

ÜLIÕPILASLEHT

1936

2 KÜÜNLAKUUL

Ü H I S P A N K

Tartu Eesti

Laenu- ja Hoiu Ühisus

Esimene Eesti kooperatiivpank
Asutatud 1902. a.

Tartus, Suurturg 14 (omas majas). Telefonid 177, 700

Kõik pangaoperatsioonid

Annab laene mitmesugustel kindlustustel.
Võtab raha hoiule jooksva ja tähtajal arvel.
Ostab ja müüb mitmesuguseid väärtpabereid.
Inkassooperatsioonid.

Moodne varakamber väärtasjade ja dokumentide hoidmiseks.

Hoiukarbid koduseks rahakogumiseks.

Korrespondendid kodumaal ja välismaal.

Kindlustusselts „EESTI“ agentuur.

KAERAHELBED

on eriti soovitatavad kõigile võimaliselt töötavaile isikuile.

J. PUHK & POJAD.

Eesti Peekoni Eksportühisus

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA
XX AASTAKÄIK

Isamaa-laul

SEISKEM EESTLASED ÜHISEL MEELEL
ISESEISVUNEND KODUMAA EEST:
TÖOTUS PÜSIGU HINGES KUI KEELEL —
MITTE KALDUDA EESTLUSE TEEST.

AMMU KANDNUD ON KANGELASSUGU
MEIE VEREGA KASTETUD MAA,
NÄITAB SAATUS JA AJALUGU:
SIIT MEID TÕRJUDA KEEGI EI SAA.

MEIE, EESTLASED, MEIE EI HÄVI
— KAS VÕI PÕLEGU IDA JA LÄÄS! —
ISESEISVUS ON UUS ELU LÄVI.
EESTI ÜKSMEELES ON MEIE PÄÄS.

Vilmar Adams

Riigivanema kõne

Läinud pühapäeval oli Tallinnas, „Estonia“ kontsertsaalis korraldatud Eesti Üliõpilasseltside Vilistlaskogude Tallinna Klubi ja Eesti Korporatsioonide Vilistlaskogude Liidu Tallinna Koondise poolt kontsertaktus, kus esines akadeemilisele perele Riigivanem K. Päts kõnega eelolevast rahvahääletusest.

„Nädala pärast peab meie rahvas otsustama praegu ja võib-olla ka kauge tuleviku kohta väga tähtsa küsimuse meie rahva ja meie riigi elus. Ta peab oma hääletusega näitama, kas ta soovib, et praegust põhiseadust läbi vaatama tuleks kokku rahvuskogu neil alustel, mis riigivanema otsusega temale otsustamiseks ette on pandud. Täna on üle maa tuhanded ja kümned-tuhanded inimesed koos, et viimastel koosolekutel, mis veel enne hääletamist võimalik pidada on, selgusele jõuda, kas sellel hääletusel poolt olla või vastu.

Mina selle lühikese aja jooksul, mis mul võimalik on mõttevahetuseks täna ära kasutada, tahaksin puudutada ainult paari küsimust, mille kohta ma kuulnud olen, et kahtlused mitmel pool olemas on. Ma tean, et ka haritud ringkondades inimesi on, kes sugugi ei salga seda, et nad rahvahääletusel panevad „vastu“. Neile just ma tahaksin paar mõtet avaldada, mis neid sunniks oma otsust veel revideerima. Ma võin kindlasti konstateerida seda, et praegu ei kuule kusagilt niisuguseid hääli, kes oleks suutnud ja võinud tunnistada, et meie praegune põhiseadus niisugune on, et selle juures mitte midagi tarvis parandada ei oleks. Isegi need, kes tema kokkuseadjad olid, nii kuidas ta rahvahääletusele läks, on avalikult tunnistust andnud, kui nad sisse andsid paranduse projekti, mis pidi rahvahääletusele tulema, et see põhiseadus ka nende arvates puudulik on.

Nüüd, kui see rahvahääletus teiselt poolt ette pandud on, ei ole ka nemad suutnud ega tahtnudki tõendada, et nad tunnistaksid oma põhiseadusest, et see võiks meie riigijuhtimisel kauemaks ajaks maksma jääda. Mina ei taha mitte öelda, et see põhiseadus oleks niisugune, et tema riigi otsekohe hukatusse viiks, sest seaduste täitmine ripub inimestest. Meie oleme viimase kahe aasta erakorralistel oludel suutnud ära elada ja meie ei ole tagurpidi läinud, vaid meie riigis on nii mõndagi paremaks muutunud. See ei ole aga veel põhjus, mis sunniks meid ütleva, et see põhiseadus ka rahulikkudeks aegadeks ja kauemaks ajaks võiks püsima jääda. Mina ei taha praegumaksva põhiseaduse puuduste juu-

res peatuda, vaid puudutan neid küsimusi, mis meil praegumaksva põhiseaduse puuduste parandamise juures tuleks silmas pidada.

Põhiseaduse parandamise võimalus on maksvas põhiseaduses ette nähtud rahvahääletamise kaudu. Rahvahääletusele võib põhiseadus minna kahel teel — kas riigikogu ise võtab ühe põhiseaduse-paranduse ettepaneku vastu või tehakse seda rahvaalgatusel. Oleksid ka veel teised teed võimalikud, see tähendab, maksva põhiseaduse juures võib riigivanema dekreediga kokku kutsuda laiemalt valitud kogu, kes võiks põhiseaduse läbi vaadata ja selle parandamiseks kava valmistada. Neljas võimalus on see, et rahvas ise oma hääletamisega volitab riigivanemat andma dekreeti, millega teatavatel alustel põhiseaduse parandamine rahvuskogu poolt ette võetakse.

Kui meie nüüd ütleksime, et see viimane moodus ei ole hea, ja et selle vastu tuleks hääletada, siis jääks meil kolm teissugust võimalust — rahvaalgatuse, riigikogu ja ka riigivanema dekreeidi kaudu, s. t. ettevalmistava kogu kaudu.

Kas need kolm võimalust on paremad, et nüüd soovitatud võimaluse vastu hääletada? Meie oleme läbi elanud rahvahääletuse, kus põhiseadus on väljaspool välja töötatud ja rahvale eelnõuna ette pandud. Meie viimane, maksev põhiseadus on sel viisil sündinud, ja meie peame tunnistama, et ta puudulik on ja nimelt sellepärast, et ta ettevalmistamine, kavade väljatoomine, on puudulikult sündinud. Inimesed on kokku tulnud, on midagi kokku seadnud ja seda rahvale siis ette pannud. Kuna aga rahvahääletamisel ei ole võimalik parandada puudusi, siis tuli see kava ka kõigi puudustega vastu võtta. Kontrolli põhiseaduse kava kohta ei olnud mingisugust, sest eraviisil kokkuseatud kava ei olnud enne teada, kui ta rahvahääletusele läks. Niisugune väikese ringkonna poolt valmistatud põhiseadus võib tuua hädaohtu, kuid tema käiku ei saadud takistada.

Teine võimalus, et riigikogu põhiseaduse muutmise algatab, on juba suurema avalikkuse ees ja suurema kontrolli all. Aga meie teame, et riigikogusse ei valita riigikogu liikmed mitte ainult neid, kes kõik riigioiguse tundjad oleksid, vaid neid valitakse palju laiemate ülesannete jaoks. Nad tulevad sinna, et seadusandlust teostada täies ulatuses ja sagedasti on nende hulgas väga vähe neid, kes põhiseaduslike küsimustega lähemalt tuttavad oleksid.

Nii et riigikogu ei anna ka seda, et seal oleksid niisugused inimesed, kes põhiseaduse koostamisel kompetentsed oleksid ja ka kogemusi juurde tuua võiksid. Kui praegusel korral tahame põhiseadust parandada, siis oleks riigikogu kaudu kaks võimalust. Praegune riigikogu, valitud endise põhiseaduse järele, olgugi et ta ei tööta, võidakse kokku kutsuda. Aga ma ei usu, et praegune riigikogu oleks niisugune, et ta käest võiks nõuda kõige täielikumal kujul väljatöötatud põhiseadust. Selle paari aasta jooksul, kui riigikogu ei tööta, on ta seljatagune jäänud hõredaks ja küsitav on, kas ta tarviliku autoriteediga võiks tegutseda, kui ta kokku tuleks ja kui palju ta töö kui riigikogu töö tunnustust leiaks.

Teine võimalus on, et meie võiksime riigikogu kokku kutsuda, valides praegumaksva põhiseaduse järgi. Aga meie teame, et ka selle põhiseaduse järgi riigikogu liikmete valimine on proportsionaalsuse alusel. Ja meie võiksime saada jälle riigikogu, kus uuel jõul lööks lokkama parteiline, fraktsiooni võitlus, kuhu vähe inimesi pääseks, kes põhiseaduse parandamise juures autoriteetsed võiksid olla, ja karta on, et siis niisuguse riigikogu töö resultaat põhiseaduse parandamise alal võiks puudulik olla.

Jääks kolmas abinõu: riigivanema dekreediga nõuandev asutus kokku kutsuda. Siin on riigivanemal täis võimalus oma äranägemise järele valimisseadust luua. Dekreediga kokkukutsutav kogu ei oleks seadusandlik asutus, vaid nõuandev asutus teatava küsimuse kohta. Ja siin oleks riigivanemal vabadus dekreediga nii korraldada, kuidas see tema ja valitsuse arvates kasulik oleks. Mina aga tähendaksin selle peale, et riigivanema dekreediga kokkukutsutud kogu, nimetame teda ka rahvuskoguks, ei omandaks seda autoriteeti, kui sarnane, mis rahva enese vabal tahtel valitud on.

Sellepärast kõiki neid võimalusi võrreldes praegu ettepanud võimalusega, mis rahvale otustada antakse, peame meie tunnistama, et kõige paremal kujul, kõige täielikumal kontrolli all töötaks rahva vaba hääletamise teel kokkutulnud rahvuskogu, nagu seda praegune rahvahääletus ette näeb. Kui aga arvatakse, et selle poolt praegu olla ei saaks, siis peab leppima juba palju puudulikuma moodusega, siis peab valima ühe neist kolmest viisist, ja on karta, nagu ma tähendasin, et töö siis mitte täiuslik ei saaks.

Rahvuskogul, mis rahvahääletamise tagajärjel kokku tuleb, oleks ainult üks ülesanne, nimelt põhiseaduse parandamine. Teist seadusandlikku tööd tema käest ei nõuta. Selle töö

Riigivanem K. PÄTS.

juures ei saa üles kerkida parteilisest mõtteviisist tingitud lahkeliidid päevakorral olevate küsimuste kohta. Seal saavad inimesed tööd teha nii ütelda akadeemilises õhkkonnas. Seal niisuguseid küsimusi lahendada ei tule, mis arsuaamatusi võiksid tekitada poliitiliste ja parteiliste seisukohtade poolest. Seal võivad mitmesuguse poliitilise vaatega inimesed põhiseaduse parandamise juures üksmeelsel arvamisel olla ja ühte parteisse kuuluvad inimesed selles küsimuses lahkuminevatel kohtadel asuda. Igatahes jäävad seal kõik poliitilised võitlused kõrvale ja meie saaksime luua õhkkonna, kus tõsiselt on võimalik töötada ja kus kõik põhiseaduse osad tõsiselt läbi kaalutakse, mis siiaani puudulikud leitud olevat, ja mida oleks tarvilik parandada.

See rahvuskogu ei koosneks mitte üksi neist liikmeist, kes otsekohe rahva poolt valitud, vaid paralleelselt saaks töötama veel teine kogu, kes ei ole valitud rahva poolt, vaid kus esindatud meie kõrgemad riigiasutised, meie kõrgemad kohtuasutused, ülikool, omavalitsused, kaitseliit, kirikud, meie vanemad sõjaväelased; peale nende terve kogu mitmesuguste kutsete esindajaid, kes

seal ei esinda mingeid parteisid ega poliitilisi ilmavaateid, vaid kes oma kutselt organisatsioonide poolt leitakse tarvilikud olevat põhiseaduse väljatöötamise ja parandamise tööd osa võtma ja põhiseadusega ühenduses olevaid küsimusi selgitama.

Meie saaksime sel viisil kogu, mida meie senini oma avalikus elus veel tundnud ei ole. Siin on kaks kogu koos töötamas, üksteist kõrvuti täiendades, üksteisele nõu andes ja võib-olla mõnikord ka lahku minnes, ja kes siiski koos annavad meie uue ja elule vastava põhiseaduse. Kui säärane kogu annab meile põhiseaduse, siis võime öelda, et oleme oma oludes kõige täielikuma kuju andnud asutustele, kes meile võib põhiseaduse välja töötada või seda täiendada.

Rahvuskogu, nagu rahvahääletus teda ette näeb, ei saaks töötada ilma igasuguste piirideta, vaid rahvahääletuses on ette nähtud nurgakivid, millele meie põhiseadus tuleks rajada. Ta peaks olema niisugune, et rahvavõim jääb maksma oma vabariigis, et rahvas jääb, nagu see senini oli, kõrgemaks võimukandjaks ja kõrgemaks võimuallikaks. Meie peaksime oma põhiseaduses jälle ellu kutsuma riigivanema või presidendi instituudi, küll aga võivad olla teised võimu vahekorrad kui praegu. Meil peab olema riigijuht, kes kõiki asutusi suudaks tasakaalus hoida ja neid juhtida. Rahvaesinduse kahekojaline kogu peaks niisugune olema, kus mõlemad koad üksteist tasakaalus täiendavad, millest peale rahva poolt valitute osa võtavad ka teised esindajad, samuti nagu nad rahvuskogust osa võtavad. Missugustes piirides see sünnib, see jääb rahvuskogu määrata. Ette on ainult nähtud, et seadusandlik kogu peaks olema kahekojaline. Rahvaesindus jääks vabaks ja kõrgemaks asutuseks riigis ja mitte enam sarnaseks, nagu ta oli kõige esimese põhiseaduse järele, kus ta oli ainuvalitsejaks ja täidesaatev võim pidi ainult tema näpunäidete järele töötama. Mõlemad võimud, nii seadusandlik, kui ka täidesaatev, peavad ühevääriliseks jääma ja riigi president või riigivanem peab selle järele valvama, et kumbki neist võimudest üle piiri ei läheks. Rahvas oma kogus jääks kõrgemaks võimuks ja kohtumõistjaks ning kui presidendil on tarvis rahva poole pöörduda, peaks ta võima seda põhiseaduse järele teha.

Nii meie näeme, et suuri muudatusi peale kahekojalise rahvaesinduse rahvahääletusele ettepanekavas kavas ei ole. Kui see rahva tahtmine on, et rahvahääletusel see kava vastu võetakse siis loodan ma, et suudame üle maa mõlemasse kogusse leida küllalt inimesi, kel teadmisi, kogemusi ja autoriteeti on ja kes kõiki meie

eluavaldusi ja alasid suudaksid esindada. Nii et meie saaksime lühikeseks ajaks — rahvuskogu tööaeg on kuue kuu peale ette määratud — kokku kutsuda rahvaesinduse, mille peale meie kindlad võime olla, et tema kõik annab, mis meie rahvale põhiseaduse alal anda paremat oleks.

Sellepärast ma arvan, et need, kes praegu ehk veel veendunud on, et oleks võimalik ja põhjus vastu hääletada sellele ettepanekule, et nad peaksid ise, kui nad teistele ei saa avalikult soovitada, mis rahvuskogu asemele tuleks, enesele ette kujutama, missugune viis parandada seda põhiseadust, mille puudulikkust tunnustame, parem oleks. Kui kellelgi paremat ei ole, siis arvan, et iga kodaniku kohus on hääletada selle poolt, mis rohkem vastab sellele, mis annab tagatise, et põhiseadus saab rahvatahtele rohkem vastav, kui see või mõni teine viis, mis põhiseaduse revideerimiseks tarvitusele võetakse. Ja seepärast arvan mina ja olen kindel, et meie rahva enamus, tõsiselt järele kaaludes ja tundes, et aeg on tulnud astuda samme, mis meid viiks jälle normaalaegade juurde tagasi, hääletab rahvuskogu kokkukutsumiseks võimaluse andmise poolt. Selleks nähakse võimalus valitsusele kõiki eeltöid tegema hakata selleks, et meie võimalikult kiirelt suudaksime tagasi tulla olukorra juurde, kus meie seaduseandlus jälle tegevusse võiks astuda, kus valitsuse ja seaduseandluse vahel normaal vahekorrad valitseksid.

Need kaks aastat, kus oleme nüüd ainult pooleldi maksva põhiseaduse abil pidanud elama, ei ole kerged olnud. Siin on tulnud pingutada kõigil riigivõimudel. Ja kui meil nüüd siiski peale neid katseid, mida oleme pidanud läbi elama, on võimalik rahulikult otsustada, siis tuleb seda meie rahva rahulikkuse ja tasakaalukuse arvele panna.

Üks välismaalane, välisriigi esindaja ütles kord, et teie rahvas on nii rahulik ja tasakaalukas, et kui ta näeb ainult kordnikku uulitsa nurgal, siis võib teil kõik kadunud olla, valitsus ja rahvuskogu, ta käib ikka rahulikult, kui ainult kordnik on väljas. Ja see on tõesti meie õnn, et meie kui põhjamaine rahvas kõigi nende katsete peale vaatamata, mis meie läbi oleme pidanud elama, — mina ei taha siin nende kohta kõva sõna öelda — mis meie kohta siiski väga ülekohtused on, ja mis väljastpoolt meie vastu sihitud on olnud, ning mis meie iseseisvuse ja meie seisukorra oleks võinud pahurpidi pöörata, kui need korda oleks läinud, et meie nende katsete peale vaatamata, siiski niisuguses seisukorras oleme, et meie maa ja rahvas rahulikult võib rahvahääletusele asuda. Meie võime selle peale uhked olla, sest see on tunnistus, et meie rahvas

poliitilises elus riigi loomiseks ja kaitseks küps on.

Ma tahaksin nüüd veel õige lühidalt selle peale tähendada, et meie mitte ainult ei pea sellega leppima, et meie parandame üht seadust, seame selle paragrahvid ümber ja oleme siis rahul, kui meie suudame ainult seaduses kõike silmnähtavalt heas korras hoida. Meie peame tunnistama, et meie oma riigi ülesehitamises ei ole kõiki abinõusid ära kasutanud, mida meie oleksime pidanud tegema. On olnud suuri ja vanu riike, kes oma iseseisvuse on kaotanud ja kelle rahvad on pidanud pikki aastakümneid teiste riikide käskude all elama. Ja see on sellepärast tulnud, et need rahvad ei ole suutnud oma riikidele küllalt kindlat alust sisemise distsipliini ja organisatsiooni võrguga luua. Tähtis ei ole ükski see, et riigi kõrgemad ja alluvad asutused töötaksid korralikult, rahulikult ja tasakaalukalt, vaid palju tähtsam on see, kas rahvas ise on organiseeritud selleks, et teatud riigikorda ülal pidada, seda täiendada ja kaitsta ning igasugu pealetungimised tagasi lüüa.

Meie organisatsioonid, kui nii ütelda tohiksime, on meie enese nahast kedratud lõngadest koetud. Meie ei ole saanud abi teiste käest. See, mida lõime, on meie vaesusest ja raskusest, need on meie iseseisvusest ajajärgust väljapigistatud organisatsioonid. Et need seepärast täielikud oleksid, et nendes kindel süsteem läbi viidud oleks, et neis oleks rakendatud kõik jõud, seda ei või meie öelda. Meie seltskonna uuesti organiseerimine peab nüüd algama. Meil oldi arvamises, et see on tõsine poliitika, kui mindi rahva juurde enne valimisi ja riigi kulul lubati, mida aga keegi suutis. Mitte selles ei seisa poliitikaaluste loomine, kui ainult mõne aja järele käiakse rahvast eluvusse ajamas. Poliitika alus põhjendab kahel aluskivil: see on kultuurtöö, mis koondab ja kasvatab majanduslikke jõudusid ja neid mõlemad pooli saab koos hoida ja edasi viia ainult sisemise distsipliini ja korra juures. See sisemine distsipliin ja kord on meil väga puudulik ja asutuste võrk on juhuslik ja mitte küllalt tasakaalus ja koostööks sageli konarlik.

Kui meie hakkasime korraldama oma seltskonda kodade alusel, siis nägime, kui vähe on meil organiseeritud seltskonda ja kui palju tuleb veel seltskonna organiseerimise tööd teha, et meil oleksid kindlad organiseeritud ringkonnad, mis käiksid ühe tsentrumi alla ja riigi jõu korraldamisel üksteisest kinni hoiaksid ja häda korral kogu rahva jõu liikuma võiksid panna. Üksi parteiliste organisatsioonide peale toetudes ei suuda meie väikearvuline rahvas mitte

kõike seda jõudu avaldada, mis vajalik. Keegi ei või ette näha, missugused tormid võivad poliitikaelus tulla. Suunda ja aega ei tea keegi ette öelda. Need rahvad on hädaohu vastu kindlustatud, kes on sisemiselt organiseeritud ja kelle juhid on suutnud distsipliini kogu rahva organisatsioonides läbi viia. Meie haritud jõududel seisab siin määratu tööhulk ees.

Meie tahame poliitikategevust näha ainult kõrgemates tippudes. Meil arvatakse, et kui meil ministeeriumi või kõrgemaks riigijuhiks saadakse, et see on ainus poliitikatöö. Poliitikatöö on ka igapäevane hall töö. Kõik teevad poliitikat, kes organiseerivad meie seltskonda, kes sihikindlalt seda teevad ja kasutavad selleks meie majanduslikku ja kultuurijõudu. Need juhid, kes sealt välja kasvanud, on tegelikult riigijuhid ja häda korral oskavad rahvast välja viia ettetulnud raskusist. Suurte sõnade tegijad ei ole need, kes rahvast ja riiki hädaohust välja viivad, vaid riigijuhid on need, keda küll ei ole kaugele nähtud, kes aga äkki kerkivad esile ja oskavad kõige väiksemate abinõudega luua kõige suuremaid kultuuriväärtusi ja korraldada riigielu nii, et rahvas jõuaks tormidele vastu panna.

Meie ei oleks suutnud mitte nii kergesti oma talude võlgasid ümber laenustada, kui ei oleks hulka inimesi, kes aastakümnete jooksul on loonud võrdlemisi suure tähtsusega ühistegeliste pankade võrgu. Ainult nende abil on riigil võimalik olnud kergesti meie talusid võlgade raskusest päästa ja rahulikule elule käiku anda. Kui meie ei oleks suutnud seda teha, ei oleks meie maal seda rahu ja julgeolekut valitsenud, sest suur hulk meie loovaid jõudusid oleksid ärevil olnud oma varanduse pärast.

Sellepärast peame meie, kui tahame riiki üles ehitada, hakkama suure lugupidamisega sellest igapäevasest väikesest tööst kinni, peame oma jõudusid koondama ja oma noori kasvatama selleks, et järk-järgult ülespoole tõusta ja siis rahva juhtimisele jõuda.

Ei ole mitte võimalik meistriks saada ilma eeltöota. Kes meistriks tahab saada, see peab end enne harjutama tööga. Ei ole mitte õige, nagu öeldakse, et tarvis ainult enne valimisi mööda maad ringi käia ja poliitiline juht on valmis. Meie peame rahva jõudusid kasvatama hakkama ja valima nende seast riigijuhtideks, riigitüüri juurde neid, kes oskavad ka igapäevaste väikeste tööde juures jääda juhi kohale. Juhtide väljavali on meil kõige raskem ja valusam küsimus. Et see valik õieti saaks sün-

did, seda peab meile võimaldama sellekohane riigikord. See uus kord, mille nüüd loome, annab meile võimaluse organiseerida riigikorda uutal alustel, et mitte poliitilised parteid ei saaks jõudude killustamiseks tööd teha, vaid et meie saaksime töötada oma elukogemuste ja parema oskuse järgi selleks, et oma riiki kindlale alusele seada. See uus põhiseadus peab meile need võimalused andma. Olen kindel, et meie suudame üksikud lahkarva-

mised ja lahkuminevad vaadetes kõrvale heita ja ühes meeles koos meie riigi ülesehitamisele asuda. Mingid lahkuminevad ega kõrvalehoidmised ei tohiks meid segada selle suure, rahvariigi ülesehitamise töö juures.

Kõigile nähtavaks alguseks selle ülesehitava töö juures olgu meie üksmeelne poolt-hääletamine järgneval rahvahääletusel.“

Vabariigi 18. aastapäevaks

Pühitseme täna endi riigi sünni järjekordset mälestuspäeva.

Tänane päev on meile kõigile selleks tähiseks, kus oma äripäevalikkudest kohustustest ning muredest tagasi tõmbume, et seisatada, pilku heita minevikku — ja uusi, avaramaid väljavaateid leida tuleviku jaoks.

Iseenesest võttes ei ole ju aastapäevadel kui niisugustel ühtegi tähtsust, sest reaalne väärtus ei ole mitte aastapäeval, vaid sellel sündmusel enesel, milline jäädavalt ajalukku veerenud. Eriti kui see sündmus niivõrt loomulik ja enesest mõistetav, nagu seda on ühe elujõulise rahva vabaduse saavutamine ja lõplik maksmapanek.

Iseseisvus ei ole kellegi kingitus ega armuand, vaid iga rahva võõrandamatu ja loomulik õigus! Sellepärast ei oleks meil põhjust ka tänasel aastapäeval eriti juubeldada, vaid võiksime pigemini enda südames suurt seesmist rahulolu tunda selle töö ja nende tagajärgede pärast, mida teinud ja saavutanud oleme.

Iseseisvus iseenesest ei ole mingi väärtus. Aga ta saab väga suureks väärtuseks, kui teda tarvitatakse — ja õieti tarvitatakse! Ta on kui raha, ilma milleta praeguse ühiskondliku korra juures raske ära elada, kuid mida siiski nõnda ja teisiti — hästi ja halvasti — tarvitada võidakse. Iseseisvus on võimalus omapäraselt areneda, edeneda, tööd teha ja oma rahvapärast vaimset kultuuri soetada ning kõrgemale viia. Iseseisvuse õige hindamine algab vaimsete väärtuste hindamisega. Rahval, kellel ei ole vaimseid huvisid, sellele ei ole ka iseseisvus paratamatult vajaline. — Ja meie, eestlaste, iseseisvus on meie omapärase kultuuri võit!

Eesti rahva sisemine tugevus ja vaimujõu raudemata edasitung valguse ja vabaduse poole on meid aastasadadest läbi välja toonud meie praeguse omariikluse juurde. Oleme pikka ja rasket

võitlust pidanud. Kuid võime siiski uhked ja õnnelikud olla, sest oleme võitnud.

Meie kauged esivanemad valisid eesti rahva asukohaks ja kodumaaks tõmbetuulte ja tormide maa — Läänemere ranniku. Oleme siin karmides põhjamaistes oludes kasvanud ja tugevateks sirgunud. Meid võiks võrrelda tuhandeaastase põlise tammega, kes kõrgel kaljusel merekaldal kasvades oma pika eluea jooksul lugematul arvul tormiile ja pikselööke pidanud vastu võtma. Aga ta ei ole seni mitte murdunud. . .

Kannatuste ja saatuslikkude hoopide vastu kaitset otsides on ta oma juured sügavale kaljulõhedesse sirutanud ja oma tüve paindumatuks kasvatanud!

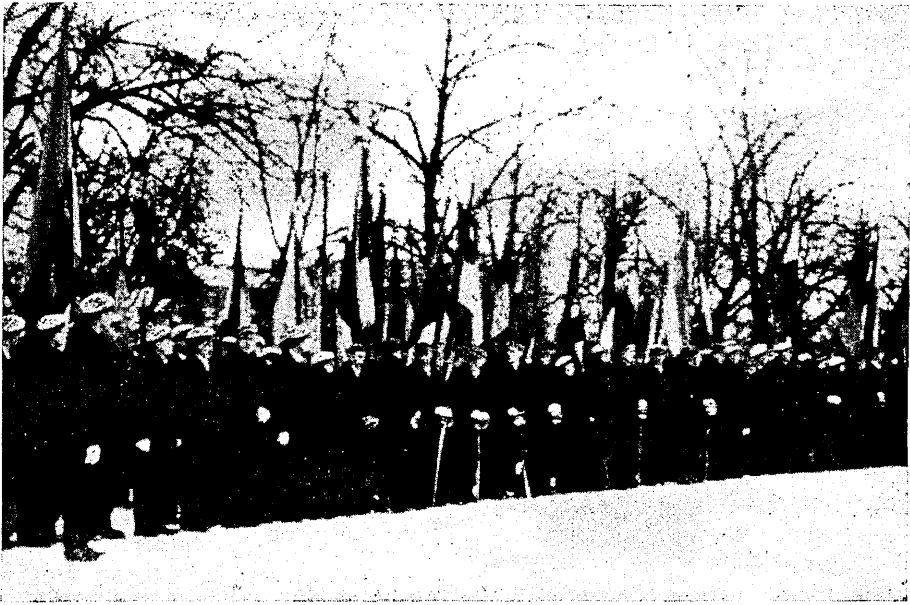
Koltunud ajaloo leheküljed teavad jutustada nendest kannatustest, pisaratest ja valust, mida meie esivanemad võõra võimu all tunda saanud. Meie üle on valitsenud mitu võõrast peremeest. Tule ja mõõgaga on nad oma peremeheõigused maksma pannud. — Kuid eesti rahva hinges peituvat vabadusesädet, seda ei ole nad mitte lüüa matada suutnud.

Saatuse vägeval tahtel oli meie põlve käes otsustada ja hoida seda aastasadade varandust, kivatada aastasadade pisarad, need, mis olid langenud armsaks saanud pinnale, sügavasse musta mulda, sinna, kus neid keegi ei näinud. —

Nüüd oli käes see silmapilk, mis võib-olla kunagi kordunud ei oleks.

Eesti Vabadusevõitlus on üheks kõige ilusamaks ja helgemaks ajajärguks meie rahva ajaloos. Ja võime tõsiselt uhked olla, et saatuse poolt meie põlve õlgadel kõik need raskused veeretatud. — Kuid oleme siiski liiga ligidal möödunud sündmustele, et neid õieti ja täielikult ajaloo taga-põhjal hinnata suudaksime.

Üliõpilaskond Vabariigi 10. aastapäeva paraadil.

Meil leidus juhte, kes ka kõige raskemal ja meeletehitlikumal silmapilgul meeletekindlust ei kaotanud, kes olid otsustanud võita või langeda. —

Ja kas leidub meie keskel täna neid, kes tänu-tundel meelde ei tuletaks nende tööd, kes õöd ja päevad valvel olid rahva saatuse juhtimisel?!

Oleme kallist hinda maksnud oma iseseisvuse eest — väga palju kallist verd oleme kaotanud ja kõik haavad ei ole veelgi kinni kasvanud —, aga kui vaatame tagasi iseseisvuseaja tööle ning tulemustele, siis võime südame põhjast kinnitada:

„See oli seda väärt!“ — Ja oleme valmis, kui meilt nõutakse, kõiki neid ohvreid uuesti kandma. Sest öeldud on:

„See ainult väärrib vabadust ja elu, kes neid iga päev uuesti võidab!...“

Kuid loodame, et meilt ei nõuta eneseohverdamist vaenuväljadel; ent et jõuda täiuslikkuse poole, ei pääse meie mööda enda ohverdamisest riiklikul ülesehitustööl. Ja kui vanad roomlased ütlesid oma poegadele: „Ilus ja aus on isamaa eest surra!“, siis ütleme meie oma lastele: „Ilus ja aus on isamaale elada!“

On olnud iseseisvuse aja kestel mitmeid raskeid katsumisi. Piiritaguse vaenlase ootamatu kallaletung pimeduse kätte all on meie iseseisvust ähvardanud, kuid ka meie endi keskel on leidunud vendi ja kaasvõitlejaid, kellede kergemeelsus on püüdnud rahva hinge lahkkelisid ning vaenu külvata. Kuid oleme siiski õnnelikult neist katsumistest välja tulnud, sest iseseisvus ja sisemine tuge-

vus on meile kallid. Ja kui lugupeetud Kaitseväge Ülemjuhataja ütles:

„Mina olen uhke, et ma väikese, kuid sisemiselt tugeva riigi kodanik võin olla!“, siis arvan, selles väljendub iga tõsise eestlase ja isamaalase sisemine veene.

Pika ja vaevarikka otsimise järele näeme viimaks leidnud olevat selle sideme, mis meid kõiki tugevasti köidab ja lepitab. Nätku ka kõik teised rahvad, et on armastatud seda väikest vaest maad ühes soode ja rabadega, ühes lume ja tormidega, pori ja vihmadega! Ka tormides on ta meile armas olnud!!

Ärgem otsigem tänasel aastapäeval üksi neid sidemeid, mis seovad oma rahvast kodumaa külge tööstuse, tasu ja saagiga, rikkuse ja kullaga. Need sööb aeg läbi... need võime ise läbi lõigata sama kergelt kui nad köidetud...

Ei ole inimesed oma kodumaad kunagi siis nii palavalt armastanud, kui neil oli laud raskelt kaetud, kannud ääreni jooki täis. Kui nad teda armastasid — siis — kui ligines hädaoht, leib laualt otsa lõppes!

... Aga otsigem sidemeid, mitu korda õrnamaid, kuid siiski tuhat korda tugevamaid, neid, mis viivad südamest südame juurde.

Üks side aga ei tohi tänasel päeval meie meelest kustuda, mis meid kõiki just kui kokku kutsub, palub tulla üheskoos, ja milline kutse on meile kõikidele suur ja püha... Nende haud, kes oma elu kalliks ei pidanud, vaid andsid selle käest ja surid, et meile jääks vabadus ja elu.

Langenud kangelaste hauad on Vabadusepäeval nõnda surmtõsised, et ükski ei suudaks külmalt mööduda. Peatub mõtteski ja huuled sosis-tavad tänusõnu valu ja surma eest.

Üks kord igal aastal, tänasel päeval, tõusevad meie pühad vabadusetoojad omast külmast kal-must, tulevad ja on meiega. Ka praegu on nende kahvatud kujud meie keskel. . . Meie ei näe neid, aga nemad meid küll, oma vaimusilmaga. . .

Nad näevad ja nad on õnnelikud, et nende elu-ohver asjata ei ole olnud. Nad teavad, et surmaga algas alles nende tõeline elu meie südames.

Kui meie kauge esivanem ja rahvuskangelane Lembit, rohkem kui seitsesada aastat tagasi, raudrüütlitega võideldes Paala väljadel langes, siis surmasid sakslased küll suure eestlase, kuid selle mehe rinnus peituvat vaimu, vaprust ja va-badusepüüet ei suutnud nad mitte hävitada. Lem-bitu vaim on aastasadadele vastu pidanud ning uue ja väarika väljenduse leidnud meie vabaduse-võitluses.

Meie kõikide suur ning püha ülesanne on nende ohvritega võidetud vabadust vääriliselt hinnata!

Kuid kas oleme seda siiski alati teinud?

Nii mõnigi kord kuuleme üht kui teist ütlevat: „Mis on mulle iseseisvusest kasu olnud,“ ehk: „Mida on Vabariik minule andnud!“ — millega tahetakse põhjendada oma külmust ja osavõt-matust.

Veel suurema õigusega võiks küsida:

„Mida on elu mulle andnud? Mida olen ma ilmale sündimisest kasu saanud?“ —

Aga kes heidab seepärast oma emale ette, miks oled sa mulle elu andnud ja mind üleskasva-tanud? — Kes ei peaks elu äravõtmist, surma-karistusega karistamist kõige suuremaks ja ras-kemaks karistuseks!?

Ema sünnipäeva hommikul ei astu lapsed te-male vastu mitte nõudmistega — mida ta neile andma peaks, või võlakirjadega, mida ta neile andmata on jätnud — vaid tänutundega meelde tuletades seda, mida ta neile andnud on. . .

. . . Ja ka kõige väiksemad, kel ei ole tuua kal-leid kingitusi, tahavad oma armastatud emale näi-data poolehoidu nähtavate märkide abil. Olgu see kas või väikene peotäiski kannikesi, millede too-miseks hommikul varakult voodist tõustud ja juba kastega metsa rutatud.

Ka endi väikest kodumaad armastame nagu oma ema, kõigi ta vigade ja puuduste peale vaa-tamata.

Kuigi meie emal on kortsud palgeil, käed tööst karedate ja ehted kehvad, ja kuigi laias maailmas on väga palju ilusamaid naisi. . .

. . . Kuid kogu maailmas, sadade miljonite naiste hulgas, on meil vaid üksainus ema. . .

. . . Ja kõigi maade ja rahvaste hulgas on meil vaid üksainsam isamaa, üksainus E e s t i !

Meil ei ole suuremat ega tähtsamat päeva, kui meie iseseisvuse mälestamisepäev. Kõik, mida veel tulevikus võime loota, on rajatud sellele alusele. Väärtust, mida see päev meile kätte on andnud, on nõnda suur, et meie seda veel sada korda rohkem pühitsema peaksime. Meile võiks siin eeskujuks olla üks väga vana kultuurrahvas, kes oma iseole-mise algul kõigi oma rahva liikmete kohta järg-mise käsu maksma pani:

„Teie peate seda pidama enestele ja oma tule-vastele põlvedele igavesti seatud viisiks.

Kui teie lapsed teilt kunagi küsivad: „Mis tee-nistus see teil on?“ —siis peate vastama: „See on s e e päev! . . .“ —

* * *

Vigu, puudusi ja muresid on meil olnud küllalt seni ja küllalt vaata neid ka tulevikust vastu. Aga kas on olnud ühtegi ema, kes oma lapsi kas-vatanud pisarateta? Kas ei ole ta neid sageli põllenurgaga salaja pühkinud?

Ja kas tunneb ajalugu rahvaid, kes tõusnud kannatusteta?

Aga oleme siiski rõõmsad tänasel päeval. Mitte sellepärast, et täiuslikkuse kätte oleme saanud, vaid seepärast, et meile on antud vaba võimalus selle poole püüdmiseks.

Keegi suur vaimuinimene ütles: „Kui Looja seisaks meie ees, hoides oma paremas käes kõigiti täiuslikku riigikorda ja vasakus püsimatut püüd-mist täiuslikkuse poole, ning ütleks meile: — „Va-liige, kummast käest soovite!“ — siis haaraksime tema vasaku käe järele ja kostaksime: „Kõige-vägevam, täiuslikkus on vaid Sinu jaoks üksinda. Meile aga, nõrkadele inimestele, anna püsimatut püüd-mist täiuslikkuse poole. . .“

Inimese suurimaks õnneks on vaba ja takista-mata lähenemine oma ideele. Ühiskonna ja rahva ülimald hüveks on vabadus enesemääramiseks, iseseisvus enese valitsemiseks.

Täna võime öelda, et meie õigus elab!

See eneseohverdus — mis kõrgemal iseendast, mis näeb kaugemale, mis tunneb enda rahva aas-tasadade muresid, pisaraid ja õnne — see viib eesti rahva ka tulevikus edasi. See süda, mis tuk-sus kaheksateistkümmend aastat tagasi, tuksub ka täna, ja meile tundub, kui kaoksid tumedad pilved ning nähtuks tee kevadele ja päikesepaistele. . .

Andku meile kõigevägevam saatuse ja Jumal, selleks õnne — ja jõudu!

Heino Sein.

Üliõpilane ja kodukaitse

Üliõpilaste osa kaitseliidus

Üliõpilased on oma algatusega ja üldtarvilikude ettevõtetele kaasaaitamisega jätnud kõikjale määraava tähendusega töötajajärgi. Ei ole vist ühtegi suuremat algatust ega üritust, kus üliõpilased ei oleks osa mänginud. Eesti üliõpilaste osa oma rahva eluavalduste juures on eriti silmapaistev. Juba niikaugale, kui ulatub organiseeritud Eesti üliõpilaste tegevus, on ta seoses olnud rahva huvi ettevõtetega. See on silmapaistev ja erandlik osa, mis eesti üliõpilast kõikidest teistest rahvastest erinevaks teeb. Nii jõuliselt kui seda eestlased, ei ole ühegi teise rahvuse üliõpilane oma rahvuse üritustele kaasa löönud.

Mida suuremaks kasvab eesti soost üliõpilaste arv, seda intensiivsemaks läheb üliõpilaste osavõtt Eesti eluavaldusest. Seepärast ei ole eesti üliõpilaskonnale tema minevikutöös midagi ette heita, seda enam, et suurteil murranguaegadel on üliõpilaskond, eriti Tartus, osutanud suurt algatusvõimet ja püsivust. Üliõpilaste osa meie avalikus elus on veel hindamata. Seepärast ei saa ka anda täit ülevaadet kõikidest nende eluavaldusist, mis üliõpilane kaastegevana osa on võtnud. Siinkohal tahaksin puudutada peamiselt seda, mis käsitleb üliõpilase osa omakaitse. Üliõpilaste osa vabadusvõitluses on mitmekesisest käsitust leidnud „Üliõpilaslehe“ veergudel. Seepärast jätan selle puudutamata ja piirdun omakaitse või kaitseliidu osaga. Sellel alal on üliõpilastel suured teened, mis üliõpilaskonnale Tartu teiste kodanikkude hulgas annab täieliku tunnustuse, kui jõust, mida kerge on liikuma panna ja kes oma ülesandeid täidab täie tõsidusega.

Vene revolutsiooni esimesed päevad Tartus.

Teated, mis Vene 1917. a. revolutsioonist Tartu jõudsid, vaimustasid küll kodanikke, kuid rahvas hoidis alal külma rahu ja korra. Kuigi revolutsiooni esimestest päevadest päevi möödus, toimetati ja talitati Tartus endiselt, nagu poleks midagi juhtunud, välja arvatud mõned rongkäigud, mis sooritati ilma korrarikumata.

Ajakirjandus ja eesti seltskonna juhtivad tegelased manitsesid kodanikke rahule ja oma igapäevaste ülesannete täitmisele, lubades seltskonnale anda vastavat informatsiooni. Samal ajal algas seltskonna organiseerimine selleks, et ära hoida rahurikkumisi ja elukäiku juhtida radades, mis ajaloo suurteil silmapilkudel ette määratud. Oli arusaadav, et Tartu pidi oma korraldustes ja seltskondlikus eneseorganiseerimises rutuliselt jõudma

niikaugale, et uues olukorras enesekorralduse kaudu jõutaks asju ajada eestlastele vastavas suunas. Mida sellel alal ja ajal teeb üliõpilaskond, näeme allpool.

Üliõpilasmiielts.

3. märtsil 1917. a. tulevad kokku vene rahvusest üliõpilased, peamiselt need, kes oma maailmavaate poolest ühtlased, ja otsustavad asutada miilitsa, kes võtaks üle ametiasutised ja viiks Tartus revolutsiooni kiiremalt läbi. Nende poolt valitakse miilitsapealikuks üliõpilane Strauss („Postimees“ nr. 53 — 1917. a.). Loodud üliõpilasmiieltsaga liitub ka üliõpilasselts „Ühendus“. Teised eesti üliõpilasorganisatsioonid nõuavad üliõpilasmiieltsa asutamist, kus kõik üliõpilased saaksid osa võtta ja kus keskkorraldus valitakse osavõtjate organisatsioonide poolt. See ei leia vastukõla ja seepärast algab üliõpilasorganisatsioonides omaette miilitsa organiseerimine. 4. märtsil on enamik eesti üliõpilasorganisatsiooni juba omad nimekirjad esitanud ja linnas korrapidamise enda peale võtnud. („Post.“ nr. 56 — 1917.)

Samal päeval (4. III 17.) on ka Põhja-Balti keskkomitee koosolek, kus arutatakse linnaomavalitsuse- ja miilitsaväe asutamise küsimust. Kumagi ala jaoks valiti 15-liikmelised komiteed („Postim.“ nr. 53).

5. märtsil on eesti üliõpilaste ühine koosolek, kus arutatakse miilitsaväe asutamist („Post.“ nr. 54 — 1917). See ei ole mitte muuks, kui selleks, et juba 4. märtsil asutatud üliõpilasmiieltsale anda terve eesti üliõpilaskonna miilitsa ulatust ja leida tuge eesti seltskonnalt, kuna paralleelselt, nagu eelpool nägime, töötasid vene üliõpilased.

6. märtsil saab Põhja-Balti Keskkomitee esimees J. Tõnisson kubernerilt ettekirjutuse „viibimata ellu kutsuda rahvamiilits seltskondliku rahu ja korra alalhoidmiseks.“

Nüüd on eesti seltskond üliõpilaste näol saanud õigusliku aluse ennast miilitsaväeks organiseerida. Miilitsavägi koosneb üliõpilastest. Üliõpilased võtavad üle ametiasutisi, peavad valvet asutiste juures, areteeritakse endiseid võimumehi ja hoitakse tänavatel ning rahvakogumiskohtadel korda. Mõnikord on üliõpilased valveteenistuses ööd-päevad.

Miieltsa tegevus suureneb ja tarvilik on luua suuremat miilitsaväge, tuues ka teisi kodanikke oma kohusetäitmisele. Sellepärast avaldab Põhja-Balti Keskkomitee esimees üleskutse rahvale, kut-

KAITSELIITLASED ÜLIÕPILASSELTSIDEST KAITSELIIDU PARAADIL 1925. A.

sudes 300—400 kodanikku rahvamiilitsasse. Üleskutses öeldakse muuseas: Üliõpilased on juba suuri kohustusi kandnud ning väsinud. Nad peaksid ka õppida saama. Sellepärast kõik, kellel ööpäeva kestel paar tundi aega, astugu rahvamiilitsasse. („Post.“ nr. 57 — 1917).

Rahvamiilits.

Nagu pärastisest sündmuste käigust näha, ei ole rahva hulgas palju neid, kes endid tahaksid siduda miilitsa tööga. Ka rahvamiilitsa ajal jäävad kandvaks osaks üliõpilased. Isegi miilitsa jaoskondade kujundamisel näeme neid juhtivate jõududena, kõnelemata teistest ülesannetest.

Kui miilitsa jaoskonnad organiseeritud ja miilits linnavalitsuse korraldusse läheb, hakates seega täitma puht politseilisi ülesandeid, tõmbub üliõpilaskond tagasi, sest tema ülesanne oli täidetud.

Reserv-miilits.

1917. a. sügissuvel muutub Tartus olukord pidevaks, sest enamlased tungivad oma kihutustööga kõikjale. Rahulikku elu ähvardab kõiki hävitada püüdev enamlus. Meeled on ärevile köetud ja pinge paisub eriti kaitseväelaste ridades, kes kuuluvad nii Läti kui Eesti tagavarapolkudesse, mis asuvad Tartus. Kõigil oli selge, et seisukord võib halvaks muutuda, kui mürgile ei leita vastumürki. Seepärast astubki tolleaegne Tartu linna-pea J. Kriisa ühendusse seltskondlike organisatsioonidega, et luua omakaitse organisatsiooni, kellest kaugel oleksid enamlised vaated. Samal ajal ollakse jälle tihedas ühenduses üliõpilastega, kes kevadel küll uuesti õppetööle siirdusid, kuid

siiski alles hoidsid organisatsiooni ja paljud ka relvad. Seltskondlikud organisatsioonid aitavad ellu kutsuda n. n. reserv-miilitsa. See oli organisatsioon puht siserahu alalhoidmiseks ja loodud vastukaaluks enamlusele. Sinna kuulusid kõik, kes olid vastu enamlusele. Üliõpilased seisid jälle esirinnas. Eriti agaralt võttis üliõpilaskond osa suulisest selgitustööst tagavarapataljonis, kus enamlaste kihutustööd tegid. Et meeleolu hoida enamlaste vastasena, peeti loenguid ja kavatseti ellu kutsuda „Eesti soldatite ülikool“. Loodud reserv-miilitsast võtsid esijoones osa üliõpilased, kuid seal oli kodanikke kõikidest seisustest ja ametialadest. Ka rahvusele ei pandud rõhku. Üliõpilased kujundasid endist „lööksalku“, keda saadeti igale poole, kus tarvis oli midagi valvata või selgitada. Reserv-miilits jäi tööle seni kui enamlasted selle laiali saatsid. Enne aga, ja nimelt 1. detsembril 1917 töötas üliõpilaste asemikkude kogust loodud täidesaatev kogu koos 12. armee eesti komiteega välja kava, mille järele eesti üliõpilased pidid vabatahtlikult astuma eesti väeosadesse, et seal seda tagajärjerikkamalt teha selgitustööd („Üliõpilaskonna ajalugu“ — F. Puksov). Eesti ohvitseride nõuandel jäi see kava teostamata, küll aga jätkati tööd teisel viisil ja teiste abinõudega. Ka siis, kui enamlased likvideerisid reserv-miilitsa.

Okupatsiooni aeg.

Kohe peale enamlaste lahkumist restaureeritakse Tartu omakaitse. Üliõpilased võtavad sellest endises koosseisus osa. Nüüd on töö märksa raskem, sest tuleb valvata, et põgenevad Vene

RÜHM KORPORANTE KAITSOLIIDU PARAADIL 1925. A.

väed ei laastaks linna. Tartu omakaitse likvideeritakse 24. veebr. sakslaste poolt. Kuid see jääb põranda all töötama väikeste salkadena, pidades sidet eesti ohvitseridega. Üliõpilased, kes lähevad maale, võtavad oma peale ülesande, kindlaid meli koguda ka maal. Nii tekivad ka valdades kolmikud, kes peavad usaldusmeeste kaudu tihedat sidet.

Juunis käis kindral E. Pödder Tartu kaitseliidu organiseerimist kontrollimas ja tõi kohale ka kaitseliidu põhikirja, mis üldjoontes ühtus Tartus väljatöötatud kaitseliidu alustega. Töö kestis terve suve ja sügisel oldi kibedasti ametis kaitseliidu organiseerimisega juba avalikult, kuigi okupatsioonivõimude silmade all. 11. nov. 1918 taheti sakslastelt üle võtta ametiasutisi. Üliõpilaskond organiseerib nüüd kaitseliidu ridu. 11. nov. on koos EÜS-i erakorraline koosolek, kus otsustatakse kaitseliidust osavõtt teha kõikidele kaasvõitlejatele kohustuslikuks. Ühtlasi otsustatakse nõuda, et kaitseliit kujundatakse nii, „et seal maksaks täielik sõjaväeline distsipliin ja kord, vähemalt akadeemilise pere kohta“. Peale selle tehakse kaasvõitlejatele kohustuslikuks viibimata kontakti astuda oma kodukohtadega, et sealt kaasa tõmmata kodukaitsjaid. 12. nov. teatab EÜS oma otsustest ka teistele üliõpilaskorraldustele. Samal päeval ühineb ka korp! Ugala selle otsusega („Üliõpilasleht“ nr. 5 — 1935. a.). Asemikkude kogu juurde loodud komisjon hakkab organiseerima üliõpilaste kaitseliitu. 12. nov. otsustab ajutine valitsus välja kuulutada vabatahtlikkude mobilisatsiooni. See viibib. Ja enne kui sellest asja

saab, saab üliõpilaskond kaitseliitlasena juba sõjalisi ülesandeid. 13. nov. 1918 saabub asemikkogule allpool toodud kiri. Kiri ise on kirjutatud hariliku pliiatsiga taskubloki väikesele lehele:

„Eesti üliõp. organisatsioonide Asemikkude Kogule. Siin.

Palume homme teatada: 1. Palju omakaitsevaelasi on Teil korraldatud, 2) palju on võimalik sõjariistu saada. Ühtlasi teeme Teile ettepaneku viibimata korraldus luua, et omakaitse võiks järgmisel päeval tegevusse astuda. Korraldust palume meile homme kl. 12 teatada „Vibuane“ ruumes.“

Tartu, 13. XI 18.

K. Einbund.

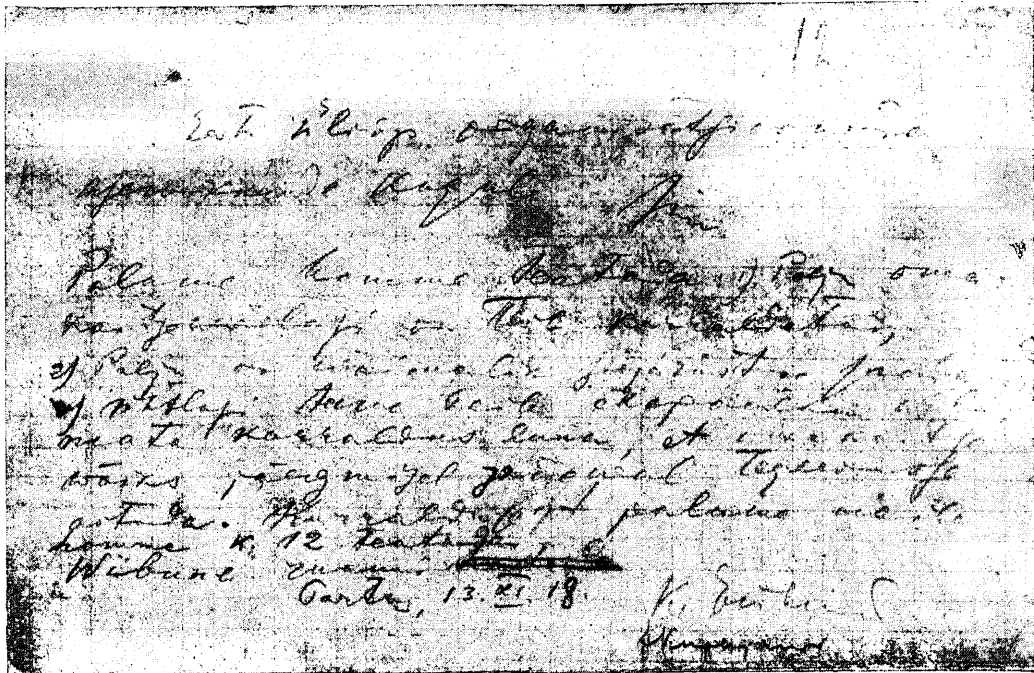
J. Kuperjanov.

Omakaitse organiseerimine areneb jõudsalt ja üliõpilased jõuavad ka vabatahtliku mobilisatsiooni korral ametlikkudest käikudest ette. 27. nov. nr. 28 all on Tartu linna Eesti kaitseliidu ülem saatnud järgmise kirja:

„Tartu E. Ü. O. organisatsiooni juhatajale. Tartu maakonna E. K. L. ülema käsul peab täna õhtuks kl. 10 60 meest üliõpilasi valmis olema 2-päevase toidumoonaga väljasõitmiseks Peipsi ranna kaitseks. Väljasõitmine saab olema maakonna E. K. L. ülema iseäralise käsu järele.

Gnadenteich.“

Et need otsused mitte kuhugile ei jäänud, vaid vastuvaidlemata organiseeritud üliõpilaste poolt täideti, ei tule kahelda. Sest olid ju üliõpilaste väikesed salgakesed peaaegu esimesed, kes Peipsi ja Pihkva poolt lähenevale vaenlasele vastu tõtta-

KORRALDUS E. Ü. O. ASEMIKKUDE KOGULE 1918. A.

sid.“ (J. Albrecht — „Üliõpilasleht“ nr. 3—4 — 1921. a.)

Kuidas üliõpilaskond vabadusvõitluse läbi tegi, see ei kuulu nende ridade ülesandesse. Kuid üliõpilaste osa vabadusvõitluses ei olnud väike, nagu väike ei ole ka nende arv, kelle nimed seisavad marmortahvlitel.

Kaitseliit uuendatud kujul.

Kommunistide kihutustöö 1924. aastal viis seltskonna niikaugele, et selle vastu hakati abi otsima uuesti kaitseliidu kaudu. Kaitseliidu mõte sai alguse Tartust ja seda hakati salaja organiseerima. 23. okt. 1924. a. oli linnapea kabinetis seltskondliikude organisatsioonide koosolek. Sellest võttis osa ka üliõpilaskonna esindaja. Kaitseliidu kodukord saadeti kinnitamisele ja 23. nov., s. o. kuu aega hiljem saatsid üliõpilaskonnad juba oma liikmete nimekirjad, kes soovisid kaitseliidu tööst osa võtta, vaatamata sellele, et põhikiri ei olnud veel kinnitust leidnud. Üliõpilastel oli seisukord selge ja organiseerimini oleks läinud oma rada edasi, kuid 1. detsember kiirendas seda sammu ja kaitseliit sai kõigile paratamatuks.

1. detsembril tegid mitmed üliõpilaskonnad oma liikmete kaitseliidust osavõtu kohustuslikuks. Ohtul oli enamik organiseeritud üliõpilaskonnast juba relvastatud ja asus valveteenistusse asutiste juurde. Esialgelt kujundatakse kaitseliidu juurde üliõpilastest o s a k o n n a d. Ka organiseerumatud üliõpilased astusid kaitseliitu.

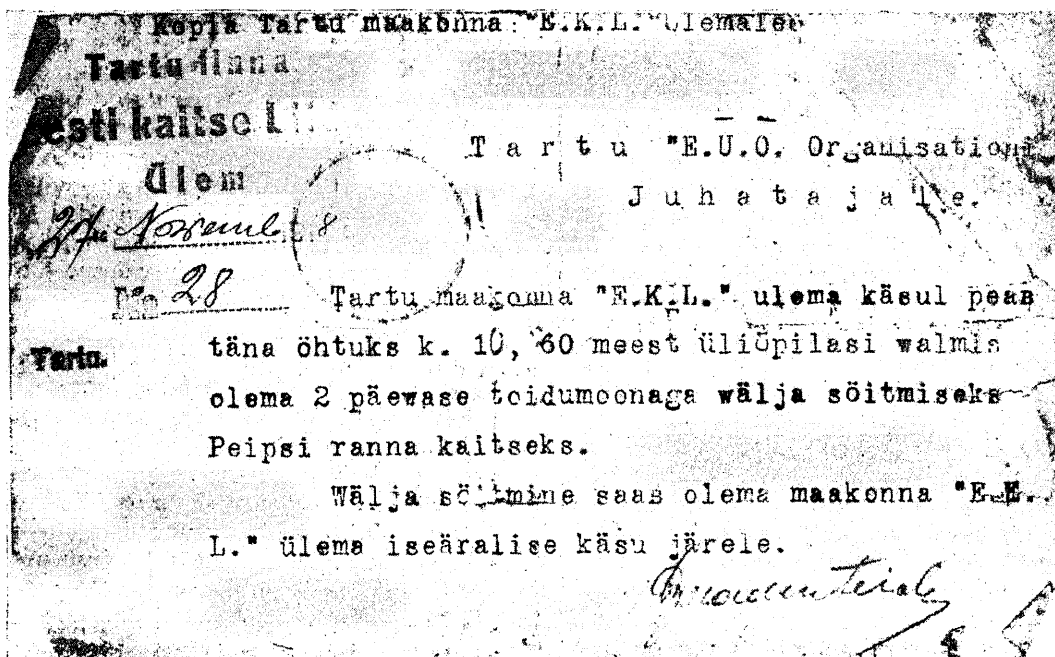
Enamik üliõpilaskonnad on kaitseliidu kohustuse oma liikmete suhtes jõus hoidnud tänini. Üliõpilased on Tartu maleva juures praegu kahe malevkonnaga: 3. malevkond (üliõpilasseltsid) ja 4. malevkond (Eesti korporatsioonid).

Üliõpilaste arv Tartu malevas on silmatorkav. Nad moodustavad terveist malevast üle 30 protsendi. Eelnimetatud malevkondade juures asuvad naiskodukaitse jaoskonnad. 3. malevkonna juurde on kujundatud jaoskond naisüliõpilasseltsidest ja 4. malevkonna juurde — naiskorporatsioonidest. Peale nimetatud malevkondade on üliõpilasi kõikides teistes malevkondades ja iseseisvates üksustes, peamiselt juhtivatel kohtadel.

Malevas hinnatakse üliõpilaste osavõttu kaitseliidu tööst kõrgelt, sest üliõpilased on alati valmis. Nad on kergelt kättesaadavad oma organisatsioonide kaudu ja tunnevad üksteist, mis võimaldab hädaohu korral kiiret ja julget tegutsemist. Ka on nende koondamine häire puhul kerge, sest omavahel väljaarendatud häirevõrk annab nendele kiirema kogunemise kui teistele, nagu seda on tõendanud häired, mis korraldati kaitseliidu alg-aastatel.

Kokkuvõte.

Ülaltoodud andmed tõendavad kirjutise algul ettetoodud lauseid. Siit näeme, kuidas üliõpilaskond kõikidel aegadel, eriti siis, kui kodumaale on tarvis olnud vapraid mehi, end esimesena rahva teenistusse on andnud. Tartu ülikooli organiseeritud üliõpilaskond on end varem tööle saanud

TARTU LINNA KAITSELIIDU ÜLEMA KIRI.

rakendada kui ükski teine osa seltskonnast: nad olid esimesed, kes astusid miilitsasse, esimestena asusid nad salajast kaitseliitu organiseerima okupatsiooni ajal ja olid esimesed, kes kaitseliitlastena astusid sissetungiva vaenlase vastu. Esimesed olid nad ka 1. detsembril väljas, kui jõud, kes

oleks võimeline olnud kaitsma ka kõige raskemaid positsioone. Üliõpilastele kuulub ka see au, et nad 12. märtsil, ööl, kui teistel kodanikkudel aimugi ei olnud sündmuste käigust, sõjariistus seisid ja käsklusi ootasid.

A. Peel.

Märkmeid rahvusluse propagandast

Nii nagu igat inimest tabab halva kohtlemise puhul iseteadvuse langus ja usu vähenemine oma võimetusse, on lugu ka rahvaga. Normaalses olukorras selle vastu paneme tähele, eriti laste juures, et inimene pigemini kipub oma võimeid ülegi hindama, teda tuleb koguni kasvatada enda piiramisele. Usk endasse on olukorra paranedes ja julgustavalt mõjutades jälle tagasisaadav.

Meil kestab juba 17 aastat vaba propaganda olude sunnil vähese rahvustunde tõstmiseks. Võtted selleks on lahkuminevad ajajärgus kuni 1934. aastani sellest meetodist, mis on rakendatav viimasel ajal. Esimest ajavahemikku iseloomustab propagandakeskuse puudumine ja täielik kava-kindlusetus, viimast aega kindel organisatsioon. Iseseisvuse algaastail oli meil suurem rahvusluse propaganda tegija kaitseväge juhtkond. Nii sõja päevil kui ka järgneval kõrge idealismi ajastul leidis vaevalt sõjaväe paraadi, kus ei oleks lõpetatud kõne lausega: „Küll siis Kalev koju jõuab

oma lastel õnne tooma, eesti põlve uueks looma!“ Tol ajal võtsid paraadidest osa seltskondlikud organisatsioonid ja keskkoolid kogu koosseisus. Nood paraadid olid iseseisvuse algaastail rahvusluse propaganda suurkoosolekud. Peab nentima, et algul nad ansid õige palju vaimustust. Õige pea aga muutusid sellised kõnedega paraadid šabloonilisteks, kuuldud lööklausetate korrutamiseks, muutusid propagandavõtetena lahjaks.

Tõusu teed käiv erakondade elu paelus rahva tähelepanu. Iga partei töötas omal viisil „eesti rahva kasuks“. Sõna „rahvas“ ei olnud populaarne, nii võideldi „rahva“ huvide eest. Juba esimestel iseseisvuse aastatel oli parteipoliitiliselt mitteaktivistile selge, et rahvaküsimuse alal läheb eesti elu viltu. Mitte ühegi partei juhtkond ei tundnud rahva mentaliteeti. Kui oleks püsinud parteide vaheline võitluse solidsuse piirides, oleks püsinud raamid, mis on eestlase hingele veel ära kannatav, ega siis eestluse mõte ja riigi sta-

biilsus ei olekski parteilise süsteemi all tarvitsenud kannatada. Kuna erakondade juhtkond õige üksikute eranditega ei seisnud oma ülesande kõrgusel, võisime nentida, et viimane kui üks erakond tegi Eestis kuni märtsikuuni 1934 rahvuslikult negatiivset propagandat. Selle asemel, et jätkata Vabadussõja päevil lõkkele löönud rahvustunde süvendamist ja sellele rahvuslikule kooskõlale ja ühistundele toetada omi erakondlikke erihuve oleviku ja tuleviku kavatsuste populariseerimise teel, ruttasid parteide agitaatorid suures taipamatuses eestlaste ühistunnet lammutama, et rahva kihtide vahelisest põlgusest lüüa profiiti erakonnale. Et kasu oleks hästi kiire, haarati kõikjal kõige odavam ja inetuma propaganda võtte, vastaserakonna tegelaste mustamise järele. Nii sai eesti rahvas endale „Tartu tanta“, „potipõllumehed“, „tuulelipu erakonna“, „metsa maha võtjate erakonna“, „härassotsid“ jne., aga mitte ühtegi koondist, kellele oleks võinud kodanik, kes armastab oma rahvast kui niisugust, kel Eesti saatus ja hääolu on südameasi, vaadata kui oma rahvuse eestvõitlejatele. Kõik erakonnad ja erakondade juhid üksikult olid ära teotatud. Parteide tegelastele ei jäänudki muud üle kui teotada üksteist edasi ja rääkida kiitust hääletajatele, sest saadud hääled olid leib ja karjäär. See oma hääletajate kiitmine oligi tolle ajajärgu rahvuslik propaganda. Kiitus tõstab ju igal juhul enesetunnet. Üksikute rahvagruppide enesetunne on tol ajajärgul tublisti tõusnud. Lugupidamine oma rahvusest üldiselt aga langes samal ajal. Tekkisid koguni omariiklusest tühimuse sümptoomid. Rahvuslikud ideaalid ei saanud erakondade meestelt toitu ja kängusid.

Meie eelmise demokraatliku ajajärgu propagandistidest olid kõige osavamad kahtlemata vapsid, kes arendasid teiste inimeste mustamise kunsti meie oludes ületamatu kõrgusse. Rahva hinge tundsid vapside erakonna tegelased teistest paremini. Nad kasustasid ära nii rahva piüüded üksmeelele kui ka iga inimese saagihimu. Mis jälle puudus, see on rahvuslik ideaal, vapsidel ka ausus. Tol esimesel iseseisvusaegsel ajastul tegeles meil ehtsa rahvusluse propagandaga ainult haritlaskond ses osas, kus ta ei olnud erakondlikult aktiivne. Eriti silmapaistev on siin üliõpilaskonna osa. Eraviisil 1925. aastast alates, omalt poolt organiseerides 1932. aastast peale, on üliõpilaskond saanud vabariigi aastapäeval kuni 200 kõnelejat üle maa laiali. Et rahval tarve oli puhtrahvusliku selgitustöö järele suur, tõendab igal aastal tõusu näitav sooviavalduste hulk üliõpilaskonnalt kõnelejate saamiseks. Kahtlemata on parteilisel ajastul teinud suure töö rahvusmõtte süvendamisel mitteparteiline õpetajaskond, Karskusliidu ja Haridusliidu tegelaskond.

Uue ajastu rahvusluse propaganda alal avas

12. märts 1934. Praegu on meilgi aru saadud, et rahvuslik propaganda on riigi elus möödapääsemata vajalik ja et selle korraldamine on riigi asi. Seni ei ole ainult veel saavutatud propaganda alal eesti inimese omapärale ja elutundele täiesti vastavat meetodit. Küll on suur edu olemas võrreldes sellega, mis olid omaaegsed ohvitseride kõned või parteitegelaste väljaastumised. Meil on veel palju teha, et propaganda oleks hulki haarav, vaimustav, veenmapanev. Me vajame õieti oma rahvusluse propaganda instituuti. Ülikooli juures vajame kõneoskuse laiendamist, milleks hää algus on juba tehtud. Eesti rahva massipsühholoogia tundmine ja ära kasustamine nõuab hulga tööd, vajab eriuurimusi enne kui saame oma õige propaganda meetodika. Me oleme alles suure ülesande ees, kuidas rahvuslus — propaganda viia õpetuslastesse, organisatsioonide töökavadesse, kuidas me teaduslikud saavutised rahvusluse huvides õieti ära kasutada ja meie teaduse propageerimiselegi anda senisest suurem ulatus.

Me tänapäeva suuline rahvusluse propaganda kannatab alles mitmete parteilisest ajastust ülekantud väärvõtete all. Näiteks on väga küsitav, kuivõrd suured saavad olla tulemused kõnel rahvuslikust üksmeelest, mis ehitatud tervenisti ühe, eesti elus negatiivse voolu maha tegemisele. Kuulaja teab, et kui seda halba voolu Eestis veel ei olnud, ei olnud üksmeelt kah ometi mitte. Või võtame näite, kus keegi noor kõneleja omas kõnes korduvalt rõhutab mõtet väikesest rahvast. Igal kuulajal on luusse ja lihasse kasvanud teadmine, et ta on väikese, jõuetu rahva liige, kuulaja on harilikult ise kah väike inimene, raskes majanduslikus olukorras, ometi kadestatud veel vähemate kadedate naabrite poolt; mis toimub nüüd tema hinges, kui ikka veel süvendatakse tas teadmist, et ka see rahvas, kelle hulka ta kuulub, on tõesti väga väike? Kui siia juurde lisatakse veel õnnetu 700 aastat, siis on niisuguse kõne mõju masendav. Paljud eestlased on omal ajal hakanud kadakateks või pajuvenelasteks just sellepärast, et olla suure rahva liige. Noid inimesi rõhus alaväärsusekompleks. Tänapäeva kadakad on enamikus sakste teenijad või muidu „väikesest seisusest“ inimesed. Vähem rühm neid moodustab jõuka kodanluse, kes ei ole veel vabanenud mälestusest, kuidas ta „alatus“ seisusest enda suure vaevaga üles töötas. Nüüd on ta kadakas sellepärast, et tahab lahti saada oma minevikust.

Meie oludes on rahvusluse propagandale esimene ülesanne lõhkuda rahva hinges alaväärsusekompleks. Eriti maksab see nimele eestistamise propaganda juures. On vaja süvendada endast lugupidamist ja õpetada õieti nägema oma rahva võimeid. (Ei saa jätta möönmata, et viimasel ajal riigitegelaste poolt peetud kõnedest on olnud parimad Riigivanema omad oma täiesti positiivse

ülesehituse poolest.) Väikesest rahvast ja ta 700 aastast kõnelemise asemel on meil hädavajalik viia hulkade tähelepanu rahva töö ja püüete saavutistele, siduda tänapäeva saavutised muistse iseseisvuse ajaga. Ei ole sugugi vaja kalduda teise äärmusse muistse „Suur-Eesti“ hiilguse esile manamisega, piisab tõsiolude jalule seadmisest. On kerge näidata, muistse kaotatud Vabadussõja päevil oli eestlaste elujärg majanduslikult mitmeti parem võitjate omast, et eestlaste poliitiline kord oli sama hääl tol ajal kui kõigil naaberriikidele, et eestlaste iseteadvus ja sõjaline jõud oli palju tugevam kui naaberriikidele jne. Ei tee raskusi tõendada, et muistse iseseisvuse kaitsmisel näitas eesti rahvas üles arenenud rahvale vääriks üksmeelt mittesugugi vähem kui viimase Vabadussõja ajal, kui mitte rohkemgi. Teame ajaloost, et me rahvas ei ole sellise pääta oleku ajal kannatanud kunagi kui mõni naaberriik. Ma ei saa olla päri Vilmar Adamsiga, et teadlik eesti ajalugu algab 20. sajandil või alles 1927. aastal. See teadlik ajalugu algab tõendatult hiljemalt 12. sajandil. 13. sajandi algul on meil olemas hiilgavaid tõendusid, kus eesti rahvas teeb ise oma ajalugu. 700 aastat lihtsalt maha kustutada kah ei saa. Teised, kes tahavad meid lasta paista orirahvana, ei lase seda unustada. Aga seda 700 aastat tuleb vaadelda muistse ja viimase Vabadussõja vaimu valguses. See 700 aasta mälestusega seotud alaväärsusekompleks tuleb purustada, näidates missuguste üliloomulikkude pingutuste tagajärjel see võis alata. Pealegi on praegu juba nii palju selge me varasemast ajaloost, et see 700 aastat polnudki nii väga pime. Tol ajajärgul valitses eesti oma kultuur, ühiskondlik kord ja majapidamise süsteem veel mifu sajandit edasi, võitjad tegid sellele ainult päleehitise ega toonud muistsele eesti tsivilisatsioonile mitme sajandi kestel nimetamisväärt lisa. Toogem lisa näitena 13. sajandil iseteadliku eesti rahva olemasolust kas või asjaolu, et setu suguharu, kes 400 aastat sugurahvastest täiesti eraldatud väikese killuna, säilitas vene meres omapära täielikult, ega sulanud vene rahvusse mitte, kuigi kirik oli venekeelne. Nõrk ja arenematu rahvas ei saa sellises olukorras jääda püsima. Palju heledaid tähti on eesti ajaloost tuua näitena enne 20. sajandit. Olgu mainitud kas või talude väljastamine 19. sajandi lõpul. See on lausa sangarlik

saavutis. 20. sajand on tänapäevani eesti ajaloos suur võidukäik, ilma ühegi kaotuseta.

Üks suur puudus me rahvuslikul propagandal on olnud tuleviku jaoks rahvusliku töökava puudumine. Kuni 12. märtsini lõppesid patriootilised kõned harilikult Vabadussõja ülistamisega (mis muide on pisut varajane, sest inimesele ei tundu see suure vägiteona, mis ta ise on äsja teinud) ja päälesõja-aegsete saavutiste nentimisega. Kui ühele õhutamise kõnele ei ole juurde lisatud, mis on vaja teha täna ja homme, siis selline propaganda mõjub uinutavalt. See meelitab kuulajaid loorberitele puhkama. Ei saa salata, et me vanema põlve juhtide hingel lasubki süüd, et nad on jäänud ise puhkama Vabadussõja kaunile mälestusele. Elurõõmu ja elujulgust annab rahvale eeskätt lootus ja usk tulevikku. Mineviku teod on ainult kindlustunde pandiks alalise võitluse teel. Tulevikku ei saa manada esile aga ilma oleviku ülesandeid näitamata. Inimese hing jänuneb aktiivsuse järele. Me rahvusluse propaganda lähtekoht on olnud passiivne. Mis kasu on noorel tulvil elujõudu ja rakendamata tarmu inimesel kuulata kõnesid isade vägitegudest, kui ta ise on tõdenud, et tänapäeva ühiskond ei vaja ta teeneid, kui teda ei lasta nende ülesannete juurde, kus ta oma veende järele saaks olla vägagi produktiivne? (Miljööst, mitte temast sõltuvad takistused: mitmekohapidamine, teenistusse võtmine ilma avaliku võistluseta ainult pimedada juhuse teel.) Ega noor, täis ülekeev tööjõudu inimene ei saa end üle kanda isa ja vanaisa ajajärku, kus näis olevat vaja töömehi.

Millistel aladel tulevad sooritada tänapäeva sangariteod, sellest tahab kuulda noor eesti mees ja naine. Sellele peab vastama rahvusluse propaganda. Et sellist programmi saada, et sellega õhutada rahvast üha suuremale aktiivsusele (kasvab ju ühismeel ja eneseusaldus ühistöös, mitte tegevusetuses), seks on vaja me vanemal põlvel, kelle pärast on eesti olevik, saada kaineks seniste saavutiste võlust, või kui see pole võimalik, siis nõutada eesti elukorralduse kava nooremalt põlvelt. Mõjuv rahvusluse propaganda eeldab hulka dele määratud suurte oleviku ja tuleviku ülesannete kättenäitamist. See nõuab omakord suurt ja põhjalikku eeltööd, mis praegu on alles väga auklik.

Loomet Laja.

Üliõpilane ja poliitika

Viimasel ajal on meil tekkinud elav mõttevahetus üliõpilaskonna „politiseerimise“ üle. Ühed vastavad küsimusele jaatavalt ja teevad selles mõttes etteheiteid meie üliõpilaskonnale, et see on püsinud kogu Vabariigi kestvuse aja väljaspool poliitilisi päevaküsimusi, kuigi üksikud üliõpilased, väljaspool ülikooli ja oma organisatsiooni on tegelikult osa võtnud rahva poliitilisest elust, mõnigi kord väga aktiivselt ja väljapaistvalt.

Teised õigustavad meie ülikooli ja üliõpilaskorralduste senist tendentsi hoida eemale jooksvatest poliitilistest sündmustest ja nende puhul mõeldavatest meeleavaldustest, välja arvatud säärased üldrahvuslikud küsimused, nagu rahvuslikud seletuskõnelennud Vabariigi aastapäeva puhul.

Mitmelt poolt on küsitud, kuidas vaatan mina vanima õppejõuna ja küllalt aktiivse poliitikuna mainitud küsimusele.

Tähendan kohe, et oma üliõpilaspäevil olen näinud politiseerijaid üliõpilasi (Peterburis) kui ka apoliitilist üliõpilaskonda (ennesõjaaegses Berliini ülikoolis). Samuti on mul juhus olnud tundma õppida üliõpilaskonda ja nende suhtumist poliitikasse hiljem mitmel maal, eriti anglo-saksi ja romaanimaail. Edasi, olen pidanud mõnigi kord vaatlema asja ka meie oma olude kohaselt, vähemalt teoreetiliselt.

Kõigi mainitu alusel olen jõudnud kindlale veendumusele, et meie ülikool ja üliõpilaskond on päris õigel teel, kui studiumi ajal ja oma organisatsioonides katsutakse vältida n. n. aktiivset ehk parteipoliitikat. See tähendab — mina pooldan täielikult *status quo* säilitamist ja peaksin üliõpilaskonna politiseerimist otse rahvuslikuks õnnetuseks.

Selleks veenvad mind üldjoontes järgmised kaalutlused:

Ülikooli tulles on noored inimesed täiesti vilumata suurte küsimuste olude analüüsis, nagu see vajane poliitikas kindla seisukoha võtmiseks. Studiumi ajal noor kodanik astub oma elus esimesi samme iseseisvalt, ilma pideva juhataja (õpetaja) kontrollita. Temas valitseb suurel määral vaid emotsionaalne element, osalt järeldamine ja instinkt. Alles ülikoolis viibimise kestel ta tutvneb nende ajalooliste ja kehtivate teguritega, millest koosneb poliitiline arusaamine ja õige hinnang.

Nõnda, et säärastel puudulikkudel eeltingimustel noor üliõpilane peaks omandama mõne

kindla poliitilise maailmavaate, oleks mitte ükski ebaõiglane, vaid ka hädaohtlik. Kergesti võiks saada mõõduandvaks kas mõni juhuslik tutvus, juhuslikult kätte trehvanud teos või ühekülgne sümpaatia. Studiumi iseäralduseks on aga nõue, et noorel teadusejüngril ei saa ega tõhigi olla kõikumata veendumusi, enne kui ta ei ole suutnud süveneda mõnesse teda huvitavasse probleemi. Õigusega toonitavad ühe ka meil väga hästi tuntud rahvusvahelise noorte välismaail õppimise toetamise kapitali esindajad, et nemad ei anna stipendiume säärase maade noortele, kes ei ole õigustatud oma studiumi järeldusena muutma koolis (ka ülikoolis) kätteõpitud seisukohti.

Inimese ja ka õpetlase teaduslik ja poliitiline veendumus oleneb ideede ja faaside hulgast, mis on tema käsituses loogiliste järelduste tõmbamiseks. Seega oleks liiga noorelt absoluutsete tõdedena omandatud poliitilised seisukohad takistuseks üliõpilaskonna tõeliseks poliitiliseks arenguks.

Õnneks puuduvad meil need stiimulid, mis sundisid endise Vene tsaaririigi õppivat noorsugu astuma juba keskkooli pingil poliitikasse, ning seda lugema endastmõistetavaks asjaks kõrgemas õppeasutuses: poliitika oli seal keelatud asi kodanikule, tema eest mõtles ja korraldas asju kõikvõimsas rutiinikas üha bürokraatia, kelle ülimalt tipuks oli ilmeksimatu ja kõikvõimas isake-tsaar. Ainult ülikool oli tol ajal see haljendav oas, kus võidi arutada probleeme võrdlemisi suure vabadusega, mõnikord isegi ilma vähema politseilise kontrollita. Vastavalt sellele oli ka ülikool kokkuvõttes ainuke progressiivse mõtlemise häll, mis peale pani igale akadeemilisele kodanikule kohustuse viia valgust rahvasse: vaja oli minna „kannatajate vendade juurde, nälgiva rahva juurde,“ et võidelda tsaari prassiva türanniaga.

Meie rahvariigis ei ole, õnneks, kõike seda vaja. Riigis valitsemine on meil kõikide täiskasvanute kodanikkude asi, mida teostatakse üldiste valimiste kaudu. Üliõpilase eneseohverdust ei ole enam vaja, seni, kui ta pole lõpetanud oma vaimset ettevalmistust ja jätnud Alma Mater'i ja tema akadeemilise õhkkonna selja taha.

Samuti on meie üliõpilaskonna organiseerimise süsteem säärane, mis oma iseloomu poolt ei tähenda teatud mõttevoolu pooldajate koondamist, vaid esmajoones paneb rõhku isiku arenemisele. Igas meie organisatsioonis on poliitiliselt väga erinevaid liikmeid, nii üliõpilaste

kui ka vilistlaste osas, kes vähemalt seal tunnevad, et nad on kõik ühe terviku, oma rahva ühesugused liikmed. Partei-line kannatlikkus meie organisatsioonides on suur rahvuskasvatuslik tegur, mida ei tohi kergel käel heita kõrvale.

Jooksvate poliitiliste sündmuste puhul manifesteerimine võib ju vahel olla soodus võimal-oleva valitsuse silmapilgu huvile. Nii üks Balti riikide ülikoolidest, vist mitte ilma oma valitsuse õhutusega, rakendas sagedasti üliõpilaskonda ka meelevalduste toimepanemiseks isegi välissaatkondade vastu. Kuid tempora mutantur — ja ühel ilusal päeval seesama üliõpilaskond, kes oli omandanud meelevaldamise kombe, pani säärase toime juba oma valitsuse vastu, kui selle mõni samm ei meeldinud üliõpilaskonnale. Tondid olid välja kutsutud, ja suurte raskustega ja murranguga kogu ülikooli elus saadi kuidagi ülikooli elu asetada normaalsesse radadesse.

Selles mõttes on üliõpilaskonna, mis oma loomult on ja peabki olema, nagu noored kunagi, kergesti süttiv ja ekspansiivne, politiseerimine otse riiklikult hädadohtlik. Ja ma olen mitmel puhul täie veendumusega rõhutanud, et meie rahvuslik õnn on see, et meie ülikool ja üliõpilaskond on suutnud hoiduda jooksvast poliitikast, teiste sõnadega, et ta pole politiseeritud.

Muidugi ei tähenda säärane apoliitiline ülikooli ja üliõpilaskonna suund kaugeltki seda, et riiklikud, rahvuslikud ja poliitilised küsimused oleks neile võõrad. Just ümberpöörduvalt: studium haarab kõiki neid küsimusi, tema peab andma igale akadeemilisele kodanikule, kelles igaühes peitub tulevane rahva juht, võimalikult

põhjaliku ja üksikasjalise poliitilise hariduse, pealegi selle kõrgemas tasapinnas. Selles mõttes on kogu õigusteaduskond, suurel määral ka majandusteaduskond ja filosoofiateaduskond — poliitilised. Riigi igivanad ja tänapäeva probleemid leiavad seal põhjalikku käsitlemist — kuid *sine ira et studio*, ikka teatud perspektiivis, millest on elimineeritud valitsejate vastu personaalne element. Tulevane rahvajuht peab õppima hoidma sotsiaalselt organismi, tema elu ja arenemisi, eeldusi ja tingimusi sama hoolega ja erapooletusega, kui arst õpib tundma terve inimese organismi ja selles ilmsiks tulevaid haiguse-nähteid ühes nende parandamise võimalikkude vahenditega, või agronoom kogub teadmisi mulla, ilmastiku, taime elu, nende eest hoolitsemise jne. tingimusi, ilma et ta pruugiks olla samal ajal tegelik põllumees, kes vahel äärmiselt närveeritud sellest, kas eksportpreemiat tõstetakse või mitte.

Veel rohkem: on täiesti mõeldav, et jooksvate poliitiliste probleemide käsitlemisele ülikool ja üliõpilaskonnad annavad märksa rohkem tähelepanu kui senini, aga ikka eeldusel, et see sünnib kõik „akadeemiliselt“, teatud perspektiivi ja distantsi alal hoides. Oxfordi üliõpilased debateerivad ka poliitilisi päevaküsimusi, täiesti kopeerides oma parlamenti selle speakeriga, valitsusega, valitsusrühmadega ja opositsiooniga, tarbekorral lavastades demonstratsioone ja obstruktsioone. („Oxford Union“). Kuid kõik seda tehakse vaid õppimise ja kogemuste saamise sihiga, ilma et siin kaasa kõneleksid passioonid. Poliitika on siin samane sport kui traditsiooniline paadisõit. Oxfordi traditsioone ja terve mõistuse valitsemist soovitaksime ka meile. Studiumiaeg on õppimiseks, aga mitte politiseerimiseks.

A. Piip.

Muljeid inglise üliõpilaste suhtumisest poliitikasse.

„Üliõpilastele“ toimetuse ettepanekul panen kirja mõned read oma tähelepanekuist inglise üliõpilaskonna tegeluse kohta poliitikaga. Minu kogemused piirduvad kahjuks päämiselt Oxfordi ülikooliga, ega olnud minul õige pingutat väitekirjatöö kõrval võimalik sellesse üliõpilaselu külge süveneda kuigi tõhusalt, kuid mõningaid muljeid minule siiski on jäänud, päälegi õige elavaid.

Nagu teada, on kogu inglise kasvatus üheks päämiseks eesmärgiks toota kõigiti oma kodanikuülesandele vastavaid isikuid. Inglise demokraatlik vaim nõuab seisukohavõtuvõimelisi, aktiivseid riigikodanikke, kes ka tegelikus poliitilises elus ei osutuks pimedaks ega isegi ainult passiivselt arukaks, vaid kes tarbekorral ise suudaksid asuda osa võtma riigi juhtimisest. Eriti oodatakse sää-

raste kodanike valmistamist parematelt keskkoolidelt ja ülikoolidelt. Oxford ja Cambridge kui inglise akadeemilise kultuuri vanimad ja kindlamad kantsid peavad sääljures loomulikult etendama kõige silmapaistvamat osa. Juba keskkoolides püütakse õpilastes arendada iseseisvat otsustusvõimet. Nad peavad endid juba sääil tundma ühiskonna liikmeina. Sinnapoole sihhib sport, milles rekordspordil on mängida hoopis väikesem osa kui mujal maailmas, asendudes päämiselt ühismängudega, kus ei võistle mitte üksikisikud, vaid rühmad. Sellega pannakse indiviid alistuma rühmkondlikule solidaarsusele ning asetama esikohale üldhuvid, selle asemel et püüda hiilata eeskätt oma isiklike võimetega. Teiselt poolt on koolides väga levind ka vaidlusklubid, kus mingi või-

malikult aktuaalse teemi kohta kõneldakse poolt ja vastu, sageli improviseerides, ilma paberilt maha lugemata. Nii sunnitakse loomult tagasihoidlikud anglosaksid võitu saama oma sisetõketest.

See koolitraditsioon on eelastmeks Oxfordis ja Cambridge'is ning vähemal määral ka teistes ülikoolides harrastetavale avalike vaidluste kultusele. Oxfordis on vaidlusühinguid iga kolledži juures (mida sääl on kahekümne viie ümber), ning väga sageli, koguni enamasti on vaidlusteemideks poliitilised küsimused, kusjuures lubatakse väljenduda väga avameelselt, sagedasti isegi õige üleemeelikult, kuigi terve huumori piirides. Midagi ei sallita niisugustel puhkudel vähem kui isiklikkust ja pahatahtlikkust, kuid tõsine, siiras arvamus võib saada käeplaksutuste osaliseks isegi ägedaima vastase poolt. Samal määral on hinnas teravmeelsus, kusjuures Briti kabineti juht võib kergesti saada rünnakute ohvriks. Ainult kuningat ei lubata häälmeel puudutada. Pääle nende üldiste vaidlusklubide on ülikoolis ka rida parteipoliitilisi organisatsioone, mis ei tohi tegelda kihutustööga massidele, aga kus püütakse põhjalikult analüüsida oma erakonna tegevust ja sihte ning kuhu sageli kutsutakse kõnelema poliitilisi suurus. Nii olen Oxfordi ülikooli liberaalse klubi külalisena kuulnud Lloyd George'i kõnelevat inglise maareformist. Kuna see juhtus just liberaalide erakonna lõhenemise aegu, mil Lloyd George ei olnud teatavates liberaalide ringkondades enam kuigi populaarne, siis järgnevatel vaidlustes astuti vanale riigimehele väga teravalt vastu — peab ütleva, et suure oskusega, asetades sõrme endise pääministri helladele kohtadele, nii et kuulsal hallpääle ei olnud kuigi mõjuvaid argumente vastu tuua. Tal ei jäänd üle muud, kui oma kõige osavamale vastasele öelda komplimente ning loota, et ta varsti satuks alamkotta. Kas see lootus on teostund, seda ma praegu ei tea öelda. Olid olemas ka Labour Party ning vanameelsete organisatsioonid, kuid eriti populaarsed olid tollal Oxfordis liberaalid ja tööerakondlased.

Kõrgeimaks Oxfordi üliõpilaste poliitilise kõnekunsti foorumiks oli ja on praegugi The Oxford Union — kõigile üliõpilastele avat kõneühing, kus esinesid päämiselt need, kes oma erakondlikes ühinguis juba olid läbi teinud esialgse treeningu. Selles ühingus võis käsitleda kõike pääle seksuaalsete ja usuliste probleemide, kuigi ka need tõkked näivad inglise lehtede teatel olevat langend. Oxfordi ja Cambridge'i Union'eid peetakse üsna üldiselt inglise parlamendi eelkoolideks, ning nende asutiste presidendiks pääsmise prestiiž on nõnda suur, et nende eksperimentidele on tugevasti kergendat päästine poliitiline võistlus koha pärast Westminsteri parlamendis. Nii valiti minu Oxfordis oleku ajal Unioni presidendiks praegune umbes kolmekümneaastane parlamendiliige Lennox-Boyd, kes äsja külastas Eestit, uurides Nar-

vas ühe šoti kindrali kohta käivaid mälestusmärke ja ürikuid. Asquith, lord Birkenhead, minu teada ka Ramsay MacDonaldi poeg Malcolm MacDonald, lord Grey, lord Curzon vanemast ajast Gladstone ning väga pikk rida teisi Briti ministreid ja pääministreid on olnud Oxfordi Unioni presidendideks.

Unioni kord vastab õige täpsalt inglise alamkoja omale, isegi kuni väikeste formaalsusteni. Kõnelemiskord on järgmine: igakord on käsitusel mingi resolutsioon, mille koosolijad (ainult Unioni liikmed) võivad hääletuse teel hääks kiita või hüljata. Kõneleb — enamasti ettevalmistetult, mõnikord ka paberilt — rida liikmeid poolt ja vastu, kusjuures kumbagi vaatekohta esitab võrdne arv kõnelejaid, ning pääle kõnede lõppu liikmeskond läheb läbi kahepoolse ukse, mille üks tiib on määrat resolutsiooni hääkskiitjatele ning teine selle taunijaile. Väga sagedasti palutakse pääkõnelejais tähtsaid vastava ala esindajaid, eriti sagedasti parlamendi liikmeid kuni ministriteni välja. Mäletan näiteks m. s. lord Eustace Percy, Amery, lord Birkenheadi ja peagu kommunistliku James Maxtoni esinemisi. Resolutsioonid võivad olla akadeemilist, humoristlikku või ka õige aktuaalselt poliitilist laadi. Ei ole imeks panna, et noorte seas lobbab sääljures radikaalsus, millest hiljem siiski enamasti näib loobuvat. Suurt tähelepanu äratas äsja, kui Oxfordi Unionis hääletusel sai enamuse patsifistlik resolutsioon, mis oli sõnastet umbes nii, et „käsolev koda tulevase sõja puhul ei kavatse haarata kuninga kaitseks relvi.“ On arusaadav, et seda sündmust Londoni ajakirjanduses kommenteeriti väga ärevalt, sest on üldiselt teada, et ülikoolide unionid on alamkoja kõige järjekindlamaid varustajaid värske inimmaterjaliga. Kuid nii kaugele minev mässumeelsus on erandlik. Harilikult ollakse hoopis taltsamad. Liiatigi mõjub teatavatel puhkudel tugeva pidurina vanem liikmeskond — n. ö. vilistlased — kellele tõsisemalt mõeld resolutsioonide puhul on jäet mõnevõrra võimalust vahele segada. Nii süttis Oxfordi Unionil minu sääloleku ajal sõda ülikooli asekantsleriga (= rektoriga), kes üliõpilaste arvates oli suhtunud ülekohtuselt paari väga vasempoolsesse üliõpilasse. Unioni erakordne üldkoosolek avaldas sel puhul asekantslerile laimust, kuid põhikirjas ette näht arvu liikmete poolt esitati selle otsuse vastu protest, mis pandi Unioni eeskojas paariks nädalaks välja, millise aja kestel liht- ning eluaegseil liikmeil oli õigus sellele anda oma allkiri. Endisi oxfordlasi voolas sedakorda kogu maalt nii palju kokku, et resolutsioon lükati tagasi.

Piirdun nende mälestustega. Neist ilmneb, et üliõpilaskond tegeleb väga intensiivselt poliitiliste küsimustega, kuigi esiotsa veel ainult akadeemiliste ringkondade piirides, ning et ülikoolid väga olulisel määral aitavad ette valmistada päästisi riigimehi.

Ants Oras.

Raamatuaasta saavutusi.

Nüüd, Raamatuaasta lõpul, oleks publikul kindlasti suur huvi saada ülevaadet kogu „raamatuaabistamise“ kampaania tulemusist. Haarab ju see propaganda, mida aasta vältel tehti eesti raamatu hääks, oma eesmärgiks õieti kogu meie kultuurielu hoogsustamise. Väga lai ala ja suured ülesanded, nagu näeb. Ja kuna see meie kultuuri-„üksaastak“ ei rajatud mitte just täpsale ega kindlasti kinnipeetavale kavale, ei taotelnud mitte otse kultuurimajanduse ülesehitust, siis ta konkreetsed tulemused on paratamatult rohkem üldist ja mõnevõrra juhuslikkugi laadi. Neid ei saa mõõta mingite normidega.

Tähtsaim RA saavutus kogu rahva seisukohalt on kahtlemata raamatu sanktsioneerimine. Kõige laiemadki hulgad on saanud aimu, et kui eesti raamatu tähtsuse üle peetakse kõnesid igas vallas, ja kui riigi kõrgemad võimukandjad patroneerivad kogu seda kihutus-tööd, siis peab asjas peituma midagi tõsist. Eesti raamat, olgu ta kasvõi jutt ajaviiteks, peab siis väärima tõsisegi inimese tähelepanu; lugemine vahest ei olegi paljas ajaraiskamine, jne. Eks näiteks kooli-raamatuharidus ole ka aidanud inimesi edasi. Ja sellepärast — vahest ei ole ka kirjanikkude-kunstnikkude ning raamatukogude riiklik toetamine mitte just võrdne rahvavaranduse lagastamisega...

Kuigi riik omalt poolt ei ole kultuuritoetust RA puhul eriti suurendanud ega viinud laiemale alusele, siis ometi riigivõimu eestkoste ja „soovituse“ abil on saadud hankida summasid (või väljavaateid summadele) eesti ilukirjandusliku kui ka teadusliku raamatu pidevaks auhindamiseks. Meie oludes ei ole nende suuremalt osalt perioodiliselt kavatsatud auhindade summa — 18.500 kr. — mitte just väike, ega mõjuta. Annetajate hulgas on annetuste suuruselt esikohal Eesti Pank, Kaubandus-tööstuskoda, suuremad tööstuslikud ettevõtted; järgnevad suuremad linnad Tallinna ja Tartu, kuna mõned provintsi-linnad moodustavad „alamastme“. Kogu kapitali suurimaks üksuseks siiski jääb Riigivanema iga-aastane auhind — 3.500 kr. Eriauhindade määramine selle kapitali ulatuses, kuuldavasti tahetakse koondada ühte keskusse (kuigi mitte ühte komisjoni). Seejuures on summad jaotatud üheksale erialale, igale mitu auhinda. Suurima toetuse saaks ilukirjandus — 11.000 kr., millest romaanile ja novellile määratakse 4.000 kr., muudele aladele, nende seas ka noorsoo- ja lastekirjandus, igauhele vähem. Teaduse osa oleks 6000 krooni, millest 1750 krooni langeks kirjandusteadusele. See auhind oleks igatahes üks praktilisimaid raamatuaasta

saavutusi. Paistab muide silma, et Tartu linn on oma annetuse määranud teaduslikule raamatule. Lõppeks, 1500 kr. jääks raamatu illustreerimise ja trükitehnika auhindamiseks. On ette nähtud, et kui mõnel alal ei leidu teost auhindamiseks, siis antakse stipendiume, et saada vastavat teost.

Siinkohal ei ole võimalik teha oletusi tulevaste auhindamiste kompetentsuse ja õigluse üle. Peab küll aga rõhutama, et eesti raamatu vastu oleks ühiskond siis õiglane, kui kõiki ülalmainitud auhinnamäärasid saaks välja jagada igal aastal!

Üks liik Raamatuaastal tekkinud ühekordseid auhindu igatahes väärriks kirjanduse seisukohalt õige käredat arvustust. Need on summad, mida eri kutsekihid ja organisatsioonid, nagu kirik, üliõpilaskond ja naisühingud on määranud oma liikmeskonda positiivselt kujutavate teoste eest. Säärane „auhindamine“ näeb enamasti välja nagu otsene töötellimine, isegi mitte nagu sotsiaalne tellimus. Mis arvata kirjanikust, kes tõepoolest sihhib oma teose mõne sellise „tsunfti“ ülistamisele, s. t. ta auhinnale? Igatahes puudub tal lugupidamine oma kutsest. Nähtavasti aga jääbki suur osa neid positiivsuse-auhindu välja andmata; meelitused ei ole küllalt suutnud mõjuda.

Ajakirjanduses on viimaste aastate kirjanduseauhindamiste ja ka RA puhul küllaltki sõelutud seda üldist eetilise ja rahvusliku positiivsuse s. t. „pedagoogilise“ programmi nõuet, millega just kirjandusekaugeist ringidest, püütakse mõjustada meie kirjanduslikku loomingu. Suurem osa silmapaistvamaid sõnavõtjaid on hoiatanud kirjanduse liigse „natsionaliseerimise“ eest; kirjandus, mis annab käest enese juhtimise võime ja õiguse, ei suuda enam juhtida täisealist rahvast, s. t. rahva seda osa, kes mõistab raamatut. Ja milleks muuks peaks teda kõigepealt vajutama? Muide eksitakse, kui arvatakse, et just praegu on rahvas hakanud vajama ja igatsema „tervet“ ning „julgestavat“ kirjandust. Sääraseid lihtsameelseid nõudeid on kostnud juba ammu — ja ikka nende poolt, kes ei ole õieti suutnud ajaga kaasas käia ega ta vaimu tabada. Ka tänapäeva kohta maksab suurelt osalt see küsimus, mille 1918. aastal aetas, uemast eesti lüürikast rääkides, Fr. Tuglas: „Millest oleneb see imelik tõsiasi, et ainult kõlblusvastased, jõuetud ja ebarahvuslikud kirjanikud viimasel ajal on meie kirjandust edasi viinud, kuna kõlblised, jõulised ja rahvuslikud ollused end ei avalda?“ Kauge-

mal kõige uue arvustajate vastu: „Kirjanduslik edu läheb üle teie kaebuse ja klatsi... Sellepärast ei vajata teie vastu muud relva kui seda, mille annab aeg.“

Kuid peab hoiduma ka selle eest, et äsja tekkinud rahvuslikuma ja „mehisema“ kirjanduse vastu ei võetaks vaenlikku seisukohta mingi eelarvuse sunnil. On ju praegu raske öelda, kui võrd viivad meie kirjandust edasi moodiläinud ajaloolised romaanid. „Metoodiliselt“ ja vooluliselt küll vist õige vähe. Kuid oma elamuslikult sisult ja kunstiliselt väärtuseltki ei kuulu nad igatahes üleliigse kirjanduse hulka. A. Mälk saavutas „Surnud majades“ paremat ja kujutustihedamat, kui oma varasemais suuremais töis; Mait Metsanurk üllatas „Ümera jões“ ka omamoodi avardunud maailmavaatega ning elutundega; K. A. Hindrey „Ürmas ja Merike“ näitab kuuldavasti õige värvikalt meie kauget minevikku, mis kõigile peale eriteadlaste on tundmatu ja udune kaugus. Ja J. Schütz-Sütiste poeem „Noored partisanid“, luulekas piltide-rida Vabadussõjast, on oma ainehaarde värskuselt ja lüürilise õnnestumise tõttu üks huvitavamaid meie värsikirjanduse uudiseid.

Kui eelnenud aastavahemikul ilmunud kirjanduslikku loomingut pidada kasvõi ebamääraselt ja meeleoluliselt seotuks Raamatuaasta üldrahvusliku aktsiooniga, siis igatahes võib öelda, et meie kirjanduselu on tugevasti saanud hoogu juurde. Kunagi varemini ei ole meil ilmunud nii palju algupäraseid ega väärtuslikke tõlketekste. Kirjastused näitavad suurt optimismi,

võrreldes mõne aasta eest valitsenud kriisiga; raamatu majanduslikud elu- ja edenemistingimused paranevad. Omajagu on raamatu levikule kahtlemata mõju avaldanud üldine RA propaganda. Kui peaks laiemalt läbi lööma mood teha kingitusi väärtuslikes raamatuis, siis see üksi tagaks paljude murede ärajäämist meie kultuurimajanduses. Tähtis on ka see, et meie parema kirjanduselu peatugi, ajakiri „Looming“, on saanud äsja viia kindlamale majand. alusele ja ka populaarsusele raamatukogude ärakasutamise, hinnaalanduse ja sama kihutustööga.

Otseselt RA puhul välja antud raamatuist seisab oma tähtsusest esikohal küll „Kalevipoja“ illustreeritud uustrukk. See meil ennenägematu luksusega ilustatud raamat on levinud ennenägematul hulgal — ja on võidud turule lasta haruldaselt „odava“ hinnaga — küll mitte ilma riikliku toetuseta. Raamatuaasta „ideoloogiat“ põhjendab oma enam-vähem teaduslikkude vaatlustega teine Eesti Kirjanduse Seltsi väljaanne — koguteos „Raamatu osa Eesti arengus“. Siin on avaldatud mitmed esmakordsed ja asjalikud uurimused, muide ka eesti vanema ilukirjandusliku raamatu leviku kohta. Ilmumas on R. Antikult täielik statistilis-ajalooline ülevaade „Eesti raamat“.

Kuid mitte kuivades statistika- ega isegi mahlakais toetuste- numbres ei peitu „eesti raamatu“ edu saladused ja võimalused. Need peituvad autori kui ka lugeja päris isiklikes siseväärtusis.

H. P.

Habe rasvas

ehk kuidas tudengid istuvad jõhvikapuul all ja söövad samovari.

Üks muidu üsna kena mees oli käinud kord Tartus, võtnud siin omad kõvad napsid ja avastanud siis kenakese asja: Tartu tudengil olevat siis kõige parem olla kui ta saavat pista oma pika habeme rasva potti ja hoida seda seal igavesest ajast igavesti. Kui noor tudeng astuvat ülikooli, siis olevat tal esimeseks mureks habeme kasvatamine. Mõnel noorel inimesel ei tahtvat see kuidagi võrsuda, määri seda seest või väljast ükskõik millise väetisega — stimuleerida teda ise või lase teda stimuleerida tütarlastel.

See olevat siiski ainult nooruse kärsitus ja ajast ette ruttamine. Ha-

be hakkavat kasvama igal inimesel õigel ajal, ühel küll aasta varem, teisel pisut hiljem. Ilma habemeta polevat jäänud keegi.

Hoopis raskem olevat aga see, et kui habe on juba olemas, siis võtvat tudeng selle otsapidi piinku ja hakkavat otsima, et leiaks rasva, kuhu saaks habeme sisse pista. See olevat juba märksa raskem ülesanne. Habeme rasva sisse panemine olevatki tudengi kõige suurem eluülesanne. Kui ta aga kord on saanud habeme rasva sisse, siis on tal peaaegu niisama hea elu nagu keisril, kes sööb ainult sula rasva ja magab alati kahe kasuka vahel.

Sihuke on selle mehe reisikirjeldus Tartust.

„Kes palju käind, see palju näind ja võib sest palju rääki“, ütleb üks vanasõna, või mis asi ta sihuke küll on. Ja seda juttu kuulasid kõik suu-

re huviga, sest keegi polnud seda varem kuulnud, isegi kõik 3245 Tartu ülikooli üliõpilast ja mitu korda rohkem vilistlasi ning burshvilistlasi jahmatasid selle peale. Ka nemad polnud sellest midagi kuulnud.

Seda reisikirjeldust tuleb pidada meie raamatuaasta toodangu kõige suuremaks kirjandussaavutiseks ja temale loodetavasti langeb ka kõrge auhind igasuguste eripreemiatega ning isegi Nobeli auhind on talle enam kui kindel. Nii siis, tuleval händamisel saab Eesti kindlasti kord Nobeli laureaadi omanikuks.

Kahju on ainult sellest, et sihuke reisikirjeldus pole just päris esimene maailmas, aga noh, päris head ja originaalset reisikirja on sama raske kirjutada, nagu luua mõnd uut ja head värssi. Kõik head värssid on keegi juba ära luuletanud.

Seda liiki reisikirjelduse oli kir-

Loomingu psühholoogilisi märkmeid

Tsivilisatsioonisajand.

Kui olin veel laps — ma mõlemi nende sõnade — tsivilisatsioon ja kultuur — poole vaatasin üles vaimses aukartuses. Alles aegamisi ma õppisin tundma esimese — tsivilisatsiooni — õnnsat tühjust, tungi laiuda, aga viimase — kultuuri — loovaid jõude sügavuse poole. Ma ei tea mis ajast päale algas see intuiitiivne eritelu. Ning ma ei tea, et seda eritelu oleksid otseselt põhjustanud mingid õpetussõnad, vahetud käsud, veel vähem harjumused, või sõnastatud elutarkus. Ning sama vähe, kui selle tunnetuse omandamine oli seoses sõnalise vastuvõtuga, sama raske mulle tundub sõnades piiritleda nende kahe mõiste — ütleksin palju rohkem — maailmasuhtumise erinevust. Kuid siiski olgu sellele — üksteise mõistmise pärast — püütud vihjatagi.

Esmalt mida mõtleme, nimetades sõna tsivilisatsioon?

Kindlasti esmajärjes kõigele sellele, mida on loonud inimene sellele alguses tühjalajale planeedile, kus ta oma kehagi oli alasti, nähtavat ja kombatavat. Mõtleme planeedi maailmalinnadele, kolossaalsele arhitektuurisaavutisile, üle maa ja läbi

vee talutatud telefoni kaableile, raudteile kui mandrite verisoonile, telegraafide, raadiole ning — tankidele ja kahureile, täakidele ja miinidele. Ühesõnaga — kõigele sellele kolassaalsele n. ö. inimese kätetööst ja mõttest kasvanud maailmale looduse taustal, — maailmale, mida näivad juhtivat oma seadused, oma jõud, oma korraldus ning mis grandioosselt loob, kuid sama grandioosselt — h ä v i t a b.

Siin ongi vaenuliste jõudude lähtekoht, kuhu tahtsin jõuda. Sest teie võite mulle öelda, et kõik, mida nimetasin ja nimetamata jätsin inimlikust mõtte- ja kätetööst, on sama hästi kultuur kui tsivilisatsioon. Milles on siis oodatav erinevus? Siin, nagu iga tõe varjule, on peidetud selle kaheteraga mõök.

Kindlasti, kõik see, mida nimetasin inimliku loomingu ilmutusest, oleks võinud olla sügav kultuuriilmutis, kui selle loomingu harmooniliselt kaasa oleks kasvanud inimene vaim ja hing. Kui inimene sellele masinale, millele ta ise andis sünni, ei oleks saanud robotiks. Kui oleks inimene jäänud valitsema masinat ja mitte masinimest. Ning kui inimene oma loovas kätetöös

jutanud kunagi keegi prantslane oma reisist Venemaale. Kirjeldades pildikesi Venemaa võluvustest, olnud teiste seas ka üks niisugune, kuidas venelased heameelega kogunevat kokku kljukva (jõhvika) alla ja söövad seal samovari (teemasinat), mis olevat nende rahvustoit.

Too jutt kljukva all istumisest ja samovari söömisest ei meeldinud mitte ainult prantslastele, vaid veel rohkem venelastele endile. Viimasel ajal olevat valmistatud sest jutust isegi tore helifilm. Oleks aga to mees kirjutanud, et vaat venelased istuvad vahest suvel sooja ajaga kodus aias lepa või tamme all ja joo vad samovarist teed — keegi poleks hakanud sellest jutust filmi valmistama.

Loodame, et ka tudengeid habetpidi rasvapotis võime varsti näha kinolinal ja see oleks tõesti alles esimene löökfilm Eesti tõsielust, mis ajaks kinopidajad püsti rikkaks.

Habeme ja rasva kõrval teiseks tähtsamaks suursaavutiseks meie tu-

dengkonnas on kodurahu. Vanasti oli nii, et kõik tudengiorganisatsioonid kaklesid üksteisega. Nüüd on siis asjad arenenud niikaugele, et tudengkonna parlament ja juhatus on asunud seda igavest riidu ning tüli lahendama ja on sattunud selle moe-ga ise tülli.

Tulevikus tahetaksegi asja nii korraldada, et kõik tülid sihitakse tudengkonna juhatuse vastu ja niiviisi siis kaoksid kõik omavahelised privaattülid. Kui niiviisi 100 protsenti tülidest on koondatud ühte keskusse, siis see keskus ühel ilusal päeval ütleb, et vaadake armsad tudengid poisid ja plikad — meie siin oleme kõige kurja juur, meie oleme kõik aeg tülitsetud ja kakelnud teiega, nüüd meie tund on tulnud, meie oleme kasvanud juba täismeesteks oleme leidnud igauks omale rasvapoti, kuhu sisse võime pista oma habemed ja meil pole enam aega teiega tülitseta.

Nii sünnibki.

Tudengiorganisatsioonid sajata-

vad teda veel järele, ja ajajooksul vaibub seegi. Kõik on unustanud omavahelise tülitsemise ja tudengkond elab rahu nagu inglid Betlema väljal.

Muidu tudengkonnal oli kenaks traditsiooniks korraldada igal Vabariigi aastapäeval kõnelende, kus tudengid rändasid mööda maad laiali kõnelema. Tänavu taheti asja teha mitmekordselt. Moodustati 10 kõnetoimkonda igauks isemoodi nimega ja kõik asusid hoolega tööle, sest ühenduses on jõud ja kümne toimkonna jõud on vähemalt kümme korda suurem kui ühe toimkonna jõud. Ja et iga toimkond tahtis teist üle trumbata, kuid et keegi ei tahtnud jääda teisest viletsamaks, siis asi kippus minema üpris keeruliseks ehk tüsiliseks, nagu ütleb seda meie ametlik keel.

Siiski pika otsimise peale leiti lahendus ja saadi asjast õnnelikult üle.

Civetta.

oleks jäänud loova kõiksuse harmooniliseks osaks, ohjeldades ja surmates vägivalainstinkti endas.

Inimene aga — meie osa ei ole mõista, kas viimati siiski õnnetuseks või eksitee lõpuni käiduna õnneks — läks teist rada. Inimene unustas, et kogu tema loominguline kätetöö baseerub siiski planeedile, mis on talle antud juba valmina. Unustas, et kõik need s e a d u s e d, mis valitsevad tema loodud maailma, ei ole tema e n d a l o o d u d, vaid see on kingitus, mida tema on õppinud vaid k a s u s t a m a. Oma kätetööga ta m u u d a b vaid maailma palet ja ei ole võimeline l o o m a ei ainustki aatomit. Kuna ta on ise Elava Kõiksuse, Esimese Oleva elava kätetöö. Inimene lõi katki sidemed selle Elava Kõiksusega, öeldes: M i n u päralt on meelevald!

Täna me teame, kuhu see on viinud ja kuhu see on viimas. Inimene on muutunud tagasi loomaks, suursuguseimaks loomaks — kuid samal ajal kohutavamaks.

Loeme ajalehist, et igal aastal õnnestunud lõikuse järele Ühendriiges põletatakse nisutagavara-sid, et kunstlikult tõsta hindu. Ning seda tulileeki ümbritseb sama ilmariigi miljonite töötute nälgikisa. Võib olla viib kord see uus maailm k a r a m a t u turuhinna tõstmiseks esimesena tuleriidale. Kuna produktsiooni on liiga palju. Kuigi maailm nälgib s õ n a järele. Ning mõlemal juhul üks ja seesama on nälgivate hulk tuleriida ümber. Siin on näide, kuis inimese loov kätetöö ja püüd, mis pidi saama k u l t u u r i grandioosseks ilmutiseks, kannab t s i v i l i s a t s i o o n i veretöö kainimärki.

Elu aga läheb edasi. Ning seesama inimene, kes täna tappis oma venna, homme algab looma kiidulaulu endale oma teo eest. Sest nagu ta võib keerata raadioaparaadi kondensaatorit, kuni ilmub valjuhääldajasse soovivat saatejaam, otse nõndasamuti ta võib valitseda keelt ja grammatikat, või värve, või toone. Keski teda temas ei käse ega keski ei keela. Kuid ajaviiteks võib ju kõike! Võib vaadata, kuidas poksimeister viimsel roundil purustab oma vastase lõualuud, aga — võib ka lugeda kirjandust ja kuulata muusikat! Ning õnneks on teisi, kes täidavad kõik selle publiku soovid: korraldavad härjavõitlusi ja kirjutavad raamatuid. Ükskõik kui vastuolulised ka ei ole selle publiku nõuded. Sest inimene võib kõik — ja kirjanik võib täita kõik tellimised!!

Seni esitatud mõtted olid vaid selleks, et asetada alasti üksteise vastu kaks ilmasuhtumist: v a i m s u s ja m a t e r i a l i s m.

On tegu kahe kontrastse inimliku ellusuhtumise-ga. Erinevad on nende lähtekohad, erinevad on ka tulemused ja sihid. Vaimsusest sünnib kultuur, materialismist — tsivilisatsioon.

Materialistlik maailmakujutelm baseerub materiaale. Viimane on esmajärgu suurus.

Vaim on vaid aine mingi kausaalne modifikatsioon. Ning kuna pole olemas vaimu omas erinevuses, on üks inimene teise šabloon. Kas üks või tuhat, või miljon! Ning on mõeldav, et selles karjas iga olend elab üksteise kõrval — funktsioneerib ja toitub, sigineb ja sureb ilma mingi vaimse suhtumusega — sest vaimsust pole ju olemas. Võiks olla vaid üks suur animaalne hääolu ja rahu, eelinimlik aeg. Kuigi see rahu oleks i n i m e s e elav surm.

Minu kohus ei ole küsida, kuidas sellelt vaatekohalt selle maailmavaate prohvetid seletavad e l a v a t i n i m e s t. Mina seda üldse ei suudaks. Aga ma tean vaid, et selle õpetuse prohvetite kätte saatus on andnud sadu miljoneid elavaid inimesi vene rahvana. Ning sina, maailm, oota selle katsetuse tulemusi!

Agas üht võib aimata elav inimene: Kui palju mätrteid ka ei lange hauda selle katsetamise ohvriks, jääb siiski igavesti püsima tõde: P o l e h a u d a, k u h u o l e k s m a e t u d i n i m e s e h i n g.

Sel sajandil on oma tõed elus ja kunstis. Elus need kõlavad umbes nõnda:

Elu on vilets, tühipaljas juhus ilma sügavama mõtteta. Loom õgib looma, inimene — inimest. Ainult üks siht on kõigil: lõbu ja võimu, leiba ja tsirkust! Pole midagi, mille nimel oleks väärt kannatada. Kõike võib meisterdada — ilu ja jumalaid. On olemas elul vaid üks pool: väline pool — kooruke, millel puudub sisu. Seda koorukest aga võib kohendada, (kas või huulepulgaga!). Sest kõike võib inimene. Ja ei ükski tegu pole õilsam kui teine. Ela ainult ja maitse! Funktsioneer, — aga ära mõtle, otsi, aima!

Selline on t ü ü p i l i s e t s i v i l i s a t s i o o n i i n i m e s e (mitte kultuurinimse) eluvaade. Aga elule baseerub kunst. Ja teenib ja ilmutab ellusuhtumust. See on kunst, mille teater on kino, mille kirjandus on journalism, mille maal on ajalehe fotoreportaaž.

Ning, paraku, sellist kunsti on olnud ka m e i l.

Maailma saatust jälgides raske on olla kohtumõistja. Kuna s a a t u s e s on midagi, mis küünib üle inimlikkuse ning mille käiku inimene ei määra. Kui oleviku sajandi maailmasuhtumuse materialiseerumises kedagi võib süüdistada, siis samapalju jumalat kui inimest. Inimkonna saatus ei vali rahvaid, kelle juures käia lõpuni. Aga häda sellele rahvale, kes oma kõrgema tahte kaudu ise toetab vaimset maailmasuhtumist salgavate jõudude kultust! Võib-olla on ka meie rahval sel alal midagi kahetseda tulevaste põlvete ees.

Õelduga ei ole sugugi mõeldud, nagu oleks meie kunst, esmajärjes sõnakunst seni a l a t i seisnud vaid materialistliku maailmavaate tendentsiohjes. Seda mitte! Kuna meil on olnud loojaid, kes on käinud oma vaimse kutsumuse jälgedes kõi-

gil aegadel. Meenutatagu meie „Noor-Eesti“ ajastu saavutisi. See andis autoreid nii luule kui proosa alal, kelle töid, mäletan juba vaevu põlvepikkusest väljakasvanuna, mõistsin peast kaanest kaaneni. Ja ei olnud mina ainukene oma generatsioonist, kes nende autorite töid kandis endaga kui talismane. Aga p a r a k u meil on ka töid, mida lugenuna ma pole suutnud panna käest ilma inimliku häbitundeta nende looja pärast.

Kunsti mission.

Olen vilets ajaloolane, kuid suur uskuja inimesse. Ning usun seepärast, et oli kord aeg — kuid sellest üksi on vähe — et tuleb kord taas aeg, mil inimesed elavad oma saatust. Aeg, mil inimene aimab, et maailm on vaimsus, mitte ainult kausaliteet ja kaos.

Siia lükkib üks mälestus mu noorusest. Ajast, mil esmakorda kuulsin D a r v i n i s t j a tema õpetusest. Inimene põlvneb loomast, ta ütles. Ütles seda sügavast armastusest looma vastu, ning aimates sidet elu ja elu vahel. Milline tunnistus võiks olla vaimesem ja ilusam ja haaravam! Kuid ometi toetus hiljem sellele õpetusele materialism oma vaimu salgamise kultusega.

Hiljem veel, kui õppisin aimama, et inimene ei põlvne ainult loomast, vaid looma kaudu põlvneb elutust ainst: mullast, maast, tähtedest kuni tagasi Esimesse Kõiksusse — ma tundsin pettumust, et selle tunnetuse ajal võis kasvada inimene tagasi loomaks, kes kõige elajalikumalt tapsid teineteist ja hävitasid oma kätetöö anno 1914—19. Ja kes veel tänapäeval võib karjuda otsekui kiskja moonutatud näoga: „Dank für Wehr und Rüstung!“

Aga inimesele on antud imeline võime keset orgilist joovastust saada teadlikuks endast. Ning tõsta silmad ja igatseda taas inimese järele. Iagtseda üht uut inimest elus ja kunstis. Ning korraga aimame, nagu oleks inimese saatuseks teadvusetust õnnest kannatamise kaudu jõuda teadliku õnneni. — Siin esmakorda mõtted riivad tänast teemasäadet otseselt:

Kõik sünnib kannatades — inimese ja mõtted. Kunst on traagika. Ning looja olla kunstis ei ole kutse, vaid kutsumus — saatus.

Inimeseks loob inimese lõhe ta südames. Sinna südame sügavasse nägematusse elamusele läheb vastu sõna või heli, või värviilmutis. Ning kui ta taas tuleb, siis on sõna võtnud kaasa elamuse jõu ja saanud lihaks. Ja on toonud lunastuse. Ainult nii sünnib kunst, millele elav inimene võib elada kaasa kogu oma armastuse ja kirega. Koolitatud arvustajal on selle puhul muidugi vähem öelda. Sest temale on kunst vaid loogika — üks objektiivne-abstraktne mõiste

ja mitte elamus looja lihast ja verest. Ning selle grammatilis-abstraktse sõna annuse ümber ja üle võib asetada samade objektiivsete mõistete paksu sõba. Kuni sünnib kõrgeks kiidetud lääne-euroopalik tsivilisatsioonisaavutus — objektiivne arvustus. Sest objektiivne on sajandi sümbol — masin. Ning masin olgu ka hing.

Kuid, olgu tänatud taevas! ikka jälle tõuseb värskest mullast elav inimene ja aimab, et kunst on mõõt, on vorm, on rütm, ja on siiski sootuks midagi muud, — on jõud elav ja puhasstav.

Võitlus vaimesuse nimel.

On suurim õnn autu inimesele see, et ta hing pole neetud ühegi aja külge. Et ta tee on arengutee sünnist kuni surmani. Ning seda niihästi üksiku kui ka kogu inimsoo suhtes. Ning sellel arengu teel ta äkki imeselgena leiab end ja näeb oma eksikäike ja veel rohkem aimab uusi teid ja uusi tõdesid, mille järele rändab. Neil murranguil toimub otseki ilmutus maailma südames. Võib-olla juhatab loodus ise inimest. See kõiksus, kust ta tuli. Ning annab võrdluse sügava ja haarava. Sest otsekui aatom materiaalses maailmas kehasatab endas määratusuure potentsiaalse energia teravikliku osana kogu maailma energiast, nõnda on inimese hing miniatüür suurest maailma vaimest. Ning see vaime aatom on võimeline looma, kuna temas otsib endale avaldust kõiksuse vaime.

Nõnda on vaid indiviid inimliku loomingu loovaks lätteks, kes kõiksuse südames ammendab oma jõu. Ning ainult sügavale vaimesusele — ja ei mitte pinnalisele materialismile — võib baseeruda selle loomingu sünd.

*

Kaks meelsust on tõusnud teineteise vastu mitte ainult meil, vaid kogu maailmas. Aga ka meil. Ja mitte ainult kunstis, vaid ka elus. Ja võib-olla teravamalt kui kunagi varem. Vaimesus materialism vastu, kultuurtsivilisatsiooni vastu — need on võitlevate poolte seesmised suhtumised. Puht väliselt võiksime öelda: rahvuslus internatsionalismi vastu.

Viimane väide oma sisult kõlab rusuvalt. Sest peaks ju kõik vaime olema internatsionaalne, rahvusvaheline, kogumaailmik. Kuid ometi on internatsionalism kui maailmasuhtumus valinud endale baasiks kõige vaimes salgamise. Ja on seetõttu juba sündides kaevanud endale haa. Sest teadkem veelkord: pole hauda, kuhu oleks maetud inimese hing!

Inimene kasvab tõusva lainena õõtsudes äärmusest äärmusse. Ning on seepärast oht, et ka

rahvuslus äärmusõitses hakkab kaevama hauda inimesele ja kunstile. Sest ikka veel rahvas kiristab rahvale hambaid ning kunstil on oht saada rusikajõuks.

Kunst aga on suur omas tõelikkuses ning tal on püüd olla vaba. Ta ei teeni ühtki programmi. Tal on vaid üks kutsumus: vaimsus, transsedentne tõde, ilu. Ta on suunatud inimese, mitte rassipoole. Rahvuse tarbe-teenistuses olev kunst aga on vaid lõõgijõud punase või valge rahvusdiktatuuri rindel.

Siin esitatav mõttekäik on talutunud vastuollu kunsti- ja rahvusideaali vahel. Kuid see vastuolu on vaid näiv. Ja püsib vaid seni kaua, kuni pole sukelatud rahvuse mõiste sügavam psühholoogilise tõlgitsemiseni.

Käesoleva sajandi meelsusel on oht näha rahvuse olulise endena vaid selle välist ilmutist: riiki. Ning öeldakse: riik organiseerib omale kaitseväge ja organiseerib — kunsti. Kuulipilduja sõduri kätte ja sõna kirjaniku suhu!

Ei ole vist ime, et sellise tänapäeva euroopa rahvaste „positiivse“ kirjanduse kohale sügavam ja vaimsem tunne inimeses tõstab Demoklese mõõga.

Hoopis midagi sügavamalt on rahvuse olemuses kui selle väline ilming.

Rahvuse sünd ei ole inimlik tahteavaldis, vaid on transsedentse päritoluga, ja on sellisena inimliku ühiskonna olemuse sügavam ilmutis.

Rahvus on kultuuri kandja, hoidja.

Rahvuse kaudu teenib minevik tulevikku, üksik koguilmale — mitte ainult ainelises, vaid ka vaimses mõttes.

Rahvuslikkus pole see, mis me tahame olla, vaid see, mis me tõeliselt oleme.

Rahvas elab tervikuna seda, mida elab üksik omas isikus. Keel on rahva sünnitis, kunsti loob üksik. Kuid loob seda rahva hinge kaudu. Sest nii on kord tahtnud loodus, et ta on paigutanud inimesi merede ja kõrvete taha ja on kasvatanud tõuge. Ning verest ja mullast tõusis kultuur. Nüüd, mil inimese mõistus on võitnud kaugused merede taha, peaks suutma võita kaugusi ka inimese hing. Ning peaks saabuma aeg, mil inimene sirutab käed ühe lääne ja teise itta ning haarab Maa ja surub ta oma armastavale südamele...

Roopi Hallimäe.

Veel Tartu üliõpilaste erikeelest

Käesoleva sõnavõtu põhjuseks on „Üliõpilasleht“ nr. 12, 1935 ilmunud Paula Palmeos'e artikkel „Tartu üliõpilaste erikeelest“. Näib, et selles artiklis, arvatavasti mittetahtlikult, on tehtud pisut kergetäpset üldistust, mis vajaksid korrigeerimist eriti põhimõttelikus osas.

Artikli algul on mainitud, et selle koostamisel on „kasustatud Eesti Keele Arhiivi ringkirjalisele üleskutsele saadud vastuseid 4—5 organisatsioonilt ja ühelt org-matult“, ning et autori „isiklik kogu piirdub ainult ühe org-i sõnavaraga“. Kuna 4—5 organisatsiooni andmed pluss autori isiklik kogu teevad ainult ühe viiendiku olemasolevate eesti üliõpilasorganisatsioonide kohta, siis ütleb autor ka ettevaatlikult: „kahjuks ei saa see artikkel olla kuigi tühjendav, sest puudub ülevaade kõigi organisatsioonide erikeelelisest sõnavarast.“

See oleks tagasihoidlik algus, ent tulemused artikli lõpul on palju julgemad kui seda lubaks oletada kasustatud kasin andmestik.

Kunagi võis ju pidada paika väide, et „meie üliõpilased on peaaegu igas suhtes jälginud saksa eeskujul, nii traditsioonides kui ka sõnavaras“, ent iseküsimus on, kuivõrt paikapidav on see väide

tänapäeval. Sest on ju ilmsesti selge, et organisatsioonid, kus pole saksa buršidelt päritud õlle- ja rapiiritraditsioone, ei vaja ka vastavat terminoloogiat. Nimetatud artiklis on aga vahetegemine ses suhtes üsna udune ja mittekompetentsest lugejale jääb mulje, et olukord ongi tõepoolest selline, nagu leiab seda autor. Puhtsaksklikku ja germanismest tulvil keelt aga ei saa ju ometi teha kõigi üliõpilaste pärisomanduseks. Edasi näib autor unustavat, et mitte kõik üliõpilased pole organiseerunud. Vaevalt küll tohiks uskuda, et võrdlemisi suur organiseerimata hulk tunneks vajadust teatud organisatsioonitüübi põhistruktuurile omase saksa sõnavara järgi. See oleks lubamatu.

Vahemärkeks olgu öeldud, et Eesti Keele Arhiivi materjalidekogust nähtub, et alkoholitartvava organisatsioones on saksapärase argoosõnade protsent üle 9, kuna organisatsioones, kus alkoholi ei tarvitata, on see ainult 5.

Mis puutub argoode kiirsesse muutuvusse, siis on see väide kehtiv ainult ositi. Nimelt on üliõpilaste argoos vägagi püsivad

terminid, mis on seoses traditsioonidega.

Huvitav oleks olnud ka, kui autor oleks püüdnud uurida lähemalt üliõpilasargooos liitunud eriargooode elemente. Nii on näiteks jäänud mainimata n. n. „kraadede“ argoo, mis on andnud oma tubli annuse üliõpilasargoole ja igatahes mitte saksa päritolulisi sõnu ja mõisteid („pätt“, nina vastu lina, jne.). Palju rahvapärast ning mahlakat on lisandanud ka sõdurite argoo (peamiselt küll seksuaalelu terminoloogiasse).

Ka oleks võinud autor olla järjekindlam argoo-

sõnade etümologiseerimises. Sõnade: f a m m (prantsuse f e m m e), t u t i - f r u t i (itaalia t u t t i - f r u t t i, s. t. magustoit paljudest fruktidest), s e m u (vene земляк), jne. oleks ehk nii mõnelegi lugejale pakkunud huvi.

Kõike kokku võttes pakub aga artikkel siiski õige palju huvitavat materjalikoguna ja jääb ainult kahetseda, et Eesti Keele Arhiivile pole saadetud rohkem andmeid, mis oleks võimaldanud üliõpilaste argoo kohta objektiivse ning organisatsioonide eritüüpe iseloomustava üldpildi saamist.

Valter Niilus.

„Kõrvakiilud“

Hra L(aaman) hõimuliikumist revideerimas

Viimastel aegadel on mõned päris suurekaalulised ajakirjanikud Tallinnas hakanud omapäraselt tõlgitsema meie üliõpilaskonna küsimusi, hõimuliikumist jne. Kõigis neis nähtub olevat hääd tahet tutvuda meie üliõpilaseluga, hõimuasjadega jne., kuigi mõnel juhul ei ole raatsitud ära oodata vajaliku materjaliga täielist tutvumist, mispärast vastavad kirjutised näivad põhjenevat rohkem „selgelnägemise“ kunstil.

„Üliõpilasleht“ on hõimuküsimuste kohta väga palju sõna võtnud, nii et tavalistel meie lugejatel on see asi üsna selge. „Vaba Maas“ nr. 37, 14. II 36. võtab hra L(aaman) hõimuliikumise „revideerimisele“ ja teeb mõningaid „geniaalseid“ avastusi, mis meil päris õpetlik on siin käsile võtta. Sissejuhatuseks olgu märgitsetud, et hra L. hiljuti samas kohas väga innukalt nõudis meie üliõpilaste politiseerimist ja kõigiti paremat kasvatust jne., tuues eeskujuks just soome üliõpilasi ja teisi, on nüüd täitsa iseloomulik L.'i järjekindlus, mis ei lase teda uskuda, „et Soome ülikooli kodanikud, kui fanatiseeritud nad olgu, siiski nii barbaarsed oleksid, et võõrsile kutsutud, seal pererahvale korduvalt häbematusi näkku ütlevad või end demonstratiivselt väljakutsuvalt ülal peavad.“ Hra L. ei tea, et meie tõesti oleme õppinud mõningaid kultuurinimese kombeid, olgu siis baltlasilt või mujalt, ja tema eestlaslik alaväärsusekompleks ei lase tal näha, et eestlasil, eriti üliõpilasil, oleks ka midagi kiitvat (või vähemalt olgu siis erapooletugi ja peetagu tõest lugu). Hra L. tuleb rabava uudisega, soomlased olevat „mõnelt küllakutsujalt teatavat julgustust saanud.“?!?! On lõplikult selge, et hra L. ei tunne tõesti „soome“ kombeid, ammugi mitte meie omi. Enda väite tõestuseks ta tsiteerib meie hõimunumbris olevat Yrjö Vuorjoki kirjutist järgmiselt, tarvilikke kohti ise harvendades:

„Yrjö Vuorjoki kirjutab seal (nr. 10, 4. 10, 35.; lhk. 379) soome üliõpilase paindumatust-valjust võistlusasendist soome vapside — IKL-i programmi põhjal, et see olevat „andnud oma värvingu ka Eesti poole suunatud koostööle, nagu eesti üliõpilased on seda ikka uuesti saanud kogeda“.

Sel olevat oma põhjendus: „Just seetõttu, et see on olnud kahe vennasrahva ühise ja tugeva tuleviku seisukohalt positiivne asend, on see olnud positiivne ka siis, kui kahe sõpruslepinglase vahel on kõneldud otsekoheseid ja ehk kibedaidki tõesõnu. Olen veendunud selles, et kui nüüd varsti meie vahel kõneldakse soomelistseseid sõnu, sünnib see vennaalikult, tuleviku kõrged nõuded silme ees ja selles kindlas usus, et kord eestigi üliõpilasel tuleb anda oma rahvale suur rahvuslik ja isamaaline programm“.

See peab siis kõigepäält tõendama seda „küllakutsujate teatavat julgustust“?! Kõik Soomest tulnud pahandus ja kuri (vahest isegi hõimugranaadid) olevat siin selgesti ette kuulutatud. Ja siin olevat ka selge sõnaga öeldud, et meil ei olevat üldse mingit rahvuslikku ega isamaalist eeskava ja meie üliõpilane olevat nii lage kõigest sellest — ja siis, vaat siin oleme meie saanud soomlasilt kõrvakiilu ja jätnud baltlaste barbaarsel kombel selle tagasi andmata! Ja võtab siis ise vapselt laenatud võltsimis- ja tõlgitsemiseoskuse kokku ning kirjutab:

„Ja meie „Üliõpilasleht“ trükib selle alandlikult ära ega ilmuta kuskil mujal, et tal midagi selle puhul oleks ütelda, ennemini ehk koguni ümberpöörduvalt (m. sõr.)“ (?). Siin on tegu koguni mõtetelugemisoskusega, kuigi alles võrdlemisi algelisel kujul ja seepärast ka valede tulemustega. Igale akadeemilisele kodanikule ja tõeselt kirjaoskavale

inimesele (ja neile just „Üliõpilasleht“ päämiselt kirjutabki) on kohe selge, mida mõtleb soomlane selle „suure rahvusliku ja isamaaliku programmi“ all. See on ju seesama soome vapslik programm, mida hra L. teenekalt on seni alati materdanud ja just seda programmi meil tõesti ei ole, ega ole olnudki, see on tõsi, millele meil ei ole midagi juurde lisada. Oleks aga meie hakanud sellele soomlaste tööle vastu rääkima, siis oleks küll h-ra L. ise esimene, kes oleks meid süüdistand soome vapside programmi omaks võtust ja kes teab veel milles.

Oleme tunnustavalt hinnanud h-ra L. viljakat ajakirjanduslikku tegevust, eriti seda osa mis puudutab just vapsismivastast võitlust, kuid seekord kahjuks ei saa kuidagi andestada seda sihilikkust ja asjatundmatust, millega see lugupeet. ajakirjanik asub materdama meie üliõpilaskonda. Kui h-ra L. oleks tahtnud olla erapooletu, siis oleks ta võinud siit võtta tõenduse, et meie üliõpilaskond on poliitiliselt tõesti väga arenend ja puhas, kuid see tõde käib ju tema sihtide vastu ja seepärast on tarvis tõde ümber pöörata. Muide on see üks neid kombeid, mida meie üliõpilaskond baltlastelt laenanud ei ole. Küll aga oleme meie nii baltlasilt kui ka teisilt kultuurinimesilt õppinud mõningaid kombeid külaliste kohtlemiseks jne., ka muuseas akadeemilist sõna- ja mõt-tevabadust. H-ra L. ja võib olla ka paljud teised oleksid muidugi teinud lätlasliku žesti ja artikli enda tõekspidamiste seisukohalt tasalülitand, kuid meie valisime siiski veidi kultuurilisema abinõu — meie ütlesime enda seisukohad samas lehes soomlaste kõrval. Meie ei ole kunagi olnud „pimestavas aukartuses“ soomlaste ees, küll aga oleme jäänud enda kommete juurde ega ole selles asjas teinud soomlasilt pakutavat laenu.

Muide on just ikka päämiselt „Üliõpilasleht“ hõimuasjus juba varemgi salgamatult ja otseselt soomlasile tõtt öelnud, ühe meie kirjutisist (1935, nr. 3) trükkis koguni „Vaba Maa“ pea terves ulatuses ära. Mälu värskendamiseks toome kas või säält mõned tsitaadid. Nii kirjutatakse säält just Suur-Soome aatest:

„Mõni eestlane on kuulnud, et sel liikumisel olevat militaristlikegi taotlusi ja hoidub temast aupaklikku kaugusse.“ Ja edasi: „Eesti riiklik iseseisvus on küllalt suur idee, mille pärast on verd valat ja end kaelani tänu- kui ka sõjavõlgadega koormat, nii et väga raske on leida teist veel suuremat ideed, mille pärast see esmajärguline kuidagi panna kaalule.“ Nende seisukohtade vastu ei ole meie üliõpilaskonnas

mitte keegi protestind ja meie ei ole ka kuskil seda seisukohta seni muutnud, küll aga korduvalt uuesti väljendand. Kes aga tahab ligemalt tutvuda meie seisukohtadega hõimusuhetes, siis soovitame meie lehe aastakäike tähelepanelikult sirvida ja vastavaid kirjutisi lugeda.

Meie üliõpilane, kõigi kangekaelsete arvamuste kiuste, eriti tänu orgide tõhusale tööle, on poliitiliselt mitmekülgsest arenend ja täiesti kaine otsusvõimega, seepärast on ka meil vaadatud IKL programmile ikka kui teatavale kurioosumile, seesugused „hutsitajad“ kui neid on vahel olnud, on lihtsalt „välja aasitud“. Seesuguse kihunduse vastu on meie üliõpilaskond täiesti immuunne, sellest oleme meie ammu üle saanud. Juba nende neetud, L-i arvates, balti kommete kohaselt õnneks ei tegele meie üliõpilaskond mingi poliitilise aktivistide grupina, nii ka hõimuliikumises, see on meie üliõpilaskonna kuldne traditsioon. Eesti üliõpilased on alati kogenud mõningate soomlaste poliitilist naiivsust ja kasvatamatustki, mida soomlased isegi paljudel juhtudel on pidanud tunnistama ja koguni hukka mõistma. Ei saa juttugi olla min-

Ilmus:

Dr. August Annist (Anni)

F. R. Kreutzwaldi

KALEVIPOEG

II osa.

„Kalevipoja“ saamisluгу.

254 lk. 21 pilti tekstis, 18 pilti kriitpaberil.
Hind 4 kr. 50 s.

Paljude aastate töö tagajärjena on nüüd viimaks ilmunud rikkalikult ilustatud väljaandes põhjalik ülevaade meie rahvuseepose pikast sünniloost selle tagapõhjast ning ettevalmistusest Lääne-Euroopas ja Eestis, määratuist raskusist, millega Kreutzwaldil tuli võidelda ja mõjudest, mis neil on olnud tema töö iseloomule.

„Kalevipoja“ saamisluгу on omaette kangelasepos, esimeste eestimeelsete haritlaste meeleheitlik võitlus oma rahva nime eest, mis siin mineviku udust meile avaneb. See on meie kirjandusloos pinevaim peatükk, kus veel avalikult kaaluti eest rahvuse elu või surma küsimust, ja valdav osa balti sakslasist oli veendunud tema kiires kadumises.

Tuues lisaks hulga uut materjali on dr. Annisti uus teos mitte ainult Raamatuaasta ulatuslikem kirjanduslik uurimus, vaid üldse meie senise kirjandusloos põhjalikem monograafia.

Eesti Kirjanduse Selts, Tartus

Telefon 601. Posti jooksev arve 20-36.

Helsingi Polütehnikumi Koori külaskontsert Tartus.

Pühapäeval, 9. veebruaril külastas Tartut Helsingi Polütehnikumi üliõpilaskonna meeskoor, andes kontserdi ülikooli aulas. Kooris laulis kaasa üle kolmekümne

mine on olnud nähtavasti sekundaarse tähtsusega. Eriti ebasobivana tundus bocca chiusa laulmisviis, kus häälejoa juhtimisele anti selline suund, mis põhjustas lameda kõlamündi. Hääleli-

Koorijuht Ossi Elokas avaldas end vilunud ja kontsentratsioonivõimelise interpretaatorina.

Solistina esines kontserdil Bertel Saarnio, kes evib

HELSINGI POLÜTEHNIKUMI MEESKOOR.

akadeemilise kodaniku, kelledest enamik evib tähelepanavat häälematerjali, mis oligi koori peamiseks vooruseks. Kuigi ettekanded toimusid soravalt ja hoogsalt, ometi ei võinud märgata helindite interpretatsioonis ootepärasest hääle ühtlast sulavust ja kompaktsust. Kahtlemata on kooritöös suurt tähelepanu osutatud akordipuhtusele ja rütmikale, kuna aga koori häälelise külje ühtlustamine ja kultiveeri-

selt oli koor hää mezzofortes eriti sääil, kus esimese tenori kantileen liikus parajas kõrguses (kõrgemad toonid aga kõlasis esimesel tenoril teravalt ja pigistatult).

Kontserdi kava sisaldas võrdlemisi hää valiku soome koorilaulude paremikust. Esitatud olid Sibelius, Madetoja, Klemetti, Pohjanmies, Genetz, Törnudd, Kuula, Elokas ja eesti heliloojaist Karafin-Karindi.

üsna sümpaatse baritonihääle. Tõsisemate ülesannete täitmiseks vajab aga see noor laulja veel tublit häälekooli.

Lühikese kava (kestis umbes tund aega) jätkuks anti lisapaladena rida kergemasulisi koorilaulu, nagu Törnuddi „Kitkatkatkat“, K. Collani „Vaasa marss“ jne.

Väikesearvuline publik suhtus ettekannetesse väga soojalt.

R. Heliste.

gist soomlaste „pimesi kummardamisest“ jne., just vastupidi — kokkupuuted soomlastega on alati näidanud meie teatavat üleolekut, mispärast olemegi võinud neile mõnikord andetada... Meie oleme oma seisukohad soomlastele alati selgelt ja julgelt väljendanud, nii ka viimastel üliõpilaspäevil. Oleme reageerinud nende sihilikustele kaine akadeemilise vääri-

kusega ega ole tarvitand „soome kombeid“. Selles asjas peavad soomlased meilt õppima ja mõnikord ongi juba tunda, et õpitakse — eks näe. Eesti üliõpilaskond on andnud igatahes hõimuliikumisele teissuguse suuna ja praegu ollakse siirdunud eriti liivi hõimu küsimuste selgitamisele ning liivi rahvamaja ehitamisele kaasaaitamisele.

J.

Viimased odavad ettetellimised raamatuaastal!

Ettetellimised kahele seeriale ja kahele raamatule.

Algupäraste uudisteoste seeria.

10 TEOST — 10 AUTORILT.

1. L. Anvelt: ELUHIRM. Romaan.
2. J. Jaik: TONDIJUTUD. E. Järve illustratsioonidega.
3. Jakob Liiv: MÄLESTUSED.
4. O. Luts: SÜGIS. Illustreeritud.
5. A. Mälk: RANNAJUTUD. E. Järve illustratsioonidega.
6. M. Raud: ÕHTUSED KAJAD. Novellid.
7. R. Roht: VERIOJA MÖIS. Romaan.
8. G. Suits: NOOR KREUTZWALD. Hulga piltidega.
9. Fr. Tuglas: KULDNE RÖNGAS. H. Mugaisto illustratsioonidega.
10. P. Vallak: EPP PILLAPARDI PUNJABA POTITEHAS. 2. trükk. Kunstnik A. Laigo illustratsioonid.

Seeria hind ettetellimisel 17 kr. ühes saatekuludega.

Täielik Eesti-Saksa sõparaamat.

Koostanud E. Sell. Redigeerinud mag. P. Ariste. Raamat ilmub vihkude kaupa, iga vihk vähemalt 3 trükipoognal. Üldse ilmub 7 vihku. Ettetellijaile saadetakse vihud ilmumise järjekorras postikuludeta kätte.

Ettetellimise hind 4 krooni ühes saatekuludega.

Euroopa valitud kirjanduse tõlkeseeria.

10 TEOST — 8 AUTORILT.

1. I. Kianto: RÄBALARANNA JOOSEP. Romaan. Tõlkinud S. Holbeg.
2. Selma Lagerlöf: GÖSTA BERLING. Romaan. Tõlkinud M. Pedajas.
3. E. Ludvig: NAPOLEON. I köide.
4. „ NAPOLEON. II köide. Tõlkinud O. Olesk.

5. E. Pressensé: URSULA. Tõlkinud A. Poska.
6. L. Tolstoi: ANNA KARENINA. Tõlkinud S. Holberg.
7. J. Verne: DRAAMA LIIVIMAAL. Romaan. Prantsuse keelest, tõlkinud ja illustreerinud J. Vahtra.
8. E. Wirza: TAEVA REDEL. Läti keelest tõlkinud M. Pukits.
9. Lajos Zilahy: KAKS VANGI. Romaan. I köide.
10. Lajos Zilahy: KAKS VANGI. Romaan. II köide. Ungari keelest tõlkinud F. Oinas.

Seeria hind ettetellimisel 22 kr. ühes saatekuludega.

Jaan Koorti monograafia.

Toimetanud R. Paris.

Raamat ilmub suures formaadis ja heal paberil, rikkalikkude reproduktsioonidega J. Koorti töödest kriit- ja trükipaberil. Raamat annab täieliku ülevaate J. Koorti elust ja tööst.

Ettetellimise hind 3 kr. ühes saatekuludega.

Soodustatud hindadega ettetellimised keelavad 1. aprillini s. a.

Enamik raamatuid ilmub tänava kevadel.

Üksikmüüjale lähevad raamatud kuni 60% kallimalt.

Tellimishinna tasumine on võimaldatud ka osade kaupa.

O-Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUS“

Tartus, Gustav-Adolfi tän. 8, telefon 2-66.

Raamatukauplus Tartus, Rüütli tän. 11.

DAAM, RAAMAT JA AUTOR

Tulin aktuselt — raamatu-aktuselt. Oli laupäeva õhtu, sellep. helisesid kirikukellad — kõlavait, melanhoolselt, tuule rabistades märgades latvades ja karge taeva sinades. Publik sõelus tänavail rõõmsalt ja mina tulin oma mõtte umbsõlmeaga. Koputati südamele, püüdsin nüüd enese ees oma käsi pesta, veidi võib-olla ka tõeale näkku vaadata.

Mispärast ei lugenud ma luulet? Puudus mul selleks aeg, raha? Puudus küll huvi. Mul polnud tarvet lugeda luulet. Kuid mispärast? Olin ma liiga tuim

kuulama neid hingevärinaid? Aga muusikat ma ju armastasin. Või olin ma sellest luulest üle kasvanud? Pisut võib olla. Ei huvitanud poeedi laulud poeedist, arvepidamised muusikaga, huvitasid samavõrra kui mõned tuletõrjeteated. Ei vaimustanud ka nende eneseeraldamine ja „massile“ peenelt näpuga näitamine: mulle ei meeldinud lasta enesele näpuga näidata. Samuti oli igav nende luuletajate liigne eneses, oma isiku tundekesis rippumine, nagu oleks enese vilets poosikene tähtsaim asi

maailmas. Kuid ei köitnud ka nood värsistet följetonid ja esseed, mis haarasidki enesest kaugemale: lugesin seda pigemini ajalehe joonealt, kus ei seganud riim. Kui ma oleksin saanud midagi lihtsat, ehtsat, poognat, mis vältimatult oleks hakanud tõmbama hinge keeli — õrnalt, metsikult, valusalt, ilusalt, nii nagu tundsin seda kuulates muusikat! Niisuguse raamatuga oleksin siis tahtnud minna üksindusse, viljaväljade vahele, sügisparki ja lugeda, iga rida, sõna kuuldes helisevat kui häält kusagilt taga-

maalt, igavikust, mis kannab kuhuugi, kuhu harilik tegu ega mõte ei küüni. Käia nii nagu kirikus. — Siiski — niisuguseid luuletisi oli, olin neid lugenud. Viga seisib ikka vist minus. Olin end liiga asjalikult, praktiliselt välja elanud ja inimese elupingest ei jätku igasuguseks elamissuunaks, värviks. Nii oli vist mu ümbruskonnagagi. Ja vist ei ole inimlikus võimuses, muuta ajajärgu suunda.

Tehti propagandat raamatule, oleks võidud propageerida ka autorit, nii nagu kaitseliitu, invaliide. Sest kõige rohkem kannatas see olulisim tegur raamatu man. Küllap temal oli häda, ega ta muidu fanaatiku visadusega kõige kiuste ei kirjutanud, ükskõik, kas loetakse või ei, kas saab senti või ei. Võttes aluseks mõne Carnera rusikapinge tasu ainsalt lõõmingult oleks küllaltki tagasihoidlik mõelda hää luuletiskogu honoraariks pool miljonit senti. Muidugi mitte sellise, millise iga mees võib vorpida, ja nagu vorbitaksegi, vaid sellise, mida iga mees ei või, ükski teine enam ei või, mille iga rida on sama raske kui mäejutluse pärlid. Kuid sellise summa mainiminegi paneb muigama. Ja süü pole kirjastusel, sest mis võib tema, kui rahvas viimase veeringu viib võistlusele. Ning süü pole võib-olla ka rahvas, sest kes tõendab, et kõlaline sõnadekeerutamine ei ole siiski tõepoolest ajast ja arust läinud lapsemäng murdva rusika kõrval?

Ainelise kurblooluse kõrval ning sees seisab autori teine, moraalne halenali. Ega luuletaja tä-

napäeval ikka täismehe mõõtu välja anna. On mööda ajad, mil lal poedile kui jumalasaadikule suitsutati viirukit ja punuti loorbereid. Poeet on Parnassi kõrgusest langenud ja niisama viletsasti kui iga kroonitud pää. Võib-olla ei käiks ta käsi nii pahasti, kui ta ei püüaks säilitada oma saalitradiitsioone. Proletaarlane ei võta enese hulka ekskeisrit. Ega tarvitsegi taga nutta noid kuldseid aegu, kui ainult meister, ametnik, direktor tunnustaks samaväärseks elukutse „luuletaja“. Praegu on sellise veidra töö harrastaja midagi päevavarga, kehkenpüksi, halvemal juhul päästpõrunu taolist. . .

Ma arutasin nii, ja seal ta tuli — autor. Ma ei tea, kuivõrt on tüüpilised või vajalised need tunnused sellele elukutsele, kuid sel mehel olid nad igatahes olemas: katusekamber, lühikesed kuuekäised, askeedinägu.

Ta tuli küürus, vilets ning hale, kuid näol õnnelik helk kui viibiks praegugi kuski oma paradüüsis. Ja see oligi nii. Ta oli lõpetanud oma igavikudraama või mõne veel kõrgema sfääri peatüki ja otsis nüüd paberit. Tööhoos polnud ta hoolinud, et ärid suleti, nüüd oli ta poole linnajao võrtsipoed läbi ajanud.

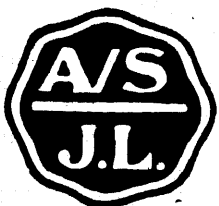
Võisin meest veidi niipalju aidata, et saatsin teda igaks juhuks suurema ajalehekioskini. Ta käis hajameelselt ja kohmetult, näis siiski, et ta imes kui taevalikku õndsust vastutulevaid lõhnavaid tualette, värskeid pilke, kuid ikka nii, nagu hulgas säten-davaid veine vaateakna taga.

Kioskis oli paberit. Müüjatütarlaps pani raamatu, mida luges, kõrvale. Saadetakse võpatuse: — Minu raamat! Samas astus uhke daam kioski ette: kalleis rõivais, külma mannekeeninäoga. Libises kinnas, mu sõber täitis aukartuses ning alaväärsuses kavaleriosa. Ta sai kõrgi, peaaegu vastumeelt, vaevaltmärgatava nihtutuse tänukohustusena. Ilustet huuled küsisid seeria — seeria „Kuldsest mülkast“ või taolisest, naeratasid taas võluvalt oma lakit ohvitserile.

Patsutasin sõbrale õlale: — Pää püsti! Sinus on siiski seda, mida temas ei ole. Ja kuski seda, näe, vajatakse.

Ta läks, ikka küürus, hale, hajameelne. Mina mõtlesin: käime teineteisest mööda. Nüüd ta läheb oma ärklituppa ja luuletab kõrgetundeliselt kukkunud kindast. See läheb jälle ja katsub matta oma igavust ning tühjust kõdi ja sensatsiooni petlikku erutusse. Kas ei võiks see paljasjalgne olla praegu elegantne ning vaimukas partner sellele, samuti asjalikule ja inimlikule, naisele? Elu elu sees, juur mullas. Katsuda rohkem välja oma auahnest enesest, olla inimlikum, püüda natukegi tulu ootamata valmistada teisele rõõmu, vahest siis puhkeb luule, mis iseenesest sütitab, vahest siis kasvab tarve lugeda, saada midagi ilusat sama suureks kui hivi oma küünte ja kulmude vastu.

Ent kas ei olnud minugi manitsev mõte üleolek? Läksin ja töötasin otsejoones homme osta sõbra teosed, teisigi, ja süvenemisega lugeda läbi. A. S.

„REGINA“

Eau de Cologne • Lõhnaõli
Puuder • Kreemid • Küünelakk

on kõrge kvaliteediga!

A.-S.

Prov. J. LILL

TARTU

Mujalt veergudelt

Kaks toimetajat üliõpilaskonna politiseerimisest.

— Habe rasvasse! — Ühekülgselt hõimutööst jne.

Ühenduses üliõpilaskonna juhatuse lepitusaktsiooni alustamisega, et saavutada teatud üliõpilaskonnas organisatsioonide vahel katkenud vahekordade jaluleseadmist normaalseteks suheteks, tekkis Tallinna kahes lehes terav poleemika üliõpilaskonna politiseerimise või üliõpilaste poliitikast osavõtu kohta.

„Vaba Maa“ juhtkirjanik L., kes tihti Tartu üliõpilaskonna küsimusi püüdnud käsitleda, omas kirjutises 1. veebr. s. a. lehes „Tartu rahu“, „Veel üks soov üliõpilastele“, kõigepealt leiab, et

„Nüüd asutatakse Tartus üliõpilaskonna keskuses omapärane Genfi tribunaal või rahvasteliit, kes kõiki üliõpilaskonnas organisatsioonide omavahelisi tüülsid hakkab arutama ja lahendama. Mõneltpoolt kardetakse juba, et seega jälle kaotsi läheb üks tubli tükk vana üliõpilaselu romantikast. Kus peab meieaja noorus veel õppima heroilist ellusuhtumist, kui ta isegi teiste üliõpilaskonnas organisatsioonidega ei saa enam sõda pidada?“

Loodetavasti pole lugu siiski mitte nii traagiline ja üliõpilaskond leiab sama pääsetee, mis Genfiski leitud, et tribunaalis arutatakse pikalt ja laialt tüülsid, kohtadel aga lüüakse hoogsalt edasi ning püstitatakse „sündinud tõsiasju“, mida siis tribunaali juristidel ja diplomaatidel tuleb tahes või tahtmata tagantjärele aktsepteerida.“

Ühtlasi soovitab L.:

„Kui rahu sõbrad selle uue Tartu rahu üle rõõmustavad, ei saa meele tuletamata jätta, et praegune aeg tõstab üles veel ühe teise soovi meie üliõpilaskonna suhtes. Nimelt, et meie üliõpilastel kas või natukegi politiseeritaks.“ (M. sõrend, „Üpl.“ toim.)

Eeskujuks toonud Soome üliõpilaste leiab autor edasi —

„Kui meie üliõpilaste hõimlemisi lähemalt vaadata, siis tekib vahel mulje nagu 1917. a. kuulsast vennastamisest Vene ja Saksa sõjavägede vahel. Ühelpool lihtsamelised ja kohtlased noorurid, kes

poliitikast mõhkugi ei tea (m. sõrend, „Üpl.“ toim.) ja igale vennastajale on valmis hurraa karjuma. Teiselt poolt aga väljautsitud agitaatorid, kes väga hästi teavad, mida tahavad ja kuhu tüüriavad. Et sarnase vennastamise tulemuseks õieti on — vallutamine, see on enesest mõistetav.

Missuguse poliitilise pagasiga lahkuvad meie tavaline üliõpilane ülikoolist? Vana Balti traditsiooni järele ei tohi meie üliõpilaskonnas organisatsioonidel poliitikaga üldse midagi pistmist olla...

Meie baltlased on sellest vanast Balti traditsioonist juba ise lahkunud ning oma üliõpilaste politiseerimisele üle läinud...

Tulemuseks on meie haritlaskonna täieline apoliitikkus, tema täielik kaitsetus rahvusvahelise poliitika elu marutaudide ja nakkushaiguste vastu... Seal peab mingi parandus tulema ja see peab algama üliõpilaskonnast. Meie haritud eliit ei saa enam koostööna poliitilistest „spiesseritest“.

Tartu olusid hästi tundja toimetaja Mnd. vastab sellele artiklile 4. veebr. „Päevalehes“ ja õiendab arusaamatust, mille ohvriks langenud L. selle tagajärjel, et ta Tartu üliõpilaskonnas organisatsioonide elu ei tunne, või seda tunneb hoopis vähe.

Kirjutaja kinnitab, et

„Poliitika on Tartu üliõpilaskonnas organisatsioonidele väga lähedane asi. Eranditult kõigis organisatsioonides tegeletakse sellega. Ei leidu vist ühtki üliõpilaskonnas organisatsiooni Tartus, kus poleks vaieldud pikki tunde ja õhtuid. Nõnda nagu semestrist semestrisse, kord intensiivsemalt, kord tagasihoidlikumalt. Nii et jutt „lihtsameliseist ja kohtlasest noorureist, kes poliitikast mõhkugi ei tea“ põhjeneb sellel, et ei tuntu mõhkugi tudengiorganisatsioonide siseelu.“

Aga suur õigus on „V. Maal“ selles tükis, et „väljautsitud agitaatoreid“ Tartus küll ei produtseerita. Seesugust vaimu seal ei paista olevat, mis kohe kohut pistaks mõistma, kui mõni kaasvõitleja oma arvamist ja oma veendide julgeb avaldada, nagu sellest alles neil päevil võisime

kuulda nende juures, keda „V. M.“ Tartu tudengeile eeskujuks seab.

Parteipoliititsemisest on üliõpilaskonnas organisatsioonides eemale hoidud kui tules. Selles seisabki nende tugev külg. Seal mahuvad ühe katuse alla inimesed äärmusest äärmuseni, kõige parempoolsemast pahempoolsemani. On ühes organisatsioonis koos elanud sotsiaalrevolutsionärid maaliitlastega, rahvaerakondlased tööerakondlastega, kristlased sotsialistidega. On selle juures väga poliitilisi küsimusi arutatud ja ikka üheks pereks jäänud. Ja pärastises elus on neist häid poliitikamehi saanud. Võetagu näiteid kust ringkonst tahes, kas või praegusest juhtivast koosseisust.“

Mnd. leiab ühtlasi —

„Aga kui kellelgi soov on tekkinud üliõpilaskonnas organisatsioone teatud parteipoliitiliste ürituste etteotsa rakendada, kus noored üliõpilased peaksid oma Soome kaasvõitlejate eeskujul väljautsitud agitaatoritena põlevi silmi ja punetavi nägu rusikaid võngutama parteistaapide juhtnõuude järele, siis oleks see noorurite viimine libedale teele. Sedaviisi saaksime Tartust varsti karjade kaupa poliitilisi fanaatikuid, kes on kõlvulised ainult riigipöörete tegemiseks või siis vangimajas istumiseks.“

Ja üliõpilaskonnas organisatsioonid ise muutuksid siis parteide filiaalideks, muutuksid parteiagitaatorite taimelevadeks. Mida suurem partei, seda rohkem niisuguseid taimelevasid...

Nõnda oleks küll kõigiti kindlam, kui lubaksime üliõpilaskonnas organisatsioonidel jääda vana traditsiooni juure, et parteipoliitika seisku neist kaugel. Poliitikaga kui niisugusega tegeletakse aga seal nii-kui-nii juba parajal määral.“

Teiskordses sõnavõtus 6. veebr. „Vaba Maas“ pealkirja all — „Üliõpilane ja poliitika“. „Habe rasvas ja marutaudid“, leiab L. koguni Tartus poliitika asemel üliõpilaste seas, tsiteerinud ka „Üliõpilastele“, ühe Tartu vilistlase drastilise väljenduse:

— Poliitika? Mis pagana poliitika! Minult küsitakse ainult: Kas saab „habe rasvasse“?

Äraseletatult tähendavat see küll esmakordselt kuulnud lisandtudengite argoos — „saada ülikooli tulles soe koht“ ja olevat veel peale selle Tartu oskussõna?!

Lõppjäreldestes märgib L.

„See tähendab ainult, et meie kõige enam politiseeritud organisatsioonideski poliitiliste nakkushaiguste suhtes vahel üsna kaitsetu ollakse.

Enne maailmasõda oli Tartuski mõnda alget seks, et üliõpilaskonna politiseerimist teha organisatsioonide vaheliseks, üldrahvuslikuks asjaks — nii nagu see on Inglismaal, kus teda kogu Euroopast kõige tervemaks tuleb lugeda.

Uuem areng kipub seda jälle sulgema iga organisatsiooni enda teokarpi. See eraldumine ja kinnikapseldumine soodustab politiseerimist just halvemas mõttes — mitte isegi erakonna-, vaid otsekohe — kliike-poliitikat. Mõne konvendikorteri muutumine komploti-staabiks on sellele ärakapseldumisele loogiliseks tulemuseks.“

8. veebruari „Päevalehes“ vastab veel Mnd., et

„Mis „keegi vilistlane“ kunagi kuskil kellelegi kuidagi rääkinud, kes seda teab, aga nende ridade kirjutajal oli õnn Tartu elu kaugelt üle kümne aasta kaasa elada ja ta ei saa kuidagi ühineda arvamiseaga, et seal ainult „habe rasvasse“ tähe all oleks elatud. Aga et teenistuskohtade mured suured on, kes seda salgab. Haritlaste üleproduktiooni probleem on ju arenenud üliõpilaste arvu piiramiseni.

Tudeng pole võtnud seisukohta põhiseaduse üle, kui talle seda tutvustatud; tudengid ei löövad kaasa põhiseaduse kõnelenduses, kurdab L. Aga mis aitavad üliõpilaskorraldajate organisatsioonide seisukohavõttud või kuidas nad passivad kõnelendusesse, kui organisatsioonide tegev-liikmeskonnad nüüd koosnevad enamalt jaolt alaealistest, kel pole veel hääleõigustki! Mis „poliitikamehed“ need siis oleksid. Siis on nende kriitikavõime ju hästi arenenud, kui nad kõnelennu organiseerijatele L'i andmeil on vastanud: „Kuidas me sellest saaksime osa võtta — meie ei saa ju tegeleda poliitikaga!“

Vapslus tunginud mõnesse organisatsiooni samumina igast praost ja pilust, ka kõige enam politiseeritud organisatsioonid olnud poliitilise nakkushaiguse vastu kaitsetud, leiab L.

Mis seal imestada võiks olla! 416.000 hääleõiguslikku Eesti kodanikku, kaasa arvatud kõige politiseeritud ringkonnad, eesotsas oma suurest poliitilisest koolist läbi käinud juhtidega, olid selle nakkushaiguse

vastu kaitsetud. Mis erandit sai siis oodata ühest üliõpilaskorraldajate organisatsioonist.“

*

„Uus Eesti“ 5. veebr. numbris käsitleb „Endine hõimutegelane“ hõimutöö küsimust pealkirja all „Ühe poolega hõimutöö“, leides et

„Eestlane on alati soomlast enda parimaks sõbraks pidanud, kuid kui lähemalt hõimutsemise sisusse tungida, siis võib seal näha vägagi mõtlemapanevaid olukordi. Meie peame soomlast oma sugulaseks ja naabriks, kes tugeses veresugulusele, peaksid sammuma paljudes küsimustes ühist teed. Meie sugulust soomlane ise just maha ei salga, kuid...“

Kogu poliitiline ja kultuuriline orientatsioon on Soomel esijoones suunatud Skandinaaviasse ja Saksasse, mis ei ole jätnud avaldamata mõju.

Tõtt konstateerides peab mainima, et soomlaste hulgas on häid ja otsekoheseid hõimusõpru, kes suhtuvad eestlasesse kui samaväärseisse, kuid enamik soomlasi siiski vaatab meile ülevalt alla. Mõned ei pea eestlasi üldse selle vääriliseks, et meiega teha tegemist. Teised jälle hõimutöö sildi all püüavad meid mõjutada oma pilli järele tantsima, peavad endid meie hooldajateks. Meil kahjuks sageli suhtutakse sellisele hooldamisele heatahtlikult ja liigutatult.

Üheks valulapseks hõimutöös on Ingeri küsimus. Meil suhtutakse riigivõimude poolt Ingeri küsimusse äärmiselt ettevaatlikult ja erapoolelt, kuid soomlased tahavad, et ingerlased seataks Eestis eesõigustatud olukorda. Tahavad, et ingerlasi sunnitaaks õppima soomekeelsetes koolides. Ja kui ingerlased seda ise ei taha ja vähemalt osa neist tahtis õppida eesti- või venekeelsetes koolides, ning kui nende soovile vastu tulles seda lubati, tõusis teinepool lahte kiisa, et eestlased tahtvat ingerlasi ümber rahvustada! Kui üks Ingeri õpetaja eesti vaenulise kihutustöö pärast kohalt ümber paigutati, siis oli jällegi Soomes häda lahti. Asi läks isegi nii kaugelt, et Ingeri küsimus pidi paar-kolm aastat tagasi ajama lõhki Eesti-Soome üliõpilaspäevad Tartus. Eestlased omas alandlikkuses andsid järele ja töötasid igakülgselt ingerlaste olukorda uurida ja nende heaolu eest hoolitseda. Ning Tartu Akadeemiline Hõimuklubi saatis kiiresti oma esindaja stipendiaadina uurima ingerlaste olukorda. Samal ajal tuhanded eestlased mujal lastakse rahulikult ümber rahvustada, ilma et meie üliõpilaskond nende heaks ja olukorra uurimiseks kõrtki liigutaks.“

Kirjutises edasi naelutatakse kinni I.K.L. ringkondade lubamatut suhtumist ja ülesastumist meie vapside liikumise sulgemise järele n. n. Eesti Vabadussõja mälestusõhtu aktusel.

„Üldiselt Soome huvi Eesti vastu pole kaugeltki seda, kui meie huvi soomlaste suhtes.

Harilik eestlane ei suuda enesele ette kujutada, kui vähe harilik soomlane on huvitatud Eestist ja kui vähe ta meist üldse teab. Meil ei saaks see üldse juhtuda, et mõni eestlane ei teaks, kus asub ja mis on Soome. Kuid mina oma lühikese Soomes viibimise ajaga veendusin isiklikult, et leidub soomlasi, kes ei tea Eestist mitte kui midagi.

Kui meie üliõpilastele antakse Soomes stipendiume, siis nendele joostakse otse tormi. Samal ajal aga Helsingi üliõpilaskonna välistoimkond näeb vaeva, et leida inimest, kes oleks nõus võtma vastu Tartu üliõpilaste poolt pakutatavat stipendiumi.

Meie õppiv noorsugu on vaimustatud, et saaks suveks paariks nädalaks õpilaskorralduse korras minna Soome. Soomest tuleb ka üksikuid siia, kuid sajad lähevad Saksasse. Eesti üliõpilased lähevad suvel Soome eranditult õppima soome keelt, Soome üliõpilasi tuleb Eestisse vähem ja nendestki vähemalt 90% õppima saksa keelt!“

„Imelugusid Soomest“ võivad jutustada seal olnud põllumajanduse praktikandid. Eelmise aasta praktikantide „reklaami“ tõttu ei ole 1935. a. suvel enam ükski põllumajanduse praktikant Soome läinud.

Ka Soome ajakirjandus, jättes kõrvale I.K.L. ajakirjanduse ei suhtuvat igakord Eestisse küllalt objektiivselt, leiab kirjutise autor ning väidab, et

„Nii ei ole sugugi ime, et endisest hõimutegelasest ja Soome-sõbrast saab hiljem pettunu, seda peaks saama igast õigest ja rahvustundega eestlasest, kui ta näeb, millisena soomlased hindavad meie rahvast ja riiki.

Kurdetakse, et hõimutöö viimasel ajal on läinud tagasi. Ja miks see ei peaks minema tagasi, sest ükskord meiega silmad lähevad lahti ja märkame, et ei saa teha hõimutööd ühe poolega, kui teine pool samal ajal teeb silmi hoopis mujale.

Hõimutöö päästmiseks ja ainuke-seks abinõuks on, et ka soomlased suuremal hulgal hakkaksid enam huvi tundma meie maa ja rahva vastu, respekteriks meie riiki ja valitsust

ega segaks meie sisemistesse asjadesse.

Jääks ainult soovida, et hõimutöö ükskord läheks normaalsesse rööbastesse, et hinnataks üksteist väärikalt.

Hõimutöö küsimust käsitleb ka 14. veebr. „Postimees“. Juhtkirjas „Hõimutöö loomulikkudele alustele“ kirjutab D. muuseas. Soomlaste osa 8. detsembri sündmusest käigus meelde tuledades märgib autor tõsiasja, et

„Soome ametlikud ringkonnad ja laiemad rahvahulgad mõistavad hukka oma tormitsevate kaasmaalaste teguviisi. Meil jääb aga siiski piinlik tunne, et midagi on korrast ära Soome-Eesti vastastikus suhtlemises, et midagi kahe rahva vahekorraldamisel on viltu läinud alguses ja selle vilja saame nüüd nii drastiliselt maitsta. Kui me endilt näiteks küsiksime, kas on mõeldav, et meil Eestis oleks võinud tekkida

mingi vandenõu Soome valitsuse vastu ja arenenud niisuguste tegelikkude sammuden, siis peame seda kategooriliselt eitama. Ei, meil Eestis poleks see olnud mõeldav. Mispärast aga seal? Peab olema midagi erinevat Soome suhtumises Eestisse ja ümberpöörduvalt, et on võinud tekkida nii erinev hingeelu siin- ja sealpool.“

„Hõimutööst ei või meie kahjaks mitte kõigis selle avaldustes väita, et see oleks arenenud selle vastastikkuse väärikuse tunnustamise alusel, nagu see oleks pidanud olema normaalne. Meie teame, et meil Soomes on siiraid sõpru, kes meile suhtuvad ilma eelarvamusteta ja puhta südamega.“

„Eesti rahval on mehisust ja kainust küllalt, et oma sisepoliitiliste raskustega toime tulla ise. Kuidas ta seda teeb, ka see on tema enda otsustada. Oma ajaloolist ülesannet kaitsma enda iseolemist, tahab ta täita täie tõsiduse ja väärikusega.“

sel naha üle kõrvade tõmmata, on ka peenike tundmus“. Ning lisatagu Juhaniist poisi targutusi ideaalidest, mis tänapäeval leiavad me avalikkuses tõestust igal sammul: „oh inimene peab kõigeaga hakkama saama, kui seda nõuavad ideaalid.“ Egas ka viimasel kohal pole lootusetult korvud looduse mehhaanika, mis lihtsustab inimvahetordi atmosfääri-liste surutiste kaudu. Kujudki on toredad. See popsiga sissisõda pidav Jaak Jooram, vahva Emsi — keskkooliplikast karjatiudruk, — linna vurlid, üks liblikalennuline isenesest kena, kuid sisuta tütarlaps, Adam Seliohv — päeval veider vanapoiss, öösel Romeo, palve- ja poisi-hull vanatiudruk — kõik need omate vaatamisväärsused. Üks paberist kuju on küll ka nende keskel ja tähendusrikkalt, nagu mõneski endises eesti näidendis on see Eesti uuestsünni ja muud rahvuslikku kraami kuulutav mitte siinsest elust kogunud mees, vaid välismaail viintsut Aafrikas ja Ameerikas läbi põlenud Jaagu poeg Enn, golfipükstes ideede ja ideaalide väljapakkuja, eksport-äris kindlal ja vastutusrikkal kohal teeniv noormees. Ideaalid vist armastavad ikka häädel kohtadel olevaid prohveteid! Tema tulekuga näidendisse algab näidendis „lõpp tellimise“ peale, mis just kõige enam lahutab endist „Mikumärdi“ uuest.

Muidugi on see positiivne lõpp ja positiivsusega antakse vaatajakonnale otse vastu vahtimist. On nimelt rahvuspiha ja vana Jooram tahab endiste harjumuste kohaselt tõmmata üles rohelise põllumehe lipu. Jooram ei ole mitte mehi, kes kasulikkuse põhimõttel end kohe maoli viskavad, nagu see juhtund tõsielus nii mõnegi me kirjanikuga. Ei, temas on algeid meheks, kes ise asju kaalub ja oma, mitte sundajudega mõtleb. On isegi kahtlane, kas ta riigiusku läheb, ta allavandumine on rohkem moe pärast. Ta jääb skeptiliseks, kuna ta näeb, et „nüüd kõik otse trüügid rahvuslippe kergitama“. Ja säärasele jutlustab Enn: „Suur maruhoog on sündinud maahingeelus. Kõikjal tehakse tööd. Kõikjal luuakse. Aeg on sest lipust üle kasvand. Pole enam küllalt, et üksikud kihid omaette on vaprad, nüüd on aeg neid kangeid kihte kokku liita... ühiseks rahvuseks ja riigiks. See ongi rahvuspiha mõte.“ Ning eht-hitlerivaimus jutlustab moodsale plikale uut naisideali: kõigepealt madonna soeng. Ja kui meesterahvas su peale vaatab, siis lased laud kenasti langeda. Kõige lõpus kostab raadiost „Kaunistagem eesti kodjad“. Autor on selle viimasega täitnud nüüd kõik ustava kodaniku ülesanded ja see on muidugi väga kena.

„Vanemuise“ kevadise teatrihooaja esimesi etendusi.

Esimesena näeme sel aastal „Vanemuise“ laval Draamastuudios omal ajal lõõktükiks kujunenud komöödiat — Hugo Raudsepa „Mikumärdi“. Kuid see Mikumärdi pole enam täpselt samasugune kui siis, vaid ta on muudet, võiks öelda moodse terminiga — tasalülit. Löögiõud on igatahes uuel „Mikumärdil“ vanast just selle tasalülitamise tõttu märksa väiksem. Kõik see, mis varem oli ärritand naerunärve, taband vaataja enese pilgata laskmise tarvet, nagu ka müksud politikale, usuasjandusel, pappidele ja mitmedki muud kenad seletused jäävad nüüd uues puudu ehk on tolaegset aktuaalsust ilmatas lükat tähelepanu tahaplaanile. Kõik see aga, millega vana Mikumärdi peremees oli vana redaktsioonis seot ajalisel näidendi olevikuga, on nüüd kant minevikku, seega lahjemasse aega ja ühtlasi on ant Jooramile enam lõhkuva iseloomu jooni. Ütleb ta ju:

„Aga nüüd kurat, kaklen edasi. Kui parlamendis ei lasta rassida, siis rassin kõrtsis. Ja kui kõrtsid pannakse kinni, siis tulen koju ja teen ning lõhun kõik pihuks ja põrmuks.“ Ent selle juures on Mikumärdi ainuke koht, kus veel tohivad inimesed kõvasti kõnelda, mida nad mõtlevad, kuna mujal on „vaikiv olukord“.

Uus päevakajaline on endisest tunduvalt nõrgem ja väljendat hoopis reserveeritumalt, tagasihoidlikumalt. Sellele aktuaalsuse momendi kadumisele vaatamata on Mikumärdi vaatamisväärtus näidend, tas on üdi ja selgroogu, on hästi konstrueerit, lõtvuset ja liiglihata. Hääd on kõigepealt toredalt ant, otse rahva sekka läind öeldistega fikseerit üksikud eestlase iseloomu jooned. Mõelgem näiteks kas või sulasepoisis Antsule, kel on „nii hale süda, et ta ei või näha kui teisel inimesel läheb hästi.“ Või jällegi Joorami endilendav tunne „aga kui saan ligimi-

Hoopis teine küsimus on aga, kas kirjanikuna oli Raudsepal selleks õigust. Kas Hugo Raudsepp pidi minema säärasele odavale ja libedale lõimitamise teele? Hugo Raudsepp on igatahes meie näitekirjanduses nimi, mis kohustab, seda nime ei tohiks tõmmata mingisugustele programmide liistudele. Las vähemad vaidmolla öuekirjanikud, programmkirjanikud. Hugo Raudsepal on öelda oma mõtteid ja vaateid, tunneme tad kui vägagi tarka ja taibukat mõtlejat. Tal on mida öelda ja ta suudab öelda ning seda öeldasutmist ei tohi asendada mooduläind ja kasulikkude programmide ja sundülüstustega. Komöödia üldmuljese kirjaniku säärase silmittegeva laskumisega tekkis segav moment. Ent teisalt sähvus siia-sinna sekka mõni kirjaniku seisukohavõtt targutava, kritiseeriva kõrvaltegelase kaudu, nii et lõpuks paistis, kui ironiseeriks autor isegi teataval määral seda tellit lõppu. "Autori veeneti siin igatahes polnud tunda mitte raasugi.

Ettekandelt kannatas näidend alul otse tunduvalt tempo venimise käes. Hiljem lugu paranes, kuigi mitte täiel määral. Üldse aga ei oldud esietendusel näidendi mängimisel eriti hoos ja üksikosalistest soendas vaid mõni üksik. Päätege lane — vana Jooram oli vaid väli selt enam-vähem sobiv, kuid osakandja hra Jürgenson liikus Jooramina laval nagu äraeksinult ja justkui hirmul, et nüüd osa ta kunstlikust kehajämedusest äkki hakkab ümbert ära kaduma. Või oli see uuest poliitikast murt ja ära hirmu tet, kanguse kaotand Jooram? Koguni maadlusstseenis popsiga võis märgata seda hirmund, kõhklevat hoiakut. Igatahes Jooram ebaõn nestus, milles aga oli ka veidi süiid autori uuendustel. Joorami vastas mängijana, nupukat sulasepoissi haritlast mängis A. Randviir kogu näidendi kestvusel laitmatult. Ainult ühes kohas ta vääratas ja see juhtus teelusika täis „patriotismi“ man, kuna jällegi „ladva murdumise“ kohal oli hästi edasi ant trots ja igaveselt mehelik, kui nii võiks öelda. Päril rõõm ja lust oli jälgida proua J. Suvorova Emsit, kes vaata mata eksootilisele välimusele — gei šalikk meenutav soeng ja rõivas tus! — oli üks paremaid kujusid kogu õhtult. Kõik need sulaspõisi võrgutamised, „oleks linnas läheks kinno“, kooliplikalikud ninakused, peendaamitsemised kohe komöödia alul olid hästi viimisteld ja maitsetavad. Stiililt väga kinnipeet mäng ja andekas interpreteering. Sulasepoiss Ants — hra Ants — oli hea vaid oma Hamleti monoloogis, mil les ta noore sokuna põikles kahe

heinatuusti vahel: minna simmanile või halleluujatsema rahakoti man. Muidu oli kohutavalt palju rohelist mängu säärase toreda osa man, et päris patt vaadata. Randviir, Suvorova, osalt ka Lindau — olid õieti ainsad komöödia kandjad jõud. Teised rohkem liikusid ja täitsid osi, üksnes üksikuil hetkeil tõusid needki eelmainitute tasemeni. Nii näiteks pr. Tannebaum agaras tööle pragamises ja energilises perenaislemises, hra Kull Seliohvina abiellumise ettepanekul. Mitte eriti polnud ka õnnestunud R. Ratasepa Jüri Tomusk, kuna tobeduse element kippus siin varjutama iseloomu või situatsiooni koomikata. Väga segava, sipleva mulje jättis Feldmani vanatüdruk, nõrk oli seekord Linda Tubina vanaeit, eriliste pahede ja hüvedeta esines Helmi Aren-Viirman. Vanemuises polnud ilmselt küllalt sobivaid osalisi komöödia kandmiseks. Kõige nõrgemaks jõuks aga osutus hra Lepik Ennuna. Rahvusprogrammi ta lihtsalt ütles üles või deklameeris nagu koolipoiss. Nii ikka ei saa.

Esimesed aplausid — kui veider see pole — langesid osaks mitte mängule, teose särale, vaid kostüümidele (sulaspõisi uhke vammus ja vanapiiga roosa plus ning mururoheline seelik). Rahvast esietendu-

sel jagusasti. Autor kutsuti välja. Lilled.

Suflööri proua Armilde Põdra 25-aastase juubelpäeva puhul mängiti läind sajandi naljamängude meistrit L. Anzengruberi — „Südamess“. Näidendi repertuaarivõttu põhjustas nähtavasti eeskätt just juubilar, sest pr. Põder tegeles suflöörina esmakordselt just selle tüki man. Iseenesest on see täiesti kunstivääritu ning labane iant, kus vaid üks tüüp — variserlik Rebane — vääraks tähelepanu.

„Vanemuise“ ettekande õhtule andis huvitavuse asjaolu, et kaasa mängisid 25 aasta eest samus osis esinenud hrad Ants Simm, Leopold Hansen ja pr. Amalie Kõnsa. Ants Simmi mängus, peab ütleva, oli mõndagi paeluvat ja isikupäraselt tõlgitsetut. Amalie Kõnsa ning Leopold Hanseni mängukvaliteedid on meile tuttavamad eelmainitu omast, neid oleme aeg-ajalt ikka näind esinemas, kuna Simmi nägi mõniigi nooremasse generatsiooni kuuluv alles esmakordselt laval. Üldmulje: meile näidati, mida ja kuidas mängiti 25 aastat tagasi. Seega õpetlik, olgu ei mitte eriti meeltüendav teatriõhtu. Juubilar ise esines lühikeses osas ja sai tormilise aplausi osaliseks. Järgnes väga südamlik juubeldamine. Juubeliõhtuna — kordaläinud õhtu

Linda Künnapas.

Poola üliõpilaselust

Poola ja Soome üliõpilaskonnad tihendavad sõprust.

Poola ja Soome üliõpilaste vahel arendatakse juba mõnda aega viljakalt suhteid. Kokkupuuted praktikantide vahetuse alal, külastused, lennukursused, milledele soomlasi on kutsutud, samuti läinudaastane poola ja akadeemiliste lendurite propagandilend Helsingi jne. on kujundanud tiheda koostöö ja sõpruse kahe üliõpilaskonna vahel.

Selle koostöö väljendusena on Soome Üliõpilaskondade Liidu poolt kutsutud Helsingi lühemaks ajaks neli poola üliõpilast. Kutse on antud „Ligale“ — poola akadeemilisele ühingule rahvusvaheliseks lähendamiseks.

Varssavi „S“ klubi

Uue aasta Poola akadeemilise rahvusvahelist lähinemist taotleva ühingu „Liga“ teadetes on toodud ära huvitav ülevaade Poola noorte kirjanikude ja kunstnikkude koondumisest kunstiklubi „S“ ümber. Juba pärast sõja aegadest on Poola kirjandusühingud ja klubid õige populaarseks saanud. Nii arendas eriti suurt mõju Poola kirjandusel omal ajal „Skamander“, millise liikmete perest on välja kasvanud terve rida Poola nimekaid kirjanikke. Varssavis, Poola kunsti- ja kultuurielu tulipunktis tekkis aga selle organisatsiooni vastu ka tugev reaktsioon. Noored kunstnikud eriti, kes nõudsid seisukohavõttu kaasaja suurte sotsiaalsete

küsimuste kohta ning skamanderlaste ükskõiksuse asemele nende küsimuste lahendamist, asutasid uusi kirjanduslikke ühinguid. Nõnda oli 1928./29. a. kõige elavam tegevus „Kwadriga“ „Meteeori“ ja „Kadra“ nimelistes kirjandusliikudes koondistes. Anti välja oma ajakirja, mille ümber oli koondatud paremaid jõude.

Senistest organiseerumisalustest erinevalt asutati samuti noorema kunstnikkonna generatsiooni poolt uus ühing — kõnesoleva kunstnikkude klubi „S“ (poolakeelse kunsti nimetuse „szuka“ algustäht). Eelmistel kogemustel hoiduti ideelise programmi püstitamisest.

Kunstiklubi „S“ omandas võrdlemisi lühikese ajaga populaarsuse. Klubi ümber koondus palju noori kirjanikke ja mõnedki vanemad kuuluvad tänapäeval klubi liikmeskonda. Klubi korralduses on uueks jooneks see, et liikmeteks ei võeta vastu mitte ainult kirjanikke, vaid ka muusikuid, maalijaid, kujuraidujaid j. t. kunstialadel töötajaid. Klubi liikmed on suures enamuses Varssavi üliõpilaskondade liikmed. Arvuliselt ülekaalus on muidugi üliõpilased Josef Pilsudski nimelise ülikooli filosoofiateaduskonnast. Kuid paljud üliõpilased on klubis samuti Varssavi kunstiakadeemiast ja konservatooriumist. Klubi elav tegevus on tähelepanu äratanud ka kunstnikkonna vanemas generatsioonis. Klubi ruumides võib seetõttu kohata tihti Poola kunsti ja kirjanduse silmapaistvaid esindajaid.

„S“ klubi kirjanikud kuuluvad n. n. Poola eelväeluletajate hulka. Ringi nimekamad ja andekamad luuletajad seisavad tugevalt suurima eelväelule kirjaniku ja parema nende teoreetiku T. Peipersi mõju all.

Klubi korraldab kirjanikkude õh-

tuid ning vaidluskoosolekuid, millised kõigile avatud on, seega kõigis seltskonnakihtides tutvustades Poola kultuurivarasid. Noored mitte ainult ei hinda klubi tegevust, vaid löövad vaimustatult kaasa.

Varssavi ülikool suureneb.

Januarikuu keskel võeti Varssavis Josef Pilsudski nimelises ülikoolis kasutamisele uus suur hoone, milline on mõeldud peamiselt kasutamiseks ülikooli õigusteaduskonnale. Uues ülikooli ehitises on neli hiiglasuurt loengusaali, millesse mahub kokku oma 5000 üliõpilast. Iga loengusaal võib vastu võtta 1500 kuulajat.

Läti üliõpilased Poolas külas.

Januari alul viibis Poolas külas suurem Läti üliõpilaste rühm. Külastajad viibisid kolm päeva Varssavis, kust sõideti ajaloolisesse Krakovi ning sealt Zakopanesse nädalaajalise suusatamiskursusele.

Läti üliõpilaste külaskäigu Poola organiseeris Riias Poola-Läti ühing. Läti üliõpilasi võttis vastu „Liga“ — Poola akadeemiline ühing rahvusvaheliseks lähinemiseks.

„Liga“ välisüliõpilaste teenistuses.

Meile tuntud Poola akadeemiline ühing rahvusvaheliseks lähinemiseks — „Liga“ — on oma eriliseks hooletaks võtnud Poolas õppivate üliõpilaste välismaalaste eest hoolitsemise. Ühing organiseerib välisüliõpilastele poola keele kursusi. Iga nädal on välisüliõpilaste klubis seltskondlikud õhtud. Ühing on muretsenud välisüliõpilastele ka soodustusi teatrites, kinodes, revüüdele ja muudeks meelelahutusteks.

Teiseks kohtuvad B kl. võrkpallis ÜS Liivika ja EÜS Põhjala. Esimene geim läheb tasavägiselt Liivikale — 15:11, teine geim osutab aga Liivika kindlat paremust — 15:4. Seega Liivika võit — 2:0, (geimid — 15:11 ja 15:4). Märkimisväärne oli, et Liivikal esines paremaklassilise mängijana ksv! L. Yllö, kelle surumisi ei suutnud Põhjal meeskond sageli pareerida.

Õhtu haripunktiks oli A. klassi korvpallivõistluse korp! Fr. Aeterna ja korp! Fr. Livienensis meeskondade vahel. Mängu algul on Fr. Livienensis ülekaalus, näitas poolaja — 13:8. Teisel poolajal mäng muutub tasavägisemaks. Fr. Livienensis püüab aga siiski juhtival kohal võistluse lõpul Fr. Aeterna meeskond kiiretempolises mängus viigistab seisuga vahekohtuniku eksitusest antud karistusviskest saavutab ühepunktilise võidu — 26:25, (poolaeg — 13:8).

Viimane mäng B kl. korvpallis J. Ü. Ü. Hasmonea ja korp! Ugala vahel kujunes õhtu huumoriküllasemaks võistluseks Väikekasvuline Hasmonea meeskond kindlustas omale tubli esinemisega ülekaaluka võidu — 53:33.

— Pühapäeval jätkusid mängud.

Esimesena kohtusid B kl. võrkpallis korp! Filiae Patriae ja korp! Amicitia naiskonnad.

Korp! Amicitia debüteeriv naiskond esines päris edukalt. Kaotades esimese geimi — 9:15, suudab Amicitia teises ja kolmandas geimis võita kogemusrikkamat Filiae Patriae naiskonda. Tagajärg — 2:1, (geimid — 9:15, 15:9 ja 15:7) Amicitia kasuks.

B kl. võrkpallis kohtusid järgmiseks korp! Vironia ja SÜS Veljesto meeskonnad. Mängu võitsid Vironia — 2:1, (geimid — 15:10, 12:15 ja 15:13).

Suuremat huvi pakkus korp! Rotalia ja korp! Sakala kohtumine A klassi võrkpallis. Rotalia meeskond tuleb ülekaalukalt võitjaks tagajärjega — 2:0, (geimid — 15:8 ja 15:9).

Viimase mänguna lavastus kohtumine B kl. korvpalli ÜS Liivika ja S. Ü. S.-i meeskondade vahel. Liivika arendades kombinatsioonikat mängu, võidab kindlat — 47:30.

— Laupäeval 8. veebruaril jätkusid mängud vähese publiku ees.

Esimesena kohtusid B kl. võrkpallis ÜS Liivika ja korp! Ugala meeskonnad. Mäng on väga nõrgatasemeline ja loid. Esimese geimi võidab Liivika konkurentsilt — 15:4. Teisel geimil Ugala on tublisti kosunud, ähvardades võita. Liivika suudab aga siiski tulla võitjaks — 15:13. Lõpptagajärg — 2:0, (geimid — 15:4 ja 15:13) Liivika kasuks.

KÄSIPALLIVÕISTLUSED LÄHENEVAD LÕPULE.

Üliõpilaskonna käsipalli esivõistluste tsükklis toimisid esimesed mängud päle semestri vaheajaga.

— laupäeval ja pühapäeval, 1. ja 2. veebruaril

Esimestena läksid tulle korp! Indla ja E. N. Ü. S.-i naiskond. Võistlus, mis toimus B kl võrkpallis oli kohati väga elav ja hoogne, mis mui-

du haruldane naiste mängude juures. Esimese geimi võidab ülekaalukalt Indla naiskond — 15:7, teine geim algab aga E. N. Ü. S.-i eduga. Indla viigistab mitmel korral mängu, ei pääse aga enam juhtima. Geim läheb teenitult E. N. Ü. S.-ile — 15:9. Kolmanda geimi võidab Indla kindlat — 15:7 ja seega mängu — 2:1, (geimid — 15:7, 9:15 ja 15:7). Silmapaistvamat surumist näitas ksv! A. Obs t (Indla).

Järgmiseks kohtusid A kl. korvpallis korp! Rotalia ja SÜS Põhjala meeskonnad. Mäng kujunes õhtu põnevamaks. Esimene poolaeg möödub tasavägiselt. Rotalia asub juhtima, Põhjala viigistab, Põhjala juhib 8:2; 12:6, Rotalia viigistab. Poolaja vileks seis — 18:16 Rotalia kasuks. Teisel poolajal Rotalia uue mänguaktikaga ja õnnestunud visetega tuleb võitjaks. Tagajärg — 40:22, (poolaeg — 18:16) Rotalia kasuks. Rotalia parimad olid kahtlemata vennad Hinrikused, kes saavutasid ka kõige enam punkte. Põhjala silmapaistvaim oli ksv. E. Jonasse.

Viimase mänguna lavastus kohtumine korp! Fr. Estica ja korp! Sakala vahel B kl. korvpallis. Füüsiliselt kindlam Fr. Estica meeskond võidab ülekaalukalt mängu — 31:14, (poolaeg — 14:9).

— Pühapäeval, 9. veebruaril toimus esimene mäng A kl. korvpallis korp! Fr. Estica ja ÜS Liivika vahel Möödunud aasta üliõpilaskonna meister ÜS Liivika kaotab esimese geimi — 2:15 (!) ja seda väga teenitult. Kuid ka Fr. Estica mäng ei olnud hiilgav. Isegi B klassi mängud on olnud paremad. — Teine geim areneb tasavägiselt, võidab Fr. Estica — 16:14, seega mängu — 2:0.

B kl. võrkpallis kohtusid EÜS Põhjala ja korp! Fr. Aeterna. Tugevamate surumistega tuleb võitjaks Põhjala meeskond tagajärjega — 2:0. (Geimid — 15:11 ja 15:10).

Õhtu viimasena toimus kohtumine B kl. korvpallis korp! Vironia ja J. Ü. Ü. Hasmona vahel Tasavägises mängus võidab Vironia esimese poolaja — 12:7 ja ülekaalukalt mängu — 30:17. Hasmona langes selle kaotusega tsüklis välja.

— Käsi-pallivõistlused lähenevad lõpujärku, muutudes järjest põnevamaks. Laupäeval 15. veebruaril võistlused jätkusid rohkearvulise publiku ees.

Esimestena kohtusid B kl. võrkpallis E. N. Ü. S ja korp! Amicitia. Geim algab tasavägiselt, kuid E. Naisüliõpilaste Seltsi parem pallikäsitus kindlustas võidu — 15:8. Teisel geimil Amicitia naiskond on täiesti liimist lahti. ENÜS. võidab geimi — 15:1 (!) ja mängu — 2:0.

Teiseks kohtusid B kl. võrkpallis EÜS Põhjala ja korp! Vironia. Väga tasavägises mängus tuleb võitjaks Põhjala — 16:14. Teisel geimil Vironia ei osutanud enam tõsiselt vastu. Põhjala võitis geimi — 15:4 ja mängu — 2:0. Vironia langes selle kaotusega tsüklis välja.

A kl. võrkpallis toimus järgmiseks mäng ÜS Raimla ja korp! Rotalia vahel. Raimla suurepärase

platsimänguga kindlustas omale võidu — 15:5 ja 15:3.

Viimaseks kohtusid B kl. korvpallis EÜS ja korp! Sakala. EÜS tuli võitjaks tagajärjega — 52:15, (poolaeg — 27:11).

— Pühapäeval 16. veebruaril toimunud võistlused kujunesid senipeetuist põnevaimaiks. Võistlusi oli jälgima tulnud arvukasa kogu pealtvaatajaid, kellest hilisemad pidid leppima seisukohaga.

Esimesena kohtuvad naiste A kl. võrkpallis korp! Indla ja korp! Filiae Patriae naiskonnad. Mäng kujunes oodatult pinevaks ja huvikül-laseks. Võitjaks tuli kindlama pallikäsituse ja parema koosmänguga Indla naiskond. Indlal paistsid silma tugevate servidega ksv! A. Tomingas ja hääde surumistega ksv! E. Soosaar. Filiae Patriae parimad olid — ksv! ksv! A. Laanekõrb ja H. Israel.

Järgmiseks mängus EÜS võitis korp! Ugalat B kl. võrkpallis — 2:0, (geimid — 15:6 ja 15:8). Selle kaotusega Ugala langes tsüklis välja.

Õhtu närvepingutavamaks võistluseks kujunes kohtumine A kl. korvpallis EÜS Põhjala ja korp! Fr. Livien-sise vahel. Esimesel poolajal

kujunes — seis 11:6 Fr. Livien-sise kasuks. Teisel poolajal mäng muutus eriti tuliseks. Põhjala asub juhtima. Seisul 21:20 Põhjala kasuks on 2 min. mängu aega. Fr. Livien-sis saavutab karistusviskest viigi — 21:21. Põhjalal „timeout“. Mängulõpuni on aega ainult paar minutit. Kuid ühel ajal lõpuvillega saavutab Põhjala ksv! H. Välgu viskest 23:21 ja seega võidu. Põhjala parim oli kahtlematult ksv! H. Välk. Ka ksv! E. Jonasse oli silmapaistev. Märkima peab, et Fr. Livien-sisel suur osa pääleviskeid ebaõnnestus.

Viimases mängus B kl. korvpallis korp! Vironia võitis ÜS Raimlat — 32:13, (poolaeg — 17:8). Seega langes Raimla tsüklis välja. Publikule pakkus see mäng huumorikül-lase vahepala, tänu Raimla reservmängija ennastalgavale esinemisele. Hg.

PING-PONG.

Reedel, 14. veebr. toimus EÜS Veljesto kutsel ja nende ruumes ping-pongi võistlus EÜS Põhjalaga. Mõlemad organisatsioonid esitasid kolmeliikmelise meeskonna. Võitjaks tuli Põhjala meeskond, ksv! ksv! Välk, Keerd, Kopperman, tagajärjega — 6:3.

XIV Edustuse 8. koosolek,

4. veebruaril, kell 20.35.

Koos 26 edustuse liiget. Juhatab koosolekut abiesimees ksv. Karl Päril, protokollib abisekretär ksv. M. Haavisto.

Koosoleku juhataja teeb teatavaks muudatused edustuse koosseisus. Nimekirja nr. 1 järgi lahkunud ksv. Kaegeri asemel on edustusse kutsutud ksv. E. Klement; nimekirja nr. 5 järgi lahkunud ksv. N. Grosdovi asemele ksv. V. Konjajev; nimekirja nr. 8 järgi ksv A. Vaigo asemele ksv. V. Kopperman ja nimekirja nr. 10 järgi ksv. H. Pello asemele ksv. U. Mark.

Juhatus teieendusetpanekutega kinnitatakse päevakord järgmisel kujul: 1) Protokoll kinnitamine, 2) üliõpilasorganisatsioonide vahe-

kordade korraldamise küsimus, 3) juhatus otsuste kinnitamine, 4) valimisi, 5) „Üliõpilaslehe“ toimkonna kodukord l. lugemisel, 6) läbirääkimisi.

1.

Edustuse 6. ja 7. koosoleku protokollid kinnitatakse.

2.

Üliõpilaskonna esimees ksv. I. Tõnisson annab küsimuse kohta informatsiooni edustusele, märkides, et 9. dets. l. a. juhatus otsustas teha ülesandeks üliõpilaskonna esimehele astuda samme tee leidmiseks normaalkorra jaluleseadmiseks üliõpilasorganisatsioonide vahel, kellel katkenud läbikäimine. 26. jaan. s.

a. läksid üliõpilaskonna esimehe allkirjaga kõigile asjaosaliste organisatsioonide juhatajatele kirjad, milles paluti juhatajaid nõupidamisele vahekorra jaluleseadmise asjus. Kirja peale reageerisid: korp. Sakala, EÜS, ÜS Concordia, Üliõpilasseltside Liit ja korp. Vironia, kuna korp. Filiae Patriae esimees saatis kirja, milles ära ütles üliõpilaskonna esimehe vahetalitusest. Järgnes juhatus otsus 28. jaan. s. a., millega avaldati imestust korp. Filiae Patriae teguviisi kohta ja antakse asi otsustada edustusele. Selle otsuse alusel anti ka informatsioon ajalehtedele, milline ei ole aga siiski täpselt avaldatud ja sisaldas suuliselt andmise tõttu ebatäpsusi, milleid hiljem õiendati.

Kirjavahetuse ettelugemise ja sõnavõtude järele ksv. I. Tõnissoni ning ksv. Eliaseri poolt, teeb viimane ettepaneku: Pöörduda korp. Filiae Patriae poole selgituse saamiseks küsimuses, miks korp. Filiae Patriae saatis üliõpilaskonna esimehele ksv. I. Tõnissonile kirja, et ta ei saa kasutada üliõpilaskonna esimehe ksv. I. Tõnissoni kaasabi, ja vajaduse korral moodustada komisjon, kes asja selgitamisel esitab selle edustusele.

Juhatus otsus 9. jaanuarist s. a. kinnitatakse ühel häälel.

Juhatus otsus 28. jaan. s. a. kinnitatakse samuti 20 häält poolt ja 1 vastu. Sõnavõtude järele kinnitatakse selles küsimuses ka juhatus otsus 4. veebr. 18 häälega poolt 1 vastuseisemisel. Ksv. Eliaseri ettepanek saab hääletamisel poolt 1 hääle, vastu enamuse, seega läbikukkunud. Ksv. Laja ettepanek: Edustus pöördub korp. Filiae Patriae poole, et ta teataks üliõpilaskonna juhatusle kahe nädala jooksul, milliseid mooduseid ta soovib kasutada oma vahekorra jaluleseadmisel korp. Vironiaga, saab hääletamisel poolt 20, vastu 1 hääl — seega vastuvõetud.

Ksv. Eliaser deklareerib, et juhatus otsus, avaldada imestust korp. Filiae Patriae esimehe ksv. E. Rammuli kirja puhul 28. jaan. s. a. ksv. I. Tõnissonile, Üliõpilaskonna esimehele, ei ole põhjendatud. Kuna Edustus on kinnitanud vastava juhatus otsuse ja ka ei ole arvanud tarvilikuks pöörduda selgituse saamiseks korp. Filiae Patriae poole, isegi tagasi lükanud ettepaneku komisjoni moodustamise kohta käesoleva olukorra lahendamiseks, siis leiab ta edustuse teguviisi ebaõige. Ühtlasi ksv. Eliaser lahkus koosolekult.

Ksv. Pärtelpoeg märgib, et nüüd on esinetud veel demonstratsiooniga. Siin on ju terve üliõpilaskonna

esindajad, kes otsustavad asju parema arusaamise järele. Esitab ettepaneku, et Edustus avaldaks imestust korp. Filiae Patriae käitumisel temale ühe üliõpilaskonnaorganisatsiooniga katkestatud vahekorra korraldamiseks üliõpilaskonnalt tehtud ettepaneku puhul. See ettepanek saab 16 häält poolt, vastu ühtegi — seega vastu võetud.

Küsimuse kohta on veel rida sõnavõtte, kuid ettepanekuid ei tehta.

3.

Ühegi sõnavõtuta ja vastuhäältest kinnitatakse rida juhatus otsuseid:

4. detsembri koosolekult otsused — üliõpilaskonna 1. detsembri balli ülejäägi Soome-Eesti üliõpilaspäevade balli kulude katteks arvamise kohta, SELL talispordi olümpiaadi Tartus mittepidamise kohta, peaministri a. t. K. Eenpalu Sakalamaa rahvuspäeva kõne õiendamise ja õiendamise kava kohta, lepingu kavandi kohta üliõpilaskonna juhatus ja A. Reisneri vahel üliõpilaskonna rahalise loterii võimaluste kasvatamiseks;

9. detsembril koosoleku otsus — järelepärimise asjus Läti üliõpilaskonnalt solidaarsuse kohta Eesti vabadusvõitluse väärkäsitluses, 16. detsembri koosolekult — Üliõpilasmaja laiendamise võimalusi kaaluva komisjoni seisukoht üliõpilasmaja laiendamise ja ümberehitamise kohta, avalduse saatmise kohta Ülikooli Valitsusele poliitilise poliitise poolt vahistatud üliõpilaste eksmatrikuleerimise asjus;

18. jaanuarist — soovitus Helsingi üliõpilaskonna stipendiumile kandideerimiseks ksv. R. Ränkile ja S. Sinimetsale; 22. jaanuarist — kultuurtoimkonna juhataja aj. k. t. ksv. Eliaseri määramise kohta;

28. jaanuarist — Üliõpilasmaja ümberehitamiseks täieliku projekti ja eelarve valmistamise kohta, üliõpilaskondliku kõnelennu korraldamise kohta Vabaduspäeval, üliõpilaskonnaorganisatsioonide vahelisele komiteele ruumide kasutada andmise kohta, Helsingi Tehnika ülikooli meeskoori küllatuleku puhul välis-toimkonnale 75 kr. kasutada andmise kohta ja

4. veebruari koosolekult — puudustkannatavatele üliõpilastele prii lõunate andmise kohta.

Koosolek katkestatakse 10 minutiliseks vaheajaks ja algab jälle kell 22.05.

4.

Kultuurtoimkonna juhatajaks valitakse lahkunud ksv. H. Pello asemele ksv. P. Valgerist ühegi hääle vastuseismata, 16 häälega. Toimkonna liikmeks valitakse ksv. Mark ja kehalise kasvatuse toimkonna liikmeets ksv. ksv. Mark ja K o p p e r m a n n.

5.

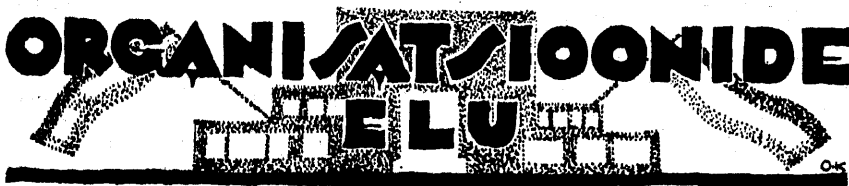
„Üliõpilaslehe“ toimkonna kodukorra juures tehakse esimesel lugemisel mõningaid vähemaid parandusi.

6.

Ksv. I. Tõnisson annab ülevaadet juhatus tegevusest, märkides eriti tervishoiu toimkonna korraldustöid, välisasjade ajamist ühenduses CIE kongressi Eestis pidamise kavatsustega, mis aga nurjusid, üliõpilasmaja laiendamise küsimuses ja viimases avalikus seletuses peaministri a. t. kõne puhul Sakalamaa rahvuspäeval.

Ksv. Vassiljev peab soovitatavaks, et Ülikooli Valitsust palutakse teatavad määrused stipendiumide näol ülekanamiseks üliõpilaste abistamiseks üliõpilasköögi arvel.

Koosolek lõpeb kell 22.40.

Seisukohti rahvahääletuse puhul.

Rahvuskogu kokkukutsumise rahvahääletuse küsimuses on vahepeal peale eelmises „Üliõpilaslehes“ nimetatud üliõpilaskonnaorganisatsioonide või nende vilistlaskogude veel terve rida akadeemilisi organisatioone teatavaks teinud omad seisukohad.

Korporatsioon Ugala Tallinna vilistlaste ja kaasvõitlejate koosole-

kul otsustati ühineda resolutsiooniga, mis varem korp. Ugala vilistlaskogu ja konvendi eestseisuse poolt avalikult oli teatavaks tehtud.

27. jaanuaril Tallinnas Eesti Korporatsioonide Vilistlaskogude Liidu (EKVL) vilistlaskogude Tallinna koondiste juhatus nõupidamisel tunnustati, et Riigivanema

algatatud samm, kokku kutsuda rahvuskogu põhiseaduse väljatöötamiseks ja selle läbiviimine on üldrahvuslik üritus, millele EKVL ja iga tema liige endastmõistetavalt loob aktiivselt kaasa. Aktiivse selgitustöö tegemiseks loodi vilistlaskogude Tallinna esimeestest aktsioonitoimkond selgitustöö tegeliku läbiviimise juhtimiseks.

28. jaanuaril oli Tartus korp. Frat. Liviensises kokku kutsutud EKVL'i juhatuse poolt esinduskogu, kus üksmeelselt asuti seisukohale, et EKVL pere kogu oma jõud rakendades peab kaasa aitama rahvuskogu kokkukutsumiseks peetava rahvahääletuse jaatavaks läbiviimiseks. Seisukoht otsustati kanda ette EKL'i vilistlaste perele ja kutsuda üles kõiki vilistlasi üle maa sellele rahvuslikule tööle.

30. jaanuaril peeti EKL-i Tartu vilistlaste koosolekut, millest osavõtjad ära kuulunud rahvahääletusega ühendusesolevate küsimuste igakülgse asjaliku selgituse, tunnustasid oma kui akadeemiliste kodanike kohustuseks aidata kõigiti kaasa selle tähtsa rahvusliku ürituse võimaks kordaminekuks ja kutsuvad kõiki EKVL-i perre kuuluvaid vi-

listlasi rakendama end kõigi jõududega rahva hulgas vajaliku selgitustöö tegemisele.

Neil päevil teatas „Uus Eesti“, et korporatsioon Vironia vilistlaskogu eestseisus ja vanematekogu oma ühisel koosolekul on otsustanud tunnistades eeloleva rahvahääletuse üldrahvuslikku tähtsust, pöörduda ringkirjaga kogu liikmeskonna poole soovitades hääletada poolt. Ühtlasi on vilistlaskogu eestseisus otsustanud panna kõigile liikmetele südame peale, et nad oma ümbruskonnas võimalikult rohkelt selgitaksid rahvahääletuse üldrahvuslikku tähtsust ning poolt hääletamise vajadust.

Samuti lehtede kaudu sai teatavaks korp. Sakala vilistlaskogu otsused erakorraliselt peakoosolekul 2. veebruaril Tartus, kus on võetud vastu järgmine otsus:

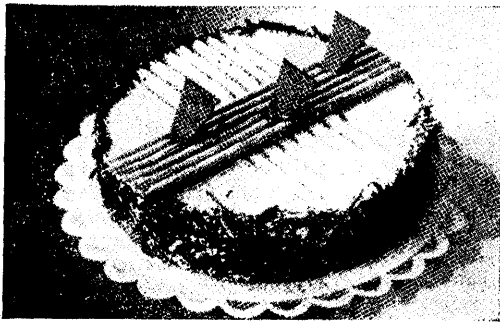
„Olles omale rohkem kui veerandsajaaastase tegevuse jooksul üles seadnud kõrgemaks seisukohaks alati aktiivselt ja positiivses suunas kaasa töötada seal, kus on kaalul Eesti riigi ja rahvusterviku huvid, konstateerib korporatsioon „Sakala“ vilistlaskogu, et praegune moment kohustab kõiki aktiivselt kaasa töötama põhiseaduse muutmiseks rah-

vuskogu kokkukutsumise teel Riigivanema poolt väljakuulutatud alustel, et kindlustada Eestis püsivat ja demokraatlikku riigikorda.

Korporatsioon Sakala vilistlaskogu, mõistes hukka ka tema liikmete sekka kuulunud üksikute isikute riigivastast tegevust, arvab mitte eksivat avaliku arvamise hinnangus, et üksikute isikute kahetsusväärne tegevus ei saa kuidagi riivata vanades organisatsioonides valitsevaid rahvuslikke tõekspidamisi. Vilistlaskogu tõrjub kõigekindlusega tagasi avalikkuses ilmsiks tulnud arvamused, kus mõne üksiku korporatsioon „Sakala“ liikmeskonda kuuluva isiku tegevust on peetud küllaldaseks selleks, et katsuda iseloomustada kogu mitmesajaliikmelist suurt organisatsiooni.

Korporatsioon „Sakala“ vilistlaskogu astub kõige kindlamalt välja selle eest, et üliõpilasnoorsoos valitseks tõsine eesti rahvuslik vaim, ja kutsub kõiki üles riiklikule ülesehitavale tööle.“

Pea kõigis üliõpilasorganisatsioonides on vastu võetud otsusi, olgu siis rahvahääletusel hääletamise kohta või rahvahääletuseks selgitustöö tegemiseks. Neid otsusi ei ole aga vajalikuks peetud avalikkusele teatavaks teha.

Moodsaim

KONDIITRIARI TARTUS

J. Lill

Riia tänav 11 — Telefon 9-46

*Oma šokolaadi-
ja martsipaanitööstus*

**Ainuke ostukoht
üliõpilasorganisatsioonidele**

Akadeemiline Ühistegevuse Selts 14-aastane

Ühistegevusest huvitatud akadeemiliste kodanikkude keskuse loomise mõte sai hoogu 1921. a. lõpul, mil lähenes Eesti ühistegevuse 20 aasta juubel. Asjast-huvitatute poolt koostatud Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi põhikiri kinnitati Ülikooli Valitsuse poolt 21. veebr. 1922. a.

Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi ülesandeks on tutvumine ühistegelise liikumisega Eestis ja välismaal, ühistegelise aate levitamine ja teadlike ühistegevlaste kasvatamine. Nende ülesannete teostamiseks AÜS korraldab uurimus- ja auhinnatöid ja referaatkoosolekuid, kus on leidnud kä-

sitlust terve rida ühistegevusega seotud küsimusi, peab sidet ühistegeliste asutistega, mureseb liikmeile praktiseerimiskohti, annab välja ühistegelise kirjandust ja korraldab õppe-reise kodu- ja välismaale. Möödunud aasta detsembrikuus teostus ekskursion Riiga, tutvumiseks sealsel ühistegevusega. Käesoleval aastal on kavatsus korraldada samal otstarbel ekskursion Soome.

AÜS-i tegevus on koondunud toimkondadesse. Oskussõnade toimkonna poolt koostatud ühistuliste oskussõnade valimik ilmub trükist lähematel päevadel. Agarasti on töö-

ühistegevlise käsiraamatu toimkond vastava käsiraamatu koostamisega, mis ilmub mag. E. Poom'i toimetusel.

Nii on Akadeemiline Ühistegevuse Selts kujunenud ühistegevusest huvitatud üliõpilasile keskuseks, mille ümber koondudes suudetakse põhjalikumalt süveneda oma huvialasse ja saavutada enam teadmisi kui üksikult. Seoses möödunud aastal loodud ühistegevuse õppetooliga võib loota üha suurenevat edu seltsi tegevuses tema järgnevatel tegevusaastail.

AÜS evib Tartus parima ühistegevust käsitleva raamatukogu, mis on avatud Üliõpilasmajas teisip. kl. 12—13 ja neljap. kl. 13—14.

ÜLIKOOI LÕPETASID:

Arstiteaduskonnas: Arnold Allik, Anna Kaljas, s. Reimann.

Rohuteaduse osakonnas Andrei Vertsinski.

Matem.-loodusteaduskonnas Leida Loo, Anna Muni, Erika Talts (cum laude).

Usuteaduskonnas Eduard Lind. Õigusteaduskonnas: Aleksander Kaelas, Vladimir Laid, Kullervo Pedaja, Gustav Puu.

Magandusteaduse osakonnas Ants Kuus, Karl Pikkat.

Filosoofiategaduskonnas: Elmar Anton, Benita Haugas, Frieda Masing, Erika Sepp, Hulda Sillart.

UUS MAGISTER.

Usuteaduse magistri astme omandas cand. theol. Jaan Järve (magistritöö: „Alkoholi küsimus Eestis“). Mag. sc. math. astme omandas Alma Ruubel (magistritöö: „J. C. Adams'i meetod harilikkuude differentsiaalvõrrandite numbriliseks integreerimiseks“).

KINNITAMISI.

Edasi kinnitati ametisse: II siseh. kliiniku noor. ass. E. Püss, bakteriol. labor. noor. ass. E. Karu, vaimu- ja närvih. kliiniku noor. ass. E. Saarsoo, lastekliin. noor. ass. Juta Olesk, oper. kir. kab. noor. ass. M. Jakobson, füsiol. inst. aj. abijõud E. Tootson, anorg. keem.

labor. van. ass. L. Tiganik, sama labor. abiõppejõud J. Kalviste, füüsika inst. abiassistent G. Mets, abijõud E. Aruja ja H. Koppel.

Loomaarstiteaduskonna anatoomia kabineti aj. abijõuks kinnitati loomaarst J. Laurisson; õppe- ja katsemetskonna aj. abijõuks V. Obet ja J. Prect; masinate konst. ja tehn. joonest. kab. aj. abijõuks E. Soovald.

Diploomitud edasiõppijaks olemise aega pikendati V. Poska-Grünthalile ja A. Soomile.

Lastekliiniku noor. ass. k. t. A. Allik kinnitati nooremaks assistendiks.

Tehnikateaduskonna esitisel ja Ülikooli Nõukogu otsusel on dr. ing. Egon Leppik valitud eradotendiks hüdrotehnika alal.

Tallinna linnavalitsus on Jüri Vilmsi nimelise stipendiumi saajaks edasi kinnitanud Paul Vihalemi.

VABARIIGI AASTAPÄEV ÜLIKOOI.

Vabariigi aastapäeva puhul korraldatakse ülikooli aulaks kell 6 p. l. Aktusele kutsutakse kogu ülikooli pere. Aktusekõne peab mag. jur. A. Mägi.

KORP. „METRAINE“ LIKVIDEERITUD.

Läti rahvusest üliõpilaste korporatsioon „Metraine“ tunnustati liik-

videerunuks tema otsusel, vähesel liikmete arvu pärast.

ÜL-ORGID VABADUSPÄEVA PARAADIL.

Esmaspäeval oli üliõpilasmajas üliõpilasorganisatsioonide esindajate koosolek, kus otsustati organisatsioonide esinduste osavõtt Vabaduspäeval peetavast paraadist. Koosolek võttis vastu otsuse, mille kohaselt Vabaduspäeva paraadist võtavad üliõpilasorganisatsioonid osa vastavalt nende esinduskorrale. Paraadile lähevad selle otsuse kohaselt organisatsioonide esindused lippudega.

KÕNELEND JÄAB ARA.

Üliõpilaskonna juhatus, arvesse võttes, et ei ole võimalik saada kavatsatud kõnelennu korraldamiseks kõnelejatele prii sõitu raudteel, otsustas traditsioonilise kõnelennu vabariigi aastapäeva puhul käesoleval aastal korraldamata jätta. Kõnelennu ärajätmisest on teatatud organisatsioonidele.

Kõnelennuks oli kultuurtoimkonnal ka eeltöid tehtud, mis nüüd asjatult osutusid.

KRIMIINAALÕIGUSE JA PROTSESSI PROFESSUUR VABA.

Õigusteaduskonna dekaan tegi teatavaks, et õigusteaduskonna otsusel ja ülikooli valitsuse kinnitusega on

tunnistatud vabaks ja on määratud täitmisele kriminaalõiguse ja -protsessi professuur. Kandididearjal tuleb esineda soovivaldusega ühes elulookirjelduse ja seni ilmunud teaduslikkude töödega, või kui need on üldtuntud, siis nende nimestikkudega, õigusteaduskonna dekaanile 3 kuu jooksul.

Seega valimised võivad toimuda alles selle semestri lõpul.

ÕPINGUT JATKAB 612 ÜLIÕPILAST.

5. veebruaril oli viimane tähtpäev, mil endised üliõpilased rektori erilisel loal võisid veel immatrikuleeruda. Kokku tuli uuesti ülikooliastujaid 612 — neist 402 mees- ja 210 nais-üliõpilast.

Üksikute teaduskondade kaupa jagunevad nad järgmiselt: usuteaduskonnas soovivad jätkata katkestatud õpinguid 20 meest ja 1 naine; õigusteaduskonnas 130 m. ja 17 n.; õigusteaduskonna majandusteaduse osakonnas 84 m. ja 28 n.; arstiteaduskonnas 49 m. ja 33 n.; arstiteaduskonna rohuteaduse osakonnas 13 m. ja 25 n.; filosoofiateaduskonnas 31 m. ja 90 n.; matemaatika-loodusteaduskonnas 27 m. ja 14 n.; tehnikateaduskonnas 13 m. ja 1 n.; loomaarstiteaduskonnas 11 m.; põllumajandusteaduskonnas 13 m. ja 1 n.; põllumajandusteaduskonna metsateaduse osakonnas 10 meest. Peale selle üks soovib veel astuda vabakuulajaks usuteaduskonda ja teine vabakuulajaks põllumajandusteaduskonda.

E. Ü. S-i ESINDAJAD SÕPRUSLIITLASE AASTAPÄEVAL.

Soomes viibisid Pohjois-Pohjola osakonna aastapäevapidustusel, mis toimusid 5. veebr., sõprusliitlase E. Ü. S. esindajatena E. Ü. S. liikmed G. Ränk ja A. Liblik. Aastapäevast võttis kolmanda esindajana osa veel Helsingis stipendiaadina viibiv E. Ü. S. liige V. Krigul.

Ühtlasi on Helsingis peetud ühiselt E. Ü. S., Pohjois- ja Etelä-Pohjola osakonna esindajate vahel nõu hõimutöö korraldamise üle tulevikus. Ka on arutatud ühise koguteose väljaandmise küsimust sõprusliidu 10-ndaks aastapäevaks. Kõnesolevate organisatsioonide sõprusliidu sõlmimisest möödub 10 aastat 1938. aastal.

INS. V. PAAVELI ESILÖNG.

Veemajanduse ja vesiehitiste professor V. Paavel pidas oma esilöngu teemal „Inseneri tegevus“ 1. veebruaril kell 12 matemaatika-instituudi auditoriumis.

PROF. T. LIPPMAA LOENG SOOMES.

Prof. T. Lippmaa viibis Helsingis, kus esines ettekandega vegetatsioonikaartide koostamisest. Kutse selleks esinemiseks tuli „Societas pro Fauna et Flora Fennica“lt“, mille kirjavahe-tajaks liikmeks prof. T. Lippmaa kahe aasta eest valiti.

ÜLIÕPILASSEGAKOOR SÕIDAB SOOME.

Üliõpilassegakoore valmistub kontsertreisile. Koori peakoosolekul on otsustatud märtsi lõpul või aprillikuu algul ette võtta kontsertmatk Tallinna ja sealt edasi Helsingi. Kontsertretke kavas on rida eesti uuemaid koorilaulu ning mõned laulud Soome heliloojatelt. Kooriga sõidab kaasa ka solist.

Uued võtted õppeaja piiramiseks Filosoofiateaduskonna uus_eksamite kord.

Ülikooli filosoofiateaduskond on pannud maksma korralduse selle kohta, millise aja kestel peab üliõpilane õiendama eksamid ja lõpetama oma õpingud. Normaaloõppeajaks filosoofiateadusk. loetakse 4 aastat.

Kes aga õpivad kauem, nende kohta näeb uus kava ette mõningaid kitsendusi õppeaja piiramiseks, mida seni ei olnud: Kui eksamid ja praktikumid on tehtud, ilma et üliõpilane ülikooli lõpetaks, siis need aeguvad teatava aja jooksul. Selleks on järgmine kord:

Lõppeksamid üksikaineis loetakse aegunuks ja tulevad uuendada pärast 8 aasta möödumist nende õiendamise tähtajast arvates.

Üksikute stuudiumiainet eel- ja osaeksamid arvatakse aegunuks sama aja möödumisel, kui aines, millesse nad kuuluvad, pole õiendatud lõppeksamit; on viimane õiendatud, kaotavad nad maksvuse alles vastava lõppeksami aegumisega.

Üldised eeleksamid ladina keeles ja ühes uues keeles loetakse aegunuks pärast 10 aasta möödumist nende õiendamise tähtajast arvates.

Praktikumid, proseminarid, seminarid jne. loetakse aegunuks samal alusel, nagu eel- ja osaeksamid 8 aasta möödumisel tolle semestri lõpust arvates, mille kestel nad on õiendatud.

See kord filosoofiateaduskonnas hakkab maksma 1. jaanuarist 1937. a.

POOLA ÜLIÕPILASTE GELANE TARTUS.

Tartus viibis eraviisiliselt Vilno üliõpilaskonna esimees ja Poola aka-

deemilise rahvaste lähinemist taotleva ühingu „Liiga“ tegelasi Boldam, kellel oli kokkusaamine ka meie üliõpilaskonna tegelastega. Tema auks korraldati kitsas ringis üliõpilasmajas eine, millest võttis osa peale meie üliõpilaskonna juhatuse liikmete ka ülikooli poola keele rektor Kapliński abikaasaga.

Poola üliõpilaskonna tegelasega on kõnelusi olnud suvise üliõpilaspriaktikantide vahetamise üle, kuid samuti tavalise üliõpilasvahetuse kohta.

POOLA AZS KÄSIPALLIMÄNGIJAD TARTUS.

Veebruari algul viibis Tartus Tallinna võistlusrefkelt tagasisõidul Poola Akadeemilise Spordiklubi AZS käsipallimees- ja -naiskond, millistega aga üliõpilaskäsipallimängijatel mingit kohtamist ei olnud, olgugi et üliõpilaskonna käsipallimeeskond läinud kevadel Poolas võistlusreisil viibides oli AZS külaliseks. Vististi tuleb viga otsida meie kehalise kasvatuses toimkonnast, kes silmas ei pea üliõpilassportlike suhteid, milliseid juba on alustatud.

AZS korvpallimeeskond on üks paremaid Poolas ja kolm tema mängijat kuulub Poola rahvusmeeskonda.

CIE UUS JUHTKOND.

Üliõpilaskonna välistoimkonnale saabus mahukas prantsuskeelne aruanne Rahvusvahelise üliõpilasliidu — CIE — nõukogu istangust, mis peeti 27. detsembrist 1. a. kuni 2. jaanuarini k. a. Aruanne on välja antud liidu peasekretariaadi poolt, milline koht on Belgia üliõpilaskonnal.

Aruandest selgub ka CIE juhtkond 1936. aastaks, nõukogu istangul olnud valimiste tulemusel.

Rahvusvahelise üliõpilasliidu uueks presidendiks on Roberts Plume (Läti), abipresident Pierre Nielsen (Prantsuse), abipresident-laekur F. Lincoln Ralphs (Inglise), abipresident-kongressi organiseerija Petko Petkoff (Bulgaaria), peasekretär John Gilissen (Belgia). Mis puutub CIE üksikute komisjonide juhtimisse, siis on need jaotatud järgmiselt: 2. komisjon — Wladimir Posmurny (Tshehhoslov.), 3. komisjon — M. Berbath (Helveetsia), 5. komisjon — Lajos Kralik (Ungari) ja 6. komisjon on arvatud kas Soome või Eesti esindaja juhtida.

EKSITAV TRÜKIVIGA.

Lk. 41 on II veerul 6. rida alt trükitud „rahvaküsimuse“ — peab olema r a h v u s k ü s i m u s e.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelpoeg.

Tegevtoimetaja: J. Jaan Ots.

Toimetuse liikmed: A. Eliaser, H. Tõnisson.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Toimetuse aadress: Üliõpilasmaja, Tartu.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartu 1936.

ESIETENDUSKINO

Centrali LÄHEMAID ESIETENDUSI:

Hooaja uusim kunstiväärtuslik suurteos • Agnes Güntheri tuntud samanimel. romaani järele

1. PÜHAK JA TEMA NARR

Peaosades: **HANSI KNOTECK, HANS STJVE, JOLA CHLUD, FRIEDRICH ULMER**

Suurfilm dramaatilise põnevusega, ületamata näitlejate kujutusvõimes, sügava tundeilma ja tugeva elamusterohke sündmustikuga. Lavastus: Hans Deppe. Muusika: Franz R. Friedl.

Fantastiline ja põnevate ootuste suurfilm.

2. DONAGOO TONKA (SALAPÄRASUSTE SUURLINN).

Peaosades: **A N N Y O N D R A, VIKTOR SAAL, A. WÄSCHER, R. PLATTE.**

Maailma suurim löökfilm! • **ADOLF WOHLBRÜCK** oma parimas suurfilmis

3. MIHAIL STROGOV

(TSAARI KULLER). Film, milles sangarlikkus, heroiline armastus, vahvus ja surmapõlgus kisub teid kaasa elama kuni traagilise lõppakordini.

„Üliõpilasleht“

Toimetus ja tallitus

Üliõpilasmajas III korral on avatud teispäeval ja laupäeval kella 15—16

Aadr.: Üliõpilasmajas, Tartu; tel. 2-91

Aasta tellim. — kr. 3. — ja 1/2 a. — kr. 1.50.

Välismaale: aastas kr. 5. — ja 1/2 a. — kr. 2.50

Saadaval 1914, 1915, 1916, 1920—35 aastakäigud ja üksiknumbrid.

Varemaid aastakäike müüakse

30% hinnaalandusega.

ED. UUSEN

Promenaadi t. 4. Telefon 11-70. Tartus

Valmistan rõivastustöid daamidele ja härradele

EKSPORT-PILSEN

PILSENI ÕLU

ning suures valikus karastavaid
jooke tuntud hääduses

Ants Silvere õlletehas =**LIVONIA**=

*Rahvale
väärkaupa!*

Rahva ühissetevõtte ETK tooted

ETK KOHV

RAHVASUITS AHTO

PABEROSSITUBAK KOTKAS

valmistavad rõõmu igas Eesti kodus.

A-S.

TARTU PANK

ASUTATUD 1868. AASTAL
AKTSIAKAPITAL KR. 1.000.000.—

PEAPANK TALLINN, KINGA TN. 1

OSAKOND TARTU, SUURTURG 20

---

*Toimetab
kõiki pangaooperatsioone*

VÄÄRTUSTE VALITSEMINE

PAKKIDE HOIUKAMBER

TERASLAEKAD

PANGA ÜHENDUS LONDONIS:

THE BRITISH OVERSEAS BANK LTD.
